7) orzeczone kary więzienia i aresztu wykonuje się jako karę pozbawienia wolności przewidzianą w kodeksie karnym; jeżeli żołnierza skazano na karę aresztu, o której mowa w art. 38 Kodeksu karnego Wojska Polskiego z 1944 r., wykonuje się ją jako karę aresztu wojskowego, określoną w art. 293 Kodeksu karnego;

8) kara aresztu domowego podlega wykonaniu;

9) do osób, którym wykonanie kary warunkowo zawieszono, stosuje się odpowiednio art. 75—79 Kodeksu karnego;

10) do osób warunkowo zwolnionych na podstawie ustawy z dnia 29 maja 1957 r. o warunkowym zwolnieniu osób odbywających karę pozbawienia wolności (Dz. U. z 1961 r. Nr 58, poz. 321), jak również do osób odbywających kary pozbawienia wolności, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu karnego o warunkowym przedterminowym zwolnieniu;

11) stosuje się przepisy Kodeksu karnego o przedawnieniu.

§ 2. W sprawach zakończonych prawomocnym wyrokiem stosuje się przepisy Kodeksu karnego o zatarciu skazania.

§ 3. Do osób określonych w art. 60 Kodeksu karnego przepis art. 2 § 1 Kodeksu karnego nie ma zastosowania do środków przewidzianych w rozdziale VIII Kodeksu karnego.

§ 4. W sprawach określonych w § 1—3, jeżeli postępowanie nie jest uregulowane innymi przepisami, orzeka na posiedzeniu sąd właściwy do wykonania kary; na postanowienie przysługuje zażalenie.

Art. XV. § 1. W trybie oskarżenia prywatnego i na wniosek są ścigane przestępstwa, co do których takiego oskarżenia lub wniosku wymaga Kodeks karny albo co do których ustawy szczególne zawierają lub zawierały przepisy o takim trybie ścigania.

§ 2. Sprawa, wszczęta przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przez właściwego według dotychczasowych przepisów oskarżyciela, toczy się do końca w tym samym trybie.

Art. XVI. Rada Ministrów może w drodze uchwały szczegółowo określić zakres wiadomości, dokumentów lub innych przedmiotów jako stanowiących tajemnicę państwową.

Art. XVII. Jeżeli Kodeks karny lub niniejsza ustawa przewidują wydanie przepisów szczególnych lub wykonawczych, stosuje się do chwili wydania tych przepisów przepisy dotychczasowe, chyba że pozostają one w sprzeczności z przepisami Kodeksu karnego lub niniejszej ustawy.

Art. XVIII. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1970 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *M. Spychalski*
Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

96

USTAWA

z dnia 19 kwietnia 1969 r.

Kodeks postępowania karnego.

DZIAŁ I

Przepisy wstępne.

Art. 1. Postępowanie karne w sprawach należących do właściwości sądów toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

Art. 2. § 1. Przepisy niniejszego kodeksu mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego, aby:

1) sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności,

2) podstawę wszelkich rozstrzygnięć stanowiły ustalenia faktyczne odpowiadające prawdzie,

3) przez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, lecz również w zapobieganiu im oraz w umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego.

§ 2. Postępowanie karne odbywa się z udziałem czynnika społecznego.

Art. 3. § 1. Organy prowadzące postępowanie karne są obowiązane badać oraz uwzględniać okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego.

§ 2. Oskarżonego nie uważa się za winnego, dopóki nie zostanie mu udowodniona wina w trybie przewidzianym w niniejszym kodeksie.

§ 3. Nie dających się usunąć wątpliwości nie wolno rozstrzygać na niekorzyść oskarżonego.

Art. 4. § 1. Sędziowie orzekają na podstawie swego przekonania wysnutego z przeprowadzonych dowodów i opartego na ich swobodnej ocenie, z uwzględnieniem wskazań wiedzy oraz doświadczenia życiowego.

§ 2. Prawomocne rozstrzygnięcia sądu kształtujące prawo albo stosunek prawny są jednak wiążące.

Art. 5. § 1. Oskarżyciel publiczny ma obowiązek wszcząć postępowanie o przestępstwo ścigane z urzędu; ten sam obowiązek dotyczy organów Milicji Obywatelskiej.

§ 2. Oskarżyciel powinien wyjednać zezwolenie na ściganie określonej osoby, jeżeli zezwolenia takiego wymaga szczególny przepis ustawy.

§ 3. W sprawach o przestępstwa ścigane na wniosek wszczyna się postępowanie w razie złożenia wniosku; postępowanie toczy się wówczas z urzędu.

§ 4. W razie złożenia wniosku o ściganie niektórych tylko sprawców przestępstwa oskarżyciel publiczny jest obowiązany również do ścigania współsprawców, podżegaczy, pomocników oraz innych osób, których przestępstwo pozostaje w ścisłym związku z przestępstwem sprawcy wskazanego we wniosku, o czym należy uprzedzić osobę zgłaszającą wniosek. Przepisu tego nie stosuje się do najbliższych osoby zgłaszającej wniosek.

Art. 6. Sąd wszczyna postępowanie na żądanie uprawnionego oskarżyciela.

Art. 7. § 1. Milicja Obywatelska w zakresie postępowania karnego wykonuje polecenia sądu i prokuratora oraz prowadzi pod nadzorem prokuratora postępowanie przygotowawcze.

§ 2. Wszystkie instytucje państwowe i społeczne są obowiązane w zakresie swego działania do udzielania pomocy organom prowadzącym postępowanie karne.

Art. 8. § 1. W postępowaniu należy ustalić tożsamość oskarżonego, jego wiek, stosunki rodzinne i majątkowe, wykształcenie, zawód i zatrudnienie oraz zebrać dane o karalności, a w miarę potrzeby dane co do właściwości charakteru oskarżonego, jego warunków osobistych oraz sposobu życia.

§ 2. Co do oskarżonego żołnierza i funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej należy ponadto zebrać dane dotyczące przebiegu służby, wyróżnień oraz ukarań dyscyplinarnych.

Art. 9. Oskarżonemu przysługuje prawo do obrony i prawo do korzystania z pomocy obrońcy.

Art. 10. § 1. Jeżeli organ prowadzący postępowanie jest obowiązany pouczyć uczestników postępowania o ciążących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach, brak takiego pouczenia lub mylne pouczenie nie może wywoływać ujemnych skutków procesowych dla osoby, której to dotyczy.

§ 2. Organ prowadzący postępowanie powinien ponadto w miarę potrzeby udzielać uczestnikom postępowania informacji o ciążących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach także w wypadkach, gdy ustawa wyraźnie takiego obowiązku nie stanowi.

Art. 11. Nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy zachodzi okoliczność wyłączająca postępowanie, a w szczególności gdy:

1) czynu nie popełniono albo czyn nie zawiera ustawowych znamion czynu zabronionego oraz gdy ustawa uznaje, że sprawca nie popełnia przestępstwa,
2) ustawa określa, że czyn nie stanowi przestępstwa z powodu jego znikomego niebezpieczeństwa społecznego albo że sprawca nie podlega karze,
3) sprawca nie podlega orzecznictwu sądów karnych,
4) brak skargi uprawnionego oskarżyciela albo zezwolenia na ściganie lub wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej,
5) oskarżony zmarł,
6) nastąpiło przedawnienie,
7) postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie ukończone lub wcześniej wszczęte toczy się.

Art. 12. Odmawiając wszczęcia postępowania lub umarzając je, sąd lub prokurator, jeżeli dopatruje się czynu naruszającego obowiązki służbowe lub zasady współżycia społecznego, może przekazać sprawę sądowi społecznemu albo innemu organowi właściwemu do rozpoznawania spraw tego rodzaju.

Art. 13. W razie stwierdzenia w toku postępowania poważnego uchybienia w czynnościach instytucji państwowej lub społecznej, a zwłaszcza gdy uchybienie to sprzyja popełnianiu przestępsw, sąd, prokurator lub Milicja Obywatelska zawiadamia o uchybieniu tym organ powołany do nadzoru nad daną jednostką organizacyjną, a w razie potrzeby zawiadamia organ kontroli; organ zawiadamiający może żądać wyjaśnień co do stwierdzonego uchybienia.

Art. 14. O wszczęciu i ukończeniu postępowania toczącego się z urzędu przeciw osobom zatrudnionym w instytucjach państwowych i społecznych, uczniom i słuchaczom szkół wszystkich stopni oraz żołnierzom należy bezzwłocznie zawiadomić przełożonych tych osób.

Art. 15. § 1. Jeżeli zachodzi długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca prowadzenie postępowania, a w szczególności jeżeli nie można ująć oskarżonego albo nie może on brać udziału w postępowaniu z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby, postępowanie zawiesza się na czas trwania przeszkody.

§ 2. Na postanowienie co do zawieszenia postępowania przysługuje zażalenie.

§ 3. W czasie zawieszenia postępowania należy jednak dokonać odpowiednich czynności w celu zabezpieczenia dowodów przed ich utratą lub zniekształceniem.

DZIAŁ II.

Sąd.

Rozdział 1.

Właściwość i skład sądu.

Art. 16. Sąd powiatowy orzeka w pierwszej instancji we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw przekazanych ustawą do właściwości innego sądu.

Art. 17. § 1. Sąd wojewódzki orzeka w pierwszej instancji w sprawach o następujące przestępstwa:

1) o zbrodnie przewidziane w Kodeksie karnym oraz w ustawach szczególnych, z wyjątkiem spraw o zbrodnie określone w art. 210 § 1 Kodeksu karnego,
2) o występki określone w rozdziale XIX oraz w art. 140 § 1, art. 148 § 2, art. 149, 150, 227 § 2, art. 260 § 2 i art. 276 Kodeksu karnego,
3) o występki, które z mocy przepisu szczególnego należą do właściwości sądu wojewódzkiego.

§ 2. Sąd wojewódzki może na wniosek prokuratora wojewódzkiego albo z urzędu rozpoznać jako sąd pierwszej instancji sprawę o każde przestępstwo, jeżeli uzna to za stosowne ze względu na szczególną wagę lub zawiłość sprawy.

§ 3. Sąd wojewódzki rozpoznaje ponadto środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydanych w pierwszej instancji w sądzie powiatowym oraz inne sprawy przekazane mu przez ustawę.

Art. 18. Sąd Najwyższy rozpoznaje:

1) środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydanych w pierwszej instancji w sądzie wojewódzkim,
2) rewizje nadzwyczajne,
3) inne sprawy przekazane mu przez ustawę.

Art. 19. § 1. Na rozprawie głównej sąd orzeka w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy należącej do właściwości danego sądu jako pierwszej instancji w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za potrzebne ze względu na szczególną zawiłość sprawy.

§ 2. W sprawach o przestępstwa, za które ustawa przewiduje karę śmierci, sąd orzeka w składzie dwóch sędziów i trzech ławników; rewizję od wyroku orzekającego karę śmierci albo wnoszącą o wymierzenie takiej kary rozpoznaje sąd w składzie pięciu sędziów.

Art. 20. § 1. Na rozprawie rewizyjnej oraz na posiedzeniu sąd orzeka w składzie trzech sędziów, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Prezes sądu może jednak zarządzić rozpoznanie sprawy na posiedzeniu sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

§ 2. Sąd powiatowy orzeka na posiedzeniu w składzie jednego sędziego. Prezes sądu może jednak zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Art. 21. § 1. Miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy jest sąd, w którego okręgu popełniono przestępstwo.

§ 2. Jeżeli przestępstwo popełniono na polskim statku wodnym lub powietrznym, a § 1 nie może mieć zastosowania, właściwy jest sąd macierzystego portu statku.

§ 3. Jeżeli przestępstwo popełniono w okręgu kilku sądów, właściwy jest ten z nich, w którym wszczęto najpierw postępowanie.

Art. 22. § 1. Jeżeli nie można ustalić miejsca popełnienia przestępstwa, właściwy jest sąd, w którego okręgu:

1) ujawniono przestępstwo,
2) ujęto oskarżonego,
3) oskarżony przed popełnieniem przestępstwa stale mieszkał lub czasowo przebywał — zależnie od tego, w którym z tych sądów najpierw wszczęto postępowanie.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli przestępstwo popełniono za granicą.

§ 3. Jeżeli nie można ustalić właściwości miejscowej sądu według przepisów poprzedzających, sprawę rozpoznaje sąd właściwy dla dzielnicy Śródmieście m. st. Warszawy.

Art. 23. § 1. Jeżeli tę samą osobę oskarżono o kilka przestępstw, a sprawy należą do właściwości różnych sądów tego samego rzędu, właściwy jest sąd, w którym najpierw wszczęto postępowanie.

§ 2. Jeżeli sprawy należą do właściwości sądów różnego rzędu, sprawę rozpoznaje sąd wyższego rzędu.

Art. 24. § 1. Sąd właściwy dla sprawców przestępstw jest również właściwy dla pomocników, podżegaczy oraz innych osób, których przestępstwo pozostaje w ścisłym związku z przestępstwem sprawcy, jeżeli postępowanie przeciwko nim toczy się jednocześnie.

§ 2. Sprawy osób wymienionych w § 1 powinny być połączone we wspólnym postępowaniu; art. 23 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Jeżeli zachodzą okoliczności utrudniające łączne rozpoznanie spraw, o których mowa w § 1 i 2, można wyłączyć i odrębnie rozpoznać sprawę poszczególnych osób lub o poszczególne czyny; sprawa wyłączona podlega rozpoznaniu przez sąd właściwy według zasad ogólnych.

Art. 25. § 1. Sąd bada z urzędu swą właściwość, a w razie stwierdzenia swej niewłaściwości przekazuje sprawę właściwemu sądowi lub innemu organowi.

§ 2. Jeżeli sąd na rozprawie głównej stwierdza, że nie jest właściwy miejscowo lub że właściwy jest sąd niższego rzędu, może przekazać sprawę innemu sądowi jedynie wtedy, gdy powstaje konieczność odroczenia rozprawy.

§ 3. Na postanowienie w kwestii właściwości przysługuje zażalenie.

Art. 26. Sąd wyższego rzędu nad sądem właściwym może przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli większość osób, które należy wezwać na rozprawę, zamieszkuje blisko tego sądu, a z dala od sądu właściwego.

Art. 27. Sąd Najwyższy może z inicjatywy właściwego sądu lub na wniosek prokuratora przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.

Art. 28. § 1. Spór o właściwość między sądami równorzędnymi rozstrzyga ostatecznie sąd wyższego rzędu nad sądem, który pierwszy wszczął spór.

§ 2. W czasie trwania sporu każdy z tych sądów przedsiębierze czynności nie cierpiące zwłoki.

Art. 29. Jeżeli sąd wojskowy przekaże sprawę sądowi powszechnemu lub nie przyjmie sprawy przekazanej mu przez sąd powszechny, sprawę rozpoznaje sąd powszechny.

Rozdział 2.

Wyłączenie sędziego.

Art. 30. § 1. Sędzia jest z mocy prawa wyłączony od udziału w sprawie, jeżeli:

1) sprawa dotyczy tego sędziego bezpośrednio,
2) jest małżonkiem strony lub pokrzywdzonego albo ich obrońcy, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego,
3) jest krewnym lub powinowatym w linii prostej, a w linii bocznej aż do stopnia pomiędzy dziećmi rodzeństwa osób wymienionych w pkt 2 albo jest związany z jedną z tych osób węzłem przysposobienia, opieki lub kurateli,
4) był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy, albo w tej samej sprawie był przesłuchany w charakterze świadka lub występował jako biegły,
5) brał udział w sprawie jako prokurator, obrońca, pełnomocnik, przedstawiciel ustawowy strony, przedstawiciel społeczny albo prowadził postępowanie przygotowawcze,
6) uczestniczył w niższej instancji w wydaniu zaskarżonego orzeczenia lub wydał zaskarżone zarządzenie,
7) brał udział w wydaniu orzeczenia, które zostało uchylone, a sprawę przekazano do ponownego rozpoznania.

§ 2. Powody wyłączenia trwają mimo ustania uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.

§ 3. Sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego wnioskiem o wznowienie lub zaskarżonego w trybie rewizji nadzwyczajnej, nie może orzekać co do tego wniosku lub tej rewizji.

Art. 31. § 1. Sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli pomiędzy nim a jedną ze stron zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać wątpliwość co do bezstronności tego sędziego.

§ 2. Wniosek o wyłączenie sędziego, zgłoszony na podstawie § 1 po rozpoczęciu przewodu sądowego, pozostawia się bez rozpoznania, chyba że przyczyna wyłączenia powstała lub stała się stronie wiadoma dopiero po rozpoczęciu przewodu.

Art. 32. § 1. Wyłączenie następuje na żądanie sędziego, z urzędu albo na wniosek strony.

§ 2. Jeżeli sędzia uznaje, że zachodzi przyczyna wyłączająca go z mocy art. 30, wyłącza się, składając oświadczenie na piśmie do akt, a na jego miejsce wstępuje inny sędzia.

§ 3. Sędzia, co do którego zgłoszono wniosek o wyłączenie na podstawie art. 31, może złożyć do akt stosowne oświadczenie na piśmie i powstrzymuje się od udziału w sprawie; jest jednak obowiązany przedsięwziąć czynności nie cierpiące zwłoki.

§ 4. Poza wypadkiem określonym w § 2 o wyłączeniu orzeka sąd, przed którym toczy się postępowanie; w składzie orzekającym w kwestii wyłączenia nie może brać udziału sędzia, którego dotyczy wyłączenie. W razie niemożności utworzenia takiego składu sądu orzeka w kwestii wyłączenia sąd wyższego rzędu.

Art. 33. Jeżeli z powodu wyłączenia sędziów rozpoznanie sprawy w danym sądzie jest niemożliwe, sąd wyższego rzędu przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu.

Art. 34. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do ławników.

DZIAŁ III.

Strony, obrońcy, pełnomocnicy i przedstawiciel społeczny.

Rozdział 3.

Oskarżyciel publiczny.

Art. 35. § 1. Oskarżycielem publicznym przed wszystkimi sądami jest prokurator.

§ 2. Prawo wykonywania czynności oskarżyciela publicznego przysługuje także innym organom w granicach ustawowego upoważnienia.

Art. 36. Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia nie wiąże sądu.

Art. 37. W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego udział prokuratora jest obowiązkowy w rozprawie, jeżeli ustawa inaczej nie stanowi.

Art. 38. § 1. Art. 30 § 1 pkt 1—4 oraz § 2, a także art. 31 i 32 stosuje się odpowiednio do prowadzącego postępowanie przygotowawcze oraz do oskarżyciela publicznego.

§ 2. Osoby wymienione w § 1 ulegają również wyłączeniu, jeżeli brały udział w sprawie w charakterze sędziego, obrońcy, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego strony.

Art. 39. § 1. O wyłączeniu oskarżyciela publicznego albo prowadzącego postępowanie przygotowawcze rozstrzyga prokurator bezpośrednio przełożony lub nadzorujący postępowanie. W razie wyłączenia oskarżyciela publicznego tenże prokurator wyznacza innego oskarżyciela.

§ 2. Czynności dokonane przez osobę podlegającą wyłączeniu, zanim ono nastąpiło, nie są z tej przyczyny bezskuteczne.

Rozdział 4.

Pokrzywdzony.

Art. 40. § 1. Pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo.

§ 2. Pokrzywdzonym może być także instytucja państwowa lub społeczna, choćby nie miała osobowości prawnej.

Art. 41. § 1. W sprawach o przestępstwa, które wyrządziły szkodę w mieniu społecznym, jeżeli nie działa organ pokrzywdzonej instytucji państwowej lub społecznej, prawa pokrzywdzonego wykonywać mogą organy inspekcji i kontroli państwowej, które w zakresie swego działania ujawniły przestępstwo lub wystąpiły o wszczęcie postępowania karnego.

§ 2. Za pokrzywdzonego uważa się także zakład ubezpieczeń w zakresie, w jakim pokrył szkodę wyrządzoną pokrzywdzonemu przez przestępstwo.

Art. 42. § 1. Za pokrzywdzonego, który nie jest osobą fizyczną, czynności procesowych dokonuje organ uprawniony do działania w jego imieniu.

§ 2. Jeżeli pokrzywdzony jest małoletni albo ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo, prawa jego wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczą pokrzywdzony pozostaje.

Art. 43. W razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać jego małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo oraz osoba przysposabiająca i przysposobiona.

Rozdział 5.

Oskarżyciel posiłkowy.

Art. 44. § 1. W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego pokrzywdzony może po wniesieniu przez oskarżyciela publicznego aktu oskarżenia aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego w pierwszej instancji złożyć oświadczenie na piśmie lub do protokołu rozprawy, że chce działać w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

§ 2. Oskarżycielowi posiłkowemu przysługuje prawo udziału w postępowaniu sądowym w charakterze strony.

Art. 45. § 1. Sąd dopuszcza oskarżyciela posiłkowego do udziału w postępowaniu, jeżeli uzna, że jego udział leży w interesie wymiaru sprawiedliwości. Sąd odmawia dopuszczenia oskarżyciela posiłkowego do udziału w postępowaniu, jeżeli oświadczenie pochodzi od osoby nieuprawnionej lub zostało złożone po terminie.

§ 2. Sąd pozbawia oskarżyciela posiłkowego jego praw, gdy na rozprawie wyjdzie na jaw, że nie jest on osobą uprawnioną lub że oświadczenie zostało złożone po terminie albo że udział tego oskarżyciela znacznie utrudnia postępowanie.

§ 3. Na postanowienie sądu zażalenie nie przysługuje.

Art. 46. W razie zrzeczenia się swoich uprawnień oskarżyciel posiłkowy nie może ponownie przyłączyć się do postępowania.

Art. 47. Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia nie pozbawia uprawnień oskarżyciela posiłkowego, który przyłączył się do postępowania.

Art. 48. Śmierć oskarżyciela posiłkowego nie tamuje biegu postępowania; osoby wymienione w art. 43 mogą zgłosić udział w postępowaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego w każdym stadium postępowania, a w kwestii ich dopuszczenia orzeka sąd.

Rozdział 6.

Oskarżyciel prywatny.

Art. 49. § 1. Pokrzywdzony może jako oskarżyciel prywatny wnosić i popierać oskarżenie o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego.

§ 2. Inny pokrzywdzony tym samym czynem może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej przyłączyć się do toczącego się postępowania.

Art. 50. § 1. W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator może wszcząć postępowanie albo przyłączyć się do postępowania już wszczętego, jeżeli według jego oceny wymaga tego interes społeczny.

§ 2. Postępowanie toczy się wówczas z urzędu, a pokrzywdzony, który przedtem wniósł oskarżenie prywatne, korzysta z praw oskarżyciela posiłkowego; do pokrzywdzonego, który przedtem nie wniósł oskarżenia prywatnego, stosuje się art. 44—47.

§ 3. Jeżeli prokurator, który przyłączył się do postępowania, odstąpił od oskarżenia, pokrzywdzony powraca w dalszym postępowaniu do praw oskarżyciela prywatnego.

§ 4. Pokrzywdzony, który nie wniósł oskarżenia, może w terminie zawitym 14 dni od daty powiadomienia go o odstąpieniu prokuratora od ścigania złożyć akt oskarżenia lub oświadczenie, że podtrzymuje oskarżenie jako prywatne, a gdyby takiego oświadczenia nie złożył, sąd umarza postępowanie.

Art. 51. § 1. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego postępowanie zawiesza się, a osoby wymienione w art. 43 mogą wstąpić w prawa zmarłego.

§ 2. Jeżeli w terminie zawitym 3 miesięcy od dnia śmierci oskarżyciela prywatnego osoba uprawniona nie wstąpi w prawa zmarłego, sąd umarza postępowanie.

Rozdział 7.

Powód cywilny.

Art. 52. Pokrzywdzony może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej wytoczyć przeciw oskarżonemu powództwo cywilne w celu dochodzenia w postępowaniu karnym roszczeń majątkowych wynikających bezpośrednio z popełnienia przestępstwa.

Art. 53. § 1. W razie śmierci pokrzywdzonego powództwo cywilne o roszczenia majątkowe wynikające z popełnienia przestępstwa mogą wytoczyć przeciwko oskarżonemu osoby wymienione w art. 43 w terminie określonym w art. 52.

§ 2. W razie śmierci powoda cywilnego osoby, o których mowa w art. 43, mogą wstąpić w prawa zmarłego, jednakże niewstąpienie tych osób nie tamuje biegu postępowania; sąd wydając orzeczenie kończące postępowanie pozostawia wówczas powództwo cywilne bez rozpoznania.

Art. 54. Prokurator może w terminie przewidzianym w art. 52 wytoczyć powództwo cywilne na rzecz pokrzywdzonego lub osoby, o której mowa w art. 53 § 1, albo popierać wytoczone przez pokrzywdzonego lub tę osobę powództwo, jeżeli według oceny prokuratora wymaga tego interes społeczny.

Art. 55. § 1. Sąd przed rozpoczęciem przewodu sądowego odmawia przyjęcia powództwa cywilnego, jeżeli:

1) powództwo cywilne jest z mocy przepisu szczególnego niedopuszczalne,
2) roszczenie nie ma bezpośredniego związku z zarzutem oskarżenia,
3) powództwo zostało wniesione przez osobę nieuprawnioną,
4) to samo roszczenie jest przedmiotem innego postępowania lub o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono,
5) powództwo nie zostało należycie opłacone.

§ 2. Jeżeli pozew odpowiada warunkom formalnym, a nie zachodzą okoliczności wymienione w § 1, sąd orzeka o przyjęciu powództwa cywilnego.

§ 3. Mimo przyjęcia powództwa cywilnego sąd pozostawia je bez rozpoznania, jeżeli po rozpoczęciu przewodu sądowego ujawni się okoliczność wymieniona w § 1.

§ 4. Na odmowę przyjęcia powództwa cywilnego lub na pozostawienie go bez rozpoznania na podstawie § 3 zażalenie nie przysługuje.

Art. 56. Powód cywilny może dowodzić istnienia tylko tych okoliczności, na których opiera swoje roszczenie.

Art. 57. § 1. Jeżeli sąd odmówił przyjęcia powództwa cywilnego lub pozostawił je bez rozpoznania, powód cywilny może dochodzić swego roszczenia w postępowaniu cywilnym.

§ 2. Jeżeli w terminie zawitym 30 dni od daty odmowy przyjęcia lub pozostawienia powództwa cywilnego bez rozpoznania powód cywilny wniesie o przekazanie pozwu sądowi właściwemu do rozpoznawania spraw cywilnych, za dzień zgłoszenia roszczenia uważa się dzień wniesienia pozwu w postępowaniu karnym.

Art. 58. W razie zawieszenia postępowania przed sądem karnym powód cywilny może żądać przekazania wytoczonego powództwa sądowi właściwemu do rozpoznawania spraw cywilnych.

Art. 59. § 1. Jeżeli powództwo cywilne zostało zgłoszone już w toku postępowania przygotowawczego, organ prowadzący postępowanie załącza pozew do akt sprawy, a postanowienie co do przyjęcia powództwa wydaje sąd dopiero po wpłynięciu sprawy z aktem oskarżenia; za dzień zgłoszenia roszczenia uważa się wówczas dzień zgłoszenia powództwa.

§ 2. Jeżeli wraz z powództwem cywilnym został zgłoszony wniosek o zabezpieczenie roszczenia, w przedmiocie tego wniosku orzeka prokurator.

§ 3. Na postanowienie co do zabezpieczenia roszczenia przysługuje zażalenie.

§ 4. W razie umorzenia, warunkowego umorzenia lub zawieszenia postępowania przygotowawczego pokrzywdzony, w terminie zawitym 30 dni od daty doręczenia postanowienia może żądać przekazania sprawy sądowi właściwemu do rozpoznawania spraw cywilnych. Jeżeli pokrzywdzony w terminie tym żądania nie zgłosi, zabezpieczenie upada, a wniesiony poprzednio pozew nie wywołuje skutków prawnych.

Art. 60. W kwestiach dotyczących powództwa cywilnego, a nie unormowanych przez przepisy niniejszego kodeksu, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Rozdział 8.

Oskarżony.

Art. 61. § 1. Za podejrzanego uważa się osobę, co do której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów, a za oskarżonego — osobę, przeciwko której wniesiono akt oskarżenia.

§ 2. Jeżeli kodeks niniejszy używa w znaczeniu ogólnym określenia „oskarżony", odpowiednie przepisy mają zastosowanie także do podejrzanego.

Art. 62. Jeżeli oskarżony nie zna języka polskiego, postanowienie o przedstawieniu zarzutów, akt oskarżenia oraz orzeczenia podlegające zaskarżeniu lub kończące postępowanie doręcza się lub ogłasza oskarżonemu wraz z tłumaczeniem.

Art. 63. Oskarżony ma prawo składać wyjaśnienia, może jednak bez podania powodów odmówić odpowiedzi na poszczególne pytania lub odmówić składania wyjaśnień.

Art. 64. § 1. Oskarżony tymczasowo aresztowany może porozumiewać się ze swym obrońcą podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie.

§ 2. W postępowaniu przygotowawczym prokurator udzielając zezwolenia na porozumienie może zastrzec, że będzie przy tym obecny sam lub osoba przez niego upoważniona, a w wyjątkowych wypadkach może zezwolenia odmówić. Zastrzeżenie takie lub odmowa nie może nastąpić po zawiadomieniu podejrzanego i jego obrońcy o terminie końcowego zaznajomienia z materiałami postępowania, choćby następnie prokurator zarządził ich uzupełnienie.

Art. 65. § 1. Jeżeli jest to potrzebne dla celów dowodowych, oskarżony jest obowiązany poddać się:

1) oględzinom zewnętrznym ciała oraz innym badaniom nie połączonym z naruszeniem integralności ciała; w szczególności wolno od oskarżonego pobrać odciski, fotografować go oraz okazać go w celach rozpoznawczych innym osobom w odpowiednio odtworzonych warunkach,
2) badaniom psychologicznym i psychiatrycznym oraz badaniom połączonym z dokonaniem zabiegów na jego ciele — z wyjątkiem chirurgicznych — pod warunkiem że dokonywane są przez uprawnionego do tego pracownika służby zdrowia z zachowaniem wskazań wiedzy lekarskiej i nie zagrażają zdrowiu oskarżonego; w szczególności oskarżony jest obowiązany przy zachowaniu tych warunków poddać się pobraniu krwi lub wydzielin organizmu.

§ 2. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej określi w drodze rozporządzenia szczegółowo warunki i sposób dokonywania badań lekarskich oskarżonego.

Art. 66. § 1. Oskarżony, który pozostaje na wolności, jest obowiązany stawić się na każde wezwanie w toku postępowania karnego oraz zawiadamiać organ prowadzący postępowanie o każdej zmianie miejsca swego zamieszkania lub dłużej trwającego pobytu, o czym należy oskarżonego uprzedzić przy pierwszym przesłuchaniu.

§ 2. W razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego można sprowadzić go przymusowo.

Art. 67. Jeżeli oskarżony jest nieletni lub ubezwłasnowolniony, jego przedstawiciel ustawowy lub osoba, pod której pieczą oskarżony pozostaje, może podejmować na jego korzyść wszelkie czynności procesowe, a przede wszystkim

wnosić środki zaskarżenia, składać wnioski oraz ustanowić obrońcę.

Art. 68. Oskarżony może mieć jednocześnie nie więcej niż trzech obrońców.

Art. 69. Oskarżony, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby mu wyznaczono obrońcę z urzędu, jeżeli wykaże, że nie jest w stanie bez uszczerbku dla koniecznego utrzymania siebie i rodziny ponieść kosztów obrony.

Art. 70. § 1. W postępowaniu karnym oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli:

1) jest głuchy, niemy lub niewidomy,
2) zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności.

§ 2. W wypadkach, o których mowa w § 1, udział obrońcy w rozprawie jest obowiązkowy.

Art. 71. Oskarżony musi mieć obrońcę w postępowaniu przed sądem wojewódzkim jako sądem pierwszej instancji. Udział obrońcy na rozprawie głównej jest obowiązkowy, a na rozprawie rewizyjnej przed Sądem Najwyższym, jeżeli prezes Sądu lub Sąd uzna to za konieczne.

Rozdział 9.

Obrońcy i pełnomocnicy.

Art. 72. Obrońcą może być jedynie osoba uprawniona do obrony według przepisów ustawy o ustroju adwokatury.

Art. 73. § 1. Obrońcę ustanawia oskarżony; do czasu ustanowienia obrońcy przez oskarżonego pozbawionego wolności obrońcę może ustanowić osoba najbliższa dla oskarżonego.

§ 2. Upoważnienie do obrony może być udzielone na piśmie albo przez oświadczenie do protokołu organu prowadzącego postępowanie karne.

Art. 74. § 1. Jeżeli oskarżony, w wypadkach przewidzianych w art. 69 i 70, nie ma obrońcy z wyboru, w toku postępowania przygotowawczego prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy, a w postępowaniu sądowym prezes sądu wyznacza obrońcę z urzędu lub zespół adwokacki, którego kierownik deleguje obrońcę.

§ 2. W postępowaniu sądowym § 1 stosuje się również w wypadku określonym w art. 71.

Art. 75. § 1. Ustanowienie obrońcy lub wyznaczenie obrońcy z urzędu odnosi się do całego postępowania, nie wyłączając czynności po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli nie zawiera ograniczeń.

§ 2. Wyznaczenie obrońcy z urzędu nakłada na obrońcę obowiązek podejmowania czynności procesowych aż do prawomocnego zakończenia postępowania. Jeżeli jednak czynności należy dokonać poza siedzibą lub miejscem zamieszkania obrońcy z urzędu, prezes sądu, przed którym ma być dokonana czynność, a w postępowaniu przygotowawczym prezes sądu powiatowego miejsca czynności wyznacza dla dokonania tej czynności na wniosek dotychczasowego obrońcy innego obrońcę spośród miejscowych adwokatów lub zespół adwokacki, którego kierownik deleguje obrońcę.

Art. 76. Obrońca może bronić kilku oskarżonych, jeżeli ich interesy nie pozostają w sprzeczności.

Art. 77. § 1. Obrońca może przedsiębrać czynności procesowe jedynie na korzyść oskarżonego.

§ 2. Udział obrońcy w postępowaniu nie wyłącza osobistego udziału w nim oskarżonego.

Art. 78. W razie oczywistego naruszenia przez obrońcę jego obowiązków, zwłaszcza w zakresie obrony, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator zawiadamia o tym radę adwokacką.

Art. 79. § 1. Do pełnomocnika stosuje się odpowiednio art. 68, 72, 73, 75, 76 i 77 § 2.

§ 2. Pełnomocnikiem instytucji państwowej lub społecznej może być także radca prawny lub inny pracownik tej instytucji lub jej organu nadrzędnego.

Art. 80. W kwestiach dotyczących pełnomocnika, a nie uregulowanych przez przepisy postępowania karnego, stosuje się odpowiednio przepisy obowiązujące w postępowaniu cywilnym.

Rozdział 10.

Przedstawiciel społeczny.

Art. 81. § 1. W postępowaniu sądowym do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego w pierwszej instancji udział w postępowaniu może zgłosić przedstawiciel organizacji społecznej, jeżeli zachodzi potrzeba obrony interesu społecznego, objętego zadaniami statutowymi tej organizacji, w szczególności w sprawach dotyczących ochrony mienia społecznego lub praw obywateli.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej ustali w drodze rozporządzenia wykaz organizacji społecznych oraz określi ogniwa tych organizacji, które mogą zgłosić udział swego przedstawiciela w postępowaniu karnym.

§ 3. W zgłoszeniu organizacja społeczna wskazuje osobę przedstawiciela, który ma reprezentować tę organizację, a przedstawiciel powinien złożyć odpowiednie pisemne upoważnienie.

§ 4. Sąd dopuszcza przedstawiciela organizacji społecznej, jeżeli uzna, że jego udział w postępowaniu sądowym leży w interesie wymiaru sprawiedliwości.

Art. 82. Dopuszczony do udziału w postępowaniu sądowym przedstawiciel organizacji społecznej może w toku tego postępowania, a zwłaszcza na rozprawie wypowiedzieć się i zgłaszać wnioski w kwestiach, w których pragnie zająć stanowisko ze względu na interes społeczny.

Art. 83. Jeżeli oskarżony jest żołnierzem albo funkcjonariuszem służby zorganizowanej na zasadach dyscypliny wojskowej, udział w postępowaniu sądowym może zgłosić delegat wybrany w tym celu przez kolektyw żołnierski lub pracowników służby; wybór delegata zatwierdza dowódca lub przełożony jednostki, wystawiając stosownej treści zaświadczenie.

Art. 84. Przedstawiciel organizacji społecznej lub delegat kolektywu, w którym oskarżony pracuje, odbywa służbę wojskową lub się uczy, może zgłosić gotowość udzielenia poręczenia lub roztoczenia dozoru nad oskarżonym, przedstawiając stosownej treści uchwałę organizacji lub kolektywu.

DZIAŁ IV.

Czynności procesowe.

Rozdział 11.

Orzeczenia i zarządzenia.

Art. 85. Podstawę orzeczenia może stanowić tylko całokształt okoliczności ujawnionych w postępowaniu, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia.

Art. 86. § 1. Jeżeli ustawa nie wymaga wydania wyroku, sąd wydaje postanowienie.

§ 2. W kwestiach nie wymagających postanowienia prezes sądu wydaje zarządzenie. Zarządzenia może wydawać również przewodniczący wydziału oraz upoważniony sędzia.

Art. 87. Sąd orzeka na rozprawie w wypadkach przewidzianych przez ustawę, a w innych — na posiedzeniu.

Orzeczenia podejmowane na posiedzeniu mogą zapadać również na rozprawie.

Art. 88. W posiedzeniu może wziąć udział prokurator lub zgłosić wniosek na piśmie; inne strony mogą wziąć udział w posiedzeniu, jeżeli ustawa to przewiduje.

Art. 89. Jeżeli przed wydaniem postanowienia na posiedzeniu zachodzi potrzeba sprawdzenia okoliczności faktycznych, sąd dokonuje tego sam lub w tym celu wyznacza ze składu orzekającego sędziego albo wzywa do wykonania określonych czynności właściwy miejscowo sąd powiatowy.

Art. 90. § 1. Uzasadnienie orzeczenia należy sporządzić na piśmie wraz z samym orzeczeniem, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

§ 2. Zarządzenie wymaga pisemnego uzasadnienia, jeżeli podlega zaskarżeniu.

§ 3. Nie wymaga uzasadnienia dopuszczenie dowodu, jak również uwzględnienie wniosku, któremu inna strona nie sprzeciwiała się, chyba że orzeczenie podlega zaskarżeniu.

Art. 91. § 1. Orzeczenie lub zarządzenie wydane na rozprawie ogłasza się ustnie.

§ 2. Orzeczenie lub zarządzenie wydane poza rozprawą należy doręczyć prokuratorowi i stronie, której przysługuje środek zaskarżenia, jeżeli nie brali oni udziału w posiedzeniu lub nie byli obecni przy ogłoszeniu; w innych wypadkach o treści orzeczenia lub zarządzenia należy powiadomić strony.

§ 3. Wyrok zapadły na posiedzeniu doręcza się stronom.

§ 4. Jeżeli ustawa nie zwalnia od równoczesnego sporządzenia uzasadnienia, orzeczenie doręcza się lub ogłasza wraz z uzasadnieniem.

§ 5. Jeżeli sprawę rozpoznano z wyłączeniem jawności ze względu na ważny interes państwa, zamiast uzasadnienia doręcza się zawiadomienie, że uzasadnienie zostało sporządzone.

§ 6. Po ogłoszeniu lub przy doręczeniu orzeczenia należy pouczyć uczestników procesu o przysługującym im prawie, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia lub o tym, że orzeczenie nie podlega zaskarżeniu.

Art. 92. § 1. Oczywiste omyłki pisarskie i rachunkowe oraz w obliczeniu terminów w orzeczeniu lub zarządzeniu albo w ich uzasadnieniu można sprostować w każdym czasie.

§ 2. Sprostowania dokonuje organ, który popełnił omyłkę. Jeżeli postępowanie toczy się przed sądem odwoławczym, sąd ten może z urzędu sprostować orzeczenie sądu pierwszej instancji.

§ 3. Sprostowanie orzeczenia następuje w drodze postanowienia, a sprostowanie zarządzenia — w drodze zarządzenia.

§ 4. Na wydane w pierwszej instancji postanowienie i zarządzenie co do tego sprostowania przysługuje zażalenie.

Art. 93. W postępowaniu przygotowawczym stosuje się odpowiednio art. 86 § 2, art. 91 § 2 oraz art. 92 § 2.

Art. 94. § 1. Sąd, który orzekał co do roszczeń majątkowych, nadaje na żądanie osoby uprawnionej klauzulę wykonalności orzeczeniu podlegającemu wykonaniu w drodze egzekucji.

§ 2. Za orzeczenie co do roszczeń majątkowych uważa się również nałożony przez sąd obowiązek naprawienia szkody, jeżeli sąd zarządził wykonanie warunkowo zawieszonej kary.

Rozdział 12.

Narada i głosowanie.

Art. 95. § 1. Przebieg narady i głosowania nad orzeczeniem jest tajny, a zwolnienie od zachowania w tym względzie tajemnicy nie jest dopuszczalne.

§ 2. Podczas narady i głosowania oprócz członków składu orzekającego może być obecny jedynie protokolant, chyba że przewodniczący uzna jego obecność za zbędną.

§ 3. Z przebiegu narady i głosowania nie sporządza się protokołu.

Art. 96. § 1. Naradą i głosowaniem kieruje przewodniczący, a jeżeli co do porządku i sposobu narady oraz głosowania podniesione zostaną wątpliwości, rozstrzyga je skład orzekający.

§ 2. Po naradzie przewodniczący zbiera głosy poczynając od najmłodszego, najpierw od ławników według ich wieku, następnie od sędziów według ich starszeństwa służbowego, a sam głosuje ostatni. Sprawozdawca, jeżeli jest wyznaczony, głosuje pierwszy.

Art. 97. Narada i głosowanie nad wyrokiem odbywają się osobno co do winy i kwalifikacji prawnej czynu, co do kary i co do innych kwestii.

Art. 98. § 1. Orzeczenia zapadają większością głosów.

§ 2. Jeżeli zdania tak się podzielą, że żadne z nich nie uzyska większości, zdanie najmniej korzystne dla oskarżonego przyłącza się do zdania najbardziej doń zbliżonego, aż do uzyskania większości.

Art. 99. Sędzia, który głosował przeciwko uznaniu oskarżonego za winnego, może wstrzymać się od głosowania nad karą; wówczas głos tego sędziego przyłącza się do zdania najprzychylniejszego dla oskarżonego.

Art. 100. Orzeczenie podpisują wszyscy członkowie składu orzekającego, nie wyłączając przegłosowanego.

Art. 101. § 1. Podpisując orzeczenie członek składu orzekającego ma prawo zaznaczyć na orzeczeniu swoje zdanie odrębne.

§ 2. Zdanie odrębne może dotyczyć również samego uzasadnienia orzeczenia; wówczas zdanie to zaznacza się przy podpisywaniu uzasadnienia.

§ 3. W razie zgłoszenia zdania odrębnego należy z urzędu sporządzić uzasadnienie wyroku, a składający zdanie odrębne jest obowiązany sporządzić jego uzasadnienie.

Rozdział 13.

Porządek czynności procesowych stron.

Art. 102. § 1. Osobę uprawnioną do wzięcia udziału w czynności procesowej zawiadamia się o jej czasie i miejscu.

§ 2. Czynności nie przeprowadza się, jeżeli osoba uprawniona nie stawiła się, a brak dowodu, że została o niej powiadomiona, oraz jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że niestawiennictwo wynikło z powodu przeszkód żywiołowych lub innych wyjątkowych przyczyn.

§ 3. W razie niestawiennictwa strony, obrońcy lub pełnomocnika, których stawiennictwo jest obowiązkowe, czynności procesowej nie przeprowadza się.

§ 4. Minister Sprawiedliwości oraz Minister Zdrowia i Opieki Społecznej określą w drodze rozporządzenia warunki i tryb usprawiedliwiania niestawiennictwa oskarżonych, świadków i innych uczestników procesu z powodu choroby.

Art. 103. § 1. Znaczenie czynności procesowej ocenia się według treści złożonego oświadczenia.

§ 2. Błędne oznaczenie czynności procesowej, a zwłaszcza środka zaskarżenia, nie pozbawia czynności znaczenia prawnego.

Art. 104. § 1. Pismo procesowe powinno zawierać:

1) oznaczenie organu, do którego jest skierowane, oraz sprawy, której dotyczy,
2) oznaczenie wnoszącego pismo,
3) treść wniosku lub oświadczenia, w miarę potrzeby z uzasadnieniem,
4) podpis składającego pismo.

§ 2. Za osobę, która nie może się podpisać, pismo podpisuje osoba przez nią upoważniona, ze wskazaniem przyczyny złożenia swego podpisu.

Art. 105. § 1. Jeżeli pismo nie odpowiada wymaganiom formalnym, przewidzianym w art. 104 lub w przepisach szczególnych, a brak jest tego rodzaju, że pismo nie może otrzymać biegu, albo brak polega na niezłożeniu należnych opłat lub upoważnienia do podjęcia czynności procesowej, wzywa się osobę, od której pismo pochodzi, do usunięcia braku w terminie 7 dni.

§ 2. W razie uzupełnienia braku w terminie pismo wywołuje skutki od dnia jego wniesienia. W razie nieuzupełnienia braku w terminie pismo uznaje się za bezskuteczne, o czym należy pouczyć przy doręczeniu wezwania.

Art. 106. Jeżeli osoba uczestnicząca w czynności procesowej odmówiła podpisu lub nie mogła go złożyć, należy zaznaczyć przyczynę braku podpisu.

Rozdział 14.

Terminy.

Art. 107. § 1. Terminy do wnoszenia środków zaskarżenia są zawite; zawite są również terminy, które ustawa za takie uznaje.

§ 2. Czynność procesowa dokonana po upływie terminu zawitego jest bezskuteczna.

Art. 108. § 1. Do biegu terminu nie wlicza się dnia, od którego liczy się dany termin.

§ 2. Jeżeli termin jest oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach, koniec terminu wypada na ten dzień tygodnia lub miesiąca, który odpowiada początkowi terminu; jeżeli w danym miesiącu nie ma takiego dnia, koniec terminu przypada na ostatni dzień tego miesiąca.

§ 3. Jeżeli koniec terminu przypada na dzień uznany przez ustawę za dzień wolny od pracy, czynność można wykonać następnego dnia.

Art. 109. Termin jest zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało nadane w polskim urzędzie pocztowym, w polskim urzędzie konsularnym lub złożone przez żołnierza w dowództwie jednostki wojskowej albo przez osobę pozbawioną wolności — w administracji zakładu karnego, a przez członka załogi polskiego statku morskiego — kapitanowi statku.

Art. 110. Pismo wniesione przed upływem terminu omyłkowo do niewłaściwego sądu lub prokuratora uważa się za wniesione z zachowaniem terminu.

Art. 111. § 1. Jeżeli niedotrzymanie terminu zawitego nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych, strona w zawitym terminie 7 dni od daty ustania przeszkody może zgłosić wniosek o przywrócenie terminu, dopełniając jednocześnie czynności, która miała być w terminie wykonana; to samo stosuje się do osób nie będących stronami.

§ 2. W kwestii przywrócenia terminu orzeka sąd lub prokurator, przed którym należało dokonać czynności.

§ 3. Na odmowę przywrócenia terminu przysługuje zażalenie.

Art. 112. Wniosek o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania orzeczenia, jednakże organ, do którego wniosek złożono, lub organ powołany do rozpoznania środka zaskarżenia może wstrzymać wykonanie orzeczenia; odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

Rozdział 15.

Doręczenia.

Art. 113. § 1. Orzeczenia i zarządzenia doręcza się w uwierzytelnionych odpisach, jeżeli ustawa nakazuje ich doręczenie.

§ 2. Wszelkie pisma przeznaczone dla oskarżonego przebywającego na wolności doręcza się w taki sposób, by treść ich nie była udostępniona dla osób niepowołanych.

Art. 114. § 1. W wezwaniu należy oznaczyć organ wysyłający oraz podać, w jakiej sprawie, w jakim charakterze, miejscu i czasie ma się stawić adresat i czy jego stawiennictwo jest obowiązkowe, a także uprzedzić o skutkach niestawiennictwa.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do zawiadomień.

Art. 115. Jeżeli od dnia doręczenia pisma biegnie termin wykonania czynności procesowej, należy pouczyć o tym adresata.

Art. 116. § 1. Wezwania, zawiadomienia oraz inne pisma, od których daty doręczenia biegną terminy, doręcza się za pokwitowaniem zwrotnym przez pocztę lub funkcjonariusza organu wysyłającego.

§ 2. Milicja Obywatelska doręcza pisma, jeżeli doręczenie pozostaje w związku z czynnością zleconą Milicji Obywatelskiej przez sąd lub prokuratora.

Art. 117. § 1. Pismo doręcza się adresatowi osobiście.

§ 2. W razie chwilowej nieobecności adresata w jego mieszkaniu pismo doręcza się dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było — administracji domu, dozorcy domu lub sołtysowi, jeżeli podejmą się oddać pismo adresatowi.

Art. 118. § 1. Jeżeli doręczenia nie można dokonać w sposób określony w art. 117, pismo pozostawia się w prezydium właściwej rady narodowej lub w najbliższej jednostce Milicji Obywatelskiej, a pismo przesłane pocztą — w najbliższym urzędzie pocztowym.

§ 2. O pozostawieniu pisma w myśl § 1 doręczający umieszcza widoczne zawiadomienie na drzwiach mieszkania adresata ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono oraz że należy je odebrać w ciągu 7 dni; tak samo postąpić należy w razie doręczenia pisma administracji domu, dozorcy domu lub sołtysowi.

§ 3. Pismo można również pozostawić osobie upoważnionej do odbioru korespondencji w miejscu stałego zatrudnienia adresata.

Art. 119. § 1. Pisma adresowane do żołnierzy oraz funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej można doręczać adresatom za pośrednictwem ich przełożonych, przy czym wezwania przeznaczone dla żołnierzy pełniących zasadniczą służbę wojskową przesyła się do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę, w celu doręczenia i zarządzenia stawienia się stosownie do wezwania.

§ 2. Osobom pozbawionym wolności doręcza się pismo za pośrednictwem administracji zakładu karnego.

§ 3. Pismo przeznaczone dla adresata nie będącego osobą fizyczną albo dla obrońcy lub pełnomocnika doręcza się w biurze adresata osobie tam zatrudnionej.

Art. 120. Prokuratora zawiadamia się o rozprawach i posiedzeniach przez doręczenie wykazu spraw, które mają być w danym dniu rozpoznane.

Art. 121. § 1. Odbierający pismo potwierdza odbiór i jego datę swym podpisem na zwrotnym pokwitowaniu.

§ 2. Doręczający stwierdza na zwrotnym pokwitowaniu sposób doręczenia i opatruje to stwierdzenie swym podpisem.

Art. 122. § 1. W razie odmowy przyjęcia pisma lub odmowy albo niemożności pokwitowania odbioru przez adresata doręczający sporządza na zwrotnym pokwitowaniu odpowiednią wzmiankę; wówczas doręczenie uważa się za dokonane.

§ 2. Pismo nie przyjęte przez adresata zwraca się organowi wysyłającemu.

Art. 123. W wypadkach nie cierpiących zwłoki można wzywać osoby telegraficznie, telefonicznie lub w inny sposób, stosownie do okoliczności.

Art. 124. Strona przebywająca za granicą ma obowiązek wskazać adres dla doręczeń w kraju; w razie nieuczynienia tego pismo wysłane pod ostatnio znanym adresem w kraju lub, jeżeli adresu tego nie ma, załączone do akt sprawy uważa się za doręczone.

Art. 125. § 1. Jeżeli strona zmieniła miejsce zamieszkania i nie podała nowego adresu do wiadomości organu, przed którym toczy się postępowanie, pismo wysłane pod ostatnio wskazanym przez stronę adresem uważa się za doręczone.

§ 2. W postępowaniu sądowym § 1 stosuje się do pism wysłanych do oskarżonego dopiero po doręczeniu mu aktu oskarżenia.

§ 3. Przepis § 1 nie dotyczy pism wysyłanych po raz pierwszy po prawomocnym zakończeniu postępowania oraz do oskarżonego, co do którego umorzono postępowanie lub zapadł wyrok uniewinniający, chyba że oskarżony został już zawiadomiony o przyjęciu rewizji oskarżyciela.

Art. 126. Orzeczenia, zarządzenia, zawiadomienia oraz odpisy, które ustawa nakazuje doręczać stronom, należy doręczać również obrońcy oskarżonego pozbawionego wolności i przedstawicielowi ustawowemu, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Art. 127. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Łączności określi w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady i tryb doręczania pism sądowych przez pocztę.

Art. 128. Doręczenie bez zachowania przepisów niniejszego rozdziału uważa się w każdym razie za dokonane, jeżeli osoba, dla której pismo było przeznaczone, oświadczy, że pismo to otrzymała.

Rozdział 16

Protokoły.

Art. 129. § 1. Spisania protokołu wymaga:

1) przyjęcie ustnego zawiadomienia o przestępstwie i wniosku o ściganie,
2) przesłuchanie oskarżonego, świadka i biegłego,
3) przeszukanie pomieszczeń i osób,
4) dokonanie oględzin, przeprowadzenie eksperymentu, konfrontacji oraz okazania,
5) otwarcie korespondencji i przesyłki,
6) zaznajomienie podejrzanego z materiałami zebranymi w postępowaniu przygotowawczym,
7) złożenie poręczenia,
8) przebieg rozprawy.

§ 2. Z innych czynności procesowych spisuje się protokół, jeżeli przepis szczególny tego wymaga albo przeprowadzający czynność uzna to za potrzebne; poza tym można ograniczyć się do sporządzenia notatki urzędowej.

Art. 130. § 1. Protokół rozprawy spisuje aplikant lub pracownik sekretariatu. Protokół może też spisać asesor, jeżeli nie należy do składu orzekającego.

§ 2. Inny protokół spisać może poza osobami wymienionymi w § 1 osoba przybrana w charakterze protokolanta przez prowadzącego czynność lub sam przeprowadzający czynność.

§ 3. Od osoby przybranej, która nie jest pracownikiem organu prowadzącego postępowanie, odbiera się przyrzeczenie następującej treści: „Przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki protokolanta wykonam sumiennie".

Art. 131. § 1. Niezależnie od spisania protokołu może być sporządzony stenogram czynności, który stenograf przekłada na pismo zwykłe, przy czym czyni wzmiankę, jakim posługiwał się systemem; pierwopis stenogramu dołącza się do protokołu.

§ 2. Art. 130 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 132. § 1. Protokolant i stenograf ulegają wyłączeniu z tych samych powodów co sędzia.

§ 2. O wyłączeniu orzeka w toku rozprawy lub posiedzenia sąd, a w innych wypadkach — osoba, która przeprowadza czynność protokołowaną.

Art. 133. § 1. Przebieg czynności protokołowanych może być utrwalony ponadto za pomocą aparatury utrwalającej obraz lub dźwięk, o czym należy przed uruchomieniem aparatury uprzedzić osoby uczestniczące w czynności.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej określi w drodze rozporządzenia rodzaje aparatur i środków technicznych służących do utrwalenia obrazu lub dźwięku dla celów procesowych oraz sposób ich zabezpieczenia, przechowywania i odtwarzania.

Art. 134. § 1. Protokół powinien zawierać:

1) oznaczenie czynności, jej czasu i miejsca oraz osób w niej uczestniczących,
2) przebieg czynności oraz oświadczenia i wnioski jej uczestników,
3) wydane w toku czynności postanowienia i zarządzenia, a jeżeli postanowienie lub zarządzenie sporządzono osobno, wzmiankę o jego wydaniu,
4) w miarę potrzeby stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności.

§ 2. Wyjaśnienia, zeznania, oświadczenia i wnioski oraz stwierdzenia określonych czynności przez organ prowadzący postępowanie wciąga się do protokołu z możliwą dokładnością, a osoby biorące udział w czynności mogą żądać wciągnięcia do protokołu wszystkiego, co dotyczy ich praw i interesów.

Art. 135. § 1. Protokół rozprawy oraz posiedzenia podpisują przewodniczący i protokolant.

§ 2. Stenogram oraz jego przekład podpisuje stenograf, a ponadto przewodniczący rozprawy lub przeprowadzający czynność.

§ 3. Jeżeli przewodniczący nie może podpisać protokołu, protokół podpisuje za niego jeden z członków składu orzekającego, zaznaczając przyczynę braku podpisu przewodniczącego.

§ 4. Jeden z koniecznych pod protokołem podpisów nie złożony natychmiast może być złożony później ze wskazaniem daty jego złożenia oraz przyczyny opóźnienia.

Art. 136. § 1. Protokoły nie wymienione w art .135 § 1 podpisują osoby biorące udział w czynności; protokół taki należy przed podpisaniem odczytać i uczynić o tym wzmiankę.

§ 2. Osoba uczestnicząca w czynności może podpisując protokół zgłosić jednocześnie zarzuty co do jego treści; zarzuty te należy wciągnąć do protokołu w miarę potrzeby wraz z oświadczeniem osoby wykonującej czynność protokołowaną.

Art. 137. Skreślenia oraz poprawki i uzupełnienia poczynione w protokole wymagają omówienia podpisanego przez osoby podpisujące protokół.

Art. 138. § 1. Strony oraz osoby mające w tym interes prawny mogą złożyć wniosek o sprostowanie protokołu rozprawy i posiedzenia, wskazując na nieścisłości i opuszczenia.

§ 2. Wniosek o sprostowanie protokołu rozprawy lub posiedzenia pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli został złożony po wysłaniu akt sprawy do wyższej instancji.

Art. 139. § 1. Przewodniczący po wysłuchaniu protokolanta może przychylić się do wniosku i wydać zarządzenie o sprostowaniu protokołu; w przeciwnym razie w przedmiocie sprostowania protokołu orzeka po wysłuchaniu protokolanta sąd w składzie, który rozpoznawał sprawę.

§ 2. Jeżeli nie można utworzyć tego samego składu, postanowienie nie zapada, a poszczególni jego członkowie

oraz protokolant składają do akt sprawy oświadczenie co do zasadności wniosku.

§ 3. W razie uwzględnienia wniosku należy w sprostowanym protokole umieścić odpowiednią wzmiankę, którą podpisują przewodniczący i protokolant.

Art. 140. Sprostowanie oczywistych omyłek pisarskich lub rachunkowych w protokole rozprawy lub posiedzenia może nastąpić na wniosek lub z urzędu w każdym czasie; art. 139 stosuje się odpowiednio.

Art. 141. O treści sprostowania zawiadamia się strony, a o odmowie sprostowania — osobę, która zgłosiła wniosek o sprostowanie.

Rozdział 17.

Przeglądanie akt i sporządzanie odpisów.

Art. 142. § 1. Stronom oraz ich obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym oraz przedstawicielom społecznym dopuszczonym do udziału w postępowaniu udostępnia się akta sprawy sądowej i daje możność sporządzenia z nich odpisów. Za zgodą prezesa sądu akta te mogą być udostępnione również innym osobom.

§ 2. Prezes sądu może w razie uzasadnionej potrzeby zarządzić wydanie uwierzytelnionych odpisów z akt sprawy.

Art. 143. § 1. Oskarżonemu na jego żądanie należy wydać bezpłatnie jeden uwierzytelniony odpis każdego orzeczenia wraz z uzasadnieniem, jeżeli je sporządzono.

§ 2. W sprawach, w których wyłączono jawność ze względu na ważny interes państwa, oskarżonemu wolno wydać tylko odpis orzeczenia kończącego postępowanie w danej instancji bez uzasadnienia.

§ 3. Przeglądanie akt sprawy w toku postępowania przygotowawczego i sporządzanie z nich odpisów oraz otrzymywanie odpisów uwierzytelnionych wymaga zezwolenia prowadzącego postępowanie przygotowawcze.

Art. 144. Prokurator może przeglądać akta sprawy sądowej w każdym jej stanie oraz żądać przesłania mu ich w tym celu, jeżeli nie tamuje to biegu postępowania.

Rozdział 18.

Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt.

Art. 145. § 1. Postępowanie w wypadku zaginięcia lub zniszczenia w całości lub w części akt sprawy będącej w toku przeprowadza sąd, w którym sprawa ostatnio się toczyła.

§ 2. Sąd Najwyższy przeprowadza takie postępowanie jedynie w zakresie odtworzenia akt tego Sądu.

§ 3. Postępowanie w wypadku zaginięcia lub zniszczenia akt sprawy prawomocnie zakończonej przeprowadza sąd, w którym sprawa się toczyła w pierwszej instancji.

§ 4. Prokurator odtwarzając akta w toku postępowania przygotowawczego w sprawie pozostającej w jego rozporządzeniu stosuje odpowiednio przepisy niniejszego rozdziału.

Art. 146. Jeżeli zaginęły lub uległy zniszczeniu akta sprawy prawomocnie zakończonej, odtworzenie nastąpi w częściach niezbędnych do wykonania orzeczenia, wznowienia postępowania, przeprowadzenia postępowania w trybie rewizji nadzwyczajnej albo urzeczywistnienia uzasadnionych interesów stron.

Art. 147. Prezes sądu wzywa strony do złożenia w oznaczonym terminie wniosków co do sposobu odtworzenia akt sprawy oraz przedstawienia dokumentów umożliwiających ich odtworzenie.

Art. 148. § 1. Prezes sądu wzywa osoby posiadające potrzebne dokumenty do ich przedstawienia sądowi, a w razie potrzeby zarządza ich przymusowe odebranie; art. 189—204 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Po sporządzeniu uwierzytelnionych odpisów należy dokumenty zwrócić osobie, która je dostarczyła lub od której je odebrano.

Art. 149. Postępowanie mające na celu odtworzenie akt i postępowanie dowodowe, jakie uzna za konieczne, przeprowadza sąd, a w szczególności sąd bierze pod uwagę wpisy do rejestrów karnych, repertoriów i innych ksiąg biurowych, utrwalenia dźwiękowe lub wzrokowe oraz może przesłuchać w charakterze świadków sędziów, prokuratorów, protokolantów, adwokatów i inne osoby, które uczestniczyły w postępowaniu lub które mogą się wypowiedzieć co do treści akt.

Art. 150. § 1. Postanowienie co do odtworzenia akt sprawy ustala jego zakres lub stwierdza, że odtworzenie akt jest niemożliwe.

§ 2. Na postanowienie to przysługuje zażalenie.

Art. 151. Jeżeli akta sprawy prawomocnie nie ukończonej nie mogą być w ogóle odtworzone albo zostały odtworzone w części, należy czynności procesowe powtórzyć w zakresie niezbędnym do kontynuowania postępowania.

DZIAŁ V.

Dowody.

Rozdział 19.

Przepisy ogólne.

Art. 152. Dowody przeprowadza się na wniosek stron lub z urzędu.

Art. 153. Fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu; to samo dotyczy faktów znanych z urzędu, należy jednak zwrócić na nie uwagę stron.

Art. 154. § 1. We wniosku dowodowym należy wskazać, jakie okoliczności i w jaki sposób mają być udowodnione.

§ 2. Wniosek dowodowy może zmierzać do wykrycia lub oceny właściwego dowodu.

Art. 155. § 1. Wniosek dowodowy oddala się, jeżeli:

1) przeprowadzenie dowodu jest niedopuszczalne,
2) okoliczność, która ma być udowodniona, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy albo jest już udowodniona zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy,
3) dowód jest nieprzydatny do stwierdzenia danej okoliczności lub nie da się przeprowadzić.

§ 2. Oddalenie wniosku dowodowego następuje w formie postanowienia.

§ 3. Nie można oddalić wniosku dowodowego na tej podstawie, że dotychczasowe dowody wykazały przeciwieństwo tego, co wnioskodawca zamierza udowodnić.

Art. 156. Oddalenie wniosku dowodowego nie stoi na przeszkodzie późniejszemu dopuszczeniu dowodu, chociażby nie ujawniły się nowe okoliczności.

Art. 157. § 1. Osobie przesłuchiwanej należy umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach określonych celem danej czynności, a dopiero następnie można zadawać pytania zmierzające do uzupełnienia, wyjaśnienia lub kontroli zeznań.

§ 2. Wyjaśnienia, zeznania lub oświadczenia złożone w warunkach wyłączających możność swobodnej wypowiedzi nie mogą stanowić dowodu.

§ 3. Osoby przesłuchiwane mogą być konfrontowane w celu wyjaśnienia sprzeczności.

Art. 158. Dowodu z wyjaśnień oskarżonego lub z zeznań świadka nie wolno zastępować treścią pism i zapisków.

Art. 159. § 1. Należy wezwać tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania:

1) głuchego lub niemego, a nie wystarcza porozumienie się z nim za pomocą pisma,
2) osoby nie władającej językiem polskim.

§ 2. Należy również wezwać tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba przełożenia na język polski pisma sporządzonego w języku obcym lub przełożenia na język obcy pisma sporządzonego w języku polskim.

§ 3. Do tłumacza stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące biegłych.

Rozdział 20.
Swiadkowie.

Art. 160. § 1. Każda osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się i złożyć zeznanie.

§ 2. Świadka, który nie może stawić się na wezwanie z powodu choroby, kalectwa lub innej nie dającej się pokonać przeszkody, można przesłuchać w miejscu pobytu tego świadka.

Art. 161. Nie wolno przesłuchiwać jako świadków:

1) obrońcy co do faktów, o których dowiedział się udzielając porady prawnej lub prowadząc sprawę,
2) duchownego co do faktów, o których dowiedział się przy spowiedzi.

Art. 162. § 1. Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy państwowej mogą być przesłuchane co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, tylko po zwolnieniu tych osób od obowiązku zachowania tajemnicy przez uprawniony organ przełożony.

§ 2. Zwolnienia wolno odmówić tylko wtedy, gdyby złożenie zeznania wyrządzić mogło poważną szkodę państwu.

§ 3. Sąd lub prokurator może zwrócić się do właściwego naczelnego organu administracji państwowej o zwolnienie świadka od obowiązku zachowania tajemnicy.

Art. 163. Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy służbowej lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd lub prokurator zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy.

Art. 164. § 1. W wypadkach przewidzianych w art. 162 i 163 sąd przesłuchuje taką osobę na rozprawie z wyłączeniem jawności.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej określi w drodze rozporządzenia sposób przechowywania protokołów zeznań obejmujących okoliczności, na które rozciąga się obowiązek zachowania tajemnicy państwowej, służbowej lub zawodowej.

Art. 165. § 1. Osoba najbliższa dla oskarżonego może odmówić zeznań.

§ 2. Prawo odmowy zeznań trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.

Art. 166. § 1. Świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić na odpowiedzialność karną tego świadka lub osobę dla niego najbliższą.

§ 2. Świadek może żądać, aby przesłuchano go na rozprawie z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę jego lub osobę dla niego najbliższą.

Art. 167. Można zwolnić od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytanie osobę pozostającą z oskarżonym w szczególnie bliskim stosunku osobistym, jeżeli osoba taka wnosi o zwolnienie.

Art. 168. Jeżeli osoba uprawniona do odmowy złożenia zeznania albo zwolniona od tego na podstawie art. 167 oświadczy nie później niż przed rozpoczęciem zeznania na rozprawie przed sądem pierwszej instancji, że chce z tego prawa skorzystać, poprzednio złożone zeznanie tej osoby nie może ani służyć za dowód, ani być odtworzone.

Art. 169. § 1. Przyrzeczenie od świadka może odebrać tylko sąd lub sędzia delegowany.

§ 2. Można odstąpić od odebrania przyrzeczenia od świadka, jeżeli obecne strony nie sprzeciwiają się temu.

§ 3. Świadek składa przyrzeczenie przed przystąpieniem do składania zeznań.

Art. 170. § 1. Świadek składa przyrzeczenie powtarzając za sędzią słowa: „Świadomy znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome."

§ 2. W czasie składania przyrzeczenia wszyscy, nie wyłączając sędziów, stoją.

§ 3. Osoby nieme i głuche składają przyrzeczenie przez podpisanie tekstu przyrzeczenia.

§ 4. Świadkowi, który w danej sprawie składał już przyrzeczenie, sąd przypomina je przy ponownym przesłuchaniu, chyba że sąd uzna za potrzebne ponowne odebranie przyrzeczenia.

Art. 171. Nie odbiera się przyrzeczenia:

1) od osób, które nie ukończyły 17 lat,
2) gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że świadek z powodu zakłócenia czynności psychicznych nie zdaje sobie należycie sprawy ze znaczenia przyrzeczenia,
3) gdy świadek jest osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa będącego przedmiotem postępowania lub pozostającego w ścisłym związku z czynem stanowiącym przedmiot postępowania albo gdy za to przestępstwo został skazany,
4) gdy świadek był prawomocnie skazany za fałszywe zeznania.

Art. 172. § 1. Przed rozpoczęciem przesłuchania należy uprzedzić świadka o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego zeznania.

§ 2. W postępowaniu przygotowawczym świadek podpisuje oświadczenie, że został uprzedzony o tej odpowiedzialności.

Art. 173. § 1. Przesłuchanie rozpoczyna się od zapytania świadka o imię, nazwisko, wiek, zajęcie, miejsce zamieszkania, karalność za fałszywe zeznania oraz stosunek do stron.

§ 2. Świadka należy uprzedzić o treści art. 165, a o treści art. 166 i 167, jeżeli ujawnią się okoliczności objęte tymi przepisami.

Art. 174. § 1. Jeżeli jest to konieczne dla celów dowodowych, można świadka za jego zgodą poddać oględzinom ciała i badaniu lekarskiemu.

§ 2. Jeżeli karalność czynu zależy od stanu zdrowia pokrzywdzonego, nie może on sprzeciwić się oględzinom i badaniom nie połączonym z zabiegiem chirurgicznym lub z obserwacją w zakładzie leczniczym. Nie dotyczy to osób, które odmówiły zeznań lub zostały od nich zwolnione na podstawie art. 165 lub 167.

§ 3. Jeżeli istnieje wątpliwość co do stanu psychicznego świadka, jego stanu rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania przez niego postrzeżeń, sąd lub prokurator może zarządzić przesłuchanie świadka z udziałem biegłego lekarza lub biegłego psychologa.

Art. 175. Sporządzone w postępowaniu karnym protokoły oględzin ciała podlegają ujawnieniu na rozprawie, choćby osoba poddana oględzinom odmówiła wyjaśnień lub zeznań albo została od nich zwolniona na podstawie art. 165 lub 167.

Rozdział 21

Biegli.

Art. 176. § 1. Jeżeli stwierdzenie okoliczności mających istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy wymaga wiadomości specjalnych, zasięga się opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego albo zakładu specjalistycznego lub powołanej do tego instytucji albo też powołuje się jednego lub kilku biegłych. O dopuszczeniu tego dowodu wydaje się postanowienie.

§ 2. W postanowieniu, o którym mowa w § 1, należy wskazać instytut, zakład lub instytucję albo osobę i specjalność powołanego biegłego, a ponadto przedmiot, zakres i termin wykonania powierzonej ekspertyzy, oraz w miarę potrzeby sformułować pytania szczegółowe.

Art. 177. § 1. Opinia wydana przez instytut, zakład lub instytucję powinna wymieniać osoby biorące udział w jej wydaniu z podaniem ich nazwisk i imion, stopni lub tytułów naukowych oraz zajmowanych stanowisk; opinia powinna być podpisana przez te osoby oraz przez osobę upoważnioną do podpisywania opinii w imieniu instytucji.

§ 2. Osoby biorące udział w wydaniu opinii powołane są w razie potrzeby do wystąpienia w charakterze biegłych.

Art. 178. Do pełnienia czynności biegłego jest obowiązany nie tylko biegły sądowy, lecz także każda osoba, o której wiadomo, że ma odpowiednią wiedzę w danej dziedzinie.

Art. 179. § 1. Nie mogą być biegłymi osoby wymienione w art. 161, 165 i 167 oraz osoby, co do których odnoszą się odpowiednie przyczyny wyłączenia wymienione w art. 30 § 1 pkt 1, 2, 3 i 5, a ponadto osoby powołane w sprawie w charakterze świadków.

§ 2. Jeżeli ujawnią się powody osłabiające zaufanie do wiedzy lub bezstronności biegłego albo inne ważne powody, powołuje się innego biegłego.

Art. 180. § 1. Biegły składa przyrzeczenie następującej treści: „Świadomy znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki wykonam z całą sumiennością i bezstronnością".

§ 2. Biegły sądowy powołuje się na przyrzeczenie złożone przy ustanowieniu go w tym charakterze.

§ 3. Do biegłego stosuje się odpowiednio art. 160, 162, 163, 164, 169, 170 § 2 i 4 oraz art. 172 i 173 § 1.

Art. 181. § 1. W miarę potrzeby udostępnia się biegłemu akta sprawy i wzywa się go do udziału w przeprowadzeniu dowodów.

§ 2. Biegły składa opinię ustnie lub na piśmie; powinna ona zawierać sprawozdanie z dokonanych czynności i spostrzeżeń oraz oparte na nich wnioski.

Art. 182. Jeżeli opinia jest niepełna lub niejasna albo zachodzi sprzeczność między opiniami, można zasięgnąć opinii instytutu, zakładu lub instytucji albo też wezwać ponownie tych samych biegłych lub powołać innych.

Art. 183. W celu wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego należy powołać co najmniej dwóch biegłych lekarzy psychiatrów.

Art. 184. § 1. W razie potrzeby badanie psychiatryczne oskarżonego może być połączone z obserwacją w zakładzie leczniczym.

§ 2. Orzeka o tym na żądanie biegłych sąd lub prokurator, określając miejsce obserwacji.

§ 3. Badanie w zakładzie leczniczym nie powinno trwać dłużej niż 6 tygodni; na wniosek zakładu termin ten można przedłużyć na czas określony, niezbędny do wydania opinii.

§ 4. Na postanowienie, o którym mowa w § 2 i 3, przysługuje zażalenie. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozstrzyga sąd właściwy do rozpoznania sprawy.

Rozdział 22.

Oględziny i dowody rzeczowe.

Art. 185. § 1. W razie potrzeby dokonuje się oględzin miejsca, osoby lub rzeczy.

§ 2. Jeżeli przedmiot może ulec przy badaniu zniszczeniu lub zniekształceniu, część tego przedmiotu należy w miarę możności zachować w stanie nie zmienionym, a gdy to nie jest możliwe, stan ten utrwalić w inny sposób.

Art. 186. W celu sprawdzenia okoliczności mających istotne znaczenie dla sprawy można przeprowadzić doświadczenie lub odtworzenie przebiegu stanowiących przedmiot rozpoznania zdarzeń albo ich fragmentów.

Art. 187. Oględzin lub badań ciała, które mogą wywołać uczucie wstydu, powinna dokonać osoba tej samej płci, chyba że łączą się z tym szczególne trudności; inne osoby odmiennej płci mogą być obecne tylko w razie konieczności.

Art. 188. § 1. Jeżeli zachodzi podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci, należy zawsze zarządzić oględziny zwłok i ich otwarcie.

§ 2. Otwarcia zwłok należy dokonać z udziałem lekarza, w miarę możności biegłego sądowego; do obecności przy oględzinach i otwarciu zwłok można w razie potrzeby oprócz biegłego wezwać lekarza, który ostatnio udzielił pomocy zmarłemu.

§ 3. W celu dokonania oględzin lub otwarcia zwłok sąd lub prokurator może zarządzić wyjęcie zwłok z grobu.

Art. 189. Przedmioty mogące stanowić dowód w sprawie należy wydać na żądanie sądu lub prokuratora, a w wypadkach nie cierpiących zwłoki także na żądanie Milicji Obywatelskiej. Art. 162—164 stosuje się odpowiednio.

Art. 190. W celu znalezienia przedmiotów wymienionych w art. 189 można dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, a także osoby i rzeczy, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że przedmioty te tam się znajdują.

Art. 191. § 1. Jeżeli przeszukania dokonuje Milicja Obywatelska, okazuje osobie, u której czynność ma być przeprowadzona, polecenie sądu lub prokuratora.

§ 2. W wypadkach nie cierpiących zwłoki, jeżeli polecenie prokuratora nie mogło być wydane uprzednio, należy okazać nakaz kierownika właściwej jednostki Milicji Obywatelskiej lub legitymację służbową, a następnie zwrócić się do prokuratora o zatwierdzenie przeszukania; na zgłoszone do protokołu żądanie osoby, u której przeprowadzono przeszukanie, doręcza się jej postanowienie; o prawie zgłoszenia tego żądania należy osobę tę pouczyć, a w razie zgłoszenia żądania wciągnąć je do protokołu.

Art. 192. § 1. Przeszukania zamieszkałych pomieszczeń można dokonać w porze nocnej tylko w wypadkach nie cierpiących zwłoki; za porę nocną uważa się czas od godziny 21 do godziny 6.

§ 2. Przeszukanie rozpoczęte za dnia można prowadzić nadal, mimo nastania pory nocnej.

§ 3. W porze nocnej można przeszukać lokale dostępne w tym czasie dla nie określonej liczby osób albo służące do przechowywania przedmiotów.

Art. 193. § 1. Przy rozpoczęciu przeszukania pomieszczeń instytucji państwowej lub społecznej należy o zamierzonej czynności zawiadomić kierownika tej instytucji lub jego zastępcę albo organ nadrzędny i dopuścić ich do uczestniczenia w czynności.

§ 2. Przeszukanie pomieszczenia zajętego przez wojsko może nastąpić jedynie w obecności dowódcy lub osoby przez niego wyznaczonej.

Art. 194. Przeszukania osoby i odzieży na niej powinno się dokonywać w miarę możności za pośrednictwem osoby tej samej płci.

Art. 195. § 1. Osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, należy przed rozpoczęciem czynności zawiadomić o jej celu i wezwać do wydania poszukiwanych przedmiotów.

§ 2. Podczas przeszukania ma prawo być obecna osoba wymieniona w § 1 oraz osoba przybrana przez prowadzącego czynność. Ponadto może być obecna osoba wskazana przez tego, u kogo dokonuje się przeszukania, jeżeli nie uniemożliwia to przeszukania albo nie utrudnia go w sposób poważny.

§ 3. Jeżeli przy przeszukaniu nie ma na miejscu gospodarza lokalu, należy do przeszukania przywołać przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

Art. 196. § 1. Jeżeli osoba, u której dokonuje się przeszukania, albo kierownik instytucji państwowej lub społecznej oświadczy, że wydane lub znalezione przy przeszukaniu pismo zawiera okoliczności objęte tajemnicą państwową, organ przeprowadzający czynność przekazuje pismo bez jego odczytania niezwłocznie prokuratorowi w opieczętowanym opakowaniu. Art. 162 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli osoby wymienione w § 1 oświadczą, że pismo zawiera okoliczności objęte tajemnicą służbową lub zawodową, należy pismo przekazać w sposób wskazany w § 1. Art. 161 pkt 1, art. 163 i 164 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Pisma charakteru osobistego należy przekazać również zgodnie z § 1.

§ 4. Jeżeli posiadaczem pisma jest osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa, § 2 i 3 nie stosuje się.

Art. 197. § 1. Przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania należy po dokonaniu oględzin i sporządzeniu opisu zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania, z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie prowadzącego śledztwo lub dochodzenie.

§ 2. Podobnie należy postąpić ze znalezionymi w czasie przeszukania przedmiotami, mogącymi stanowić dowód innego przestępstwa, ulegającymi przepadkowi lub których posiadanie jest zabronione.

§ 3. Osobom zainteresowanym należy natychmiast wręczyć pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zatrzymane; jeżeli zatrzymanie nastąpiło bez postanowienia o dokonaniu przeszukania, należy na żądanie zainteresowanego doręczyć w ciągu 7 dni postanowienie prokuratora o zatwierdzeniu przeszukania i zatrzymania przedmiotów albo zwrócić zatrzymane przedmioty.

Art. 198. § 1. Urzędy pocztowe, telekomunikacyjne, celne oraz instytucje transportowe są obowiązane wydać sądowi lub prokuratorowi na ich żądanie korespondencję i przesyłki mające znaczenie dla toczącego się postępowania. Tylko sąd lub prokurator mają prawo je otwierać.

§ 2. Na postanowienie w tej kwestii przysługuje zażalenie.

§ 3. Ogłoszenie oskarżonemu postanowienia, o którym mowa w § 2, może być odroczone na czas oznaczony, niezbędny ze względu na dobro sprawy.

§ 4. Pozbawioną znaczenia dla postępowania karnego korespondencję i przesyłki należy niezwłocznie zwrócić właściwym urzędom lub instytucjom wymienionym w § 1.

Art. 199. Przedmioty zbędne dla postępowania karnego zwraca się osobie uprawnionej, a jeżeli ich posiadanie jest zabronione, przekazuje się je właściwemu urzędowi lub instytucji.

Art. 200. Przedmiot, co do którego powstaje wątpliwość, komu należy go wydać, składa się do depozytu sądowego lub oddaje się na przechowanie osobie godnej zaufania aż do wyjaśnienia uprawnienia do odbioru. Przepisy o likwidacji depozytów i nie odebranych rzeczy stosuje się odpowiednio.

Art. 201. § 1. Przedmioty ulegające szybkiemu zniszczeniu lub takie, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałoby znaczne obniżenie wartości rzeczy, można sprzedać bez przetargu za pośrednictwem jednostki handlu uspołecznionego z zachowaniem przepisów o sprzedaży w drodze egzekucji z ruchomości.

§ 2. Uzyskaną kwotę pieniężną przekazuje się do depozytu.

§ 3. O czasie i warunkach sprzedaży należy w miarę możności zawiadomić osoby zainteresowane oraz oskarżonego.

Art. 202. Oddając na przechowanie pieniądze krajowe lub waluty zagraniczne, organ przekazujący je określa charakter depozytu i sposób rozporządzenia oddanymi na przechowanie wartościami.

Art. 203. Rozporządzenia przedmiotem dokonane po jego odebraniu lub zabezpieczeniu są bezskuteczne w stosunku do Skarbu Państwa.

Art. 204. W toku postępowania przed sądem rozstrzygnięcia i czynności prokuratora przewidziane w rozdziale niniejszym podejmuje sąd.

DZIAŁ VI.

Środki przymusu.

Rozdział 23.

Zatrzymanie.

Art. 205. Każdy ma prawo ująć osobę na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa i oddać w ręce Milicji Obywatelskiej, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości.

Art. 206. § 1. Milicja Obywatelska ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo, a zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub zatarcia śladów przestępstwa. Czas zatrzymania należy stwierdzić na piśmie.

§ 2. Zatrzymanego należy zwolnić, gdy ustanie przyczyna zatrzymania.

§ 3. Niezwłocznie po zatrzymaniu osoby podejrzanej należy przystąpić do zebrania niezbędnych danych, a w razie istnienia podstaw, o których mowa w art. 217 § 1 i 2, wystąpić do prokuratora z wnioskiem o tymczasowe aresztowanie.

Art. 207. Jeżeli w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania nie doręczono zatrzymanemu odpisu postanowienia o tymczasowym aresztowaniu, należy zatrzymanego niezwłocznie zwolnić.

Art. 208. § 1. Sąd lub prokurator może zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej. W tym celu wolno zarządzić przeszukanie. Art. 191—193 i 195 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Na zarządzenie sądu lub prokuratora przymusowego doprowadzenia żołnierza w czynnej służbie wojskowej dokonują właściwe organy wojskowe.

Rozdział 24.

Środki zapobiegawcze.

Art. 209. Środki zapobiegawcze można stosować w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, jeżeli dowody zebrane przeciwko oskarżonemu dostatecznie uzasadniają, że popełnił on przestępstwo.

Art. 210. § 1. Środki zapobiegawcze stosuje sąd, a przed wniesieniem aktu oskarżenia — prokurator.

§ 2. Prokurator może stosować środki zapobiegawcze tylko względem osoby, która została przesłuchana w sprawie w charakterze podejrzanego. Przed zastosowaniem tymczasowego aresztowania lub poręczenia majątkowego prokurator przesłuchuje podejrzanego osobiście.

Art. 211. § 1. W postanowieniu o zastosowaniu środka zapobiegawczego należy wymienić osobę, zarzucany jej czyn, jego kwalifikację prawną oraz podstawę prawną zastosowania tego środka.

§ 2. W postanowieniu prokuratora o zastosowaniu tymczasowego aresztowania należy wymienić czas zatrzymania, a ponadto określić termin, do którego aresztowanie ma trwać.

Art. 212. § 1. Na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegawczego przysługuje zażalenie na zasadach ogólnych z wyjątkami, o których mowa w § 2 oraz art. 222 § 3.

§ 2. Na postanowienie prokuratora o zastosowaniu tymczasowego aresztowania przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy.

§ 3. Na postanowienie sądu wydane w myśl § 2 oskarżonemu zażalenie nie przysługuje.

Art. 213. Środek zapobiegawczy należy niezwłocznie uchylić lub zmienić, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których został on zastosowany, lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie, zmianę na łagodniejszy albo zaostrzenie.

Art. 214. Oskarżony może składać w każdym czasie wniosek o uchylenie lub zmianę środka zapobiegawczego; w przedmiocie wniosku rozstrzyga najpóźniej w ciągu 3 dni prokurator, a po wniesieniu aktu oskarżenia do sądu — sąd, przed którym sprawa się toczy.

Art. 215. Zawieszenie postępowania nie stoi na przeszkodzie orzekaniu co do środków zapobiegawczych.

Art. 216. Nadzór nad prawidłowością zatrzymania i wykonania środków zapobiegawczych w toku postępowania przygotowawczego sprawuje prokurator, a w toku postępowania sądowego — sąd.

Art. 217. § 1. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić, jeżeli:

1) zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie się ukrywał, zwłaszcza wówczas, gdy nie ma on w kraju określonego miejsca zamieszkania lub nie można ustalić jego tożsamości, albo
2) zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do fałszywych zeznań lub w inny sposób starał się utrudniać postępowanie karne, albo
3) oskarżonemu zarzucono zbrodnię lub działanie w warunkach powrotu do przestępstwa określonych w kodeksie karnym, albo
4) oskarżonemu zarzucono czyn, którego stopień społecznego niebezpieczeństwa jest znaczny.

§ 2. W toku postępowania przygotowawczego tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności najwyżej roku. Ograniczenie to nie ma zastosowania, gdy nie można ustalić tożsamości oskarżonego.

§ 3. Skazując oskarżonego na karę pozbawienia wolności powyżej 2 lat za przestępstwo popełnione z winy umyślnej lub powyżej 3 lat za przestępstwo popełnione z winy nieumyślnej, sąd pierwszej instancji stosuje tymczasowe aresztowanie.

§ 4. W wypadku gdy wymierzono karę poniżej granic wskazanych w § 3, sąd jest obowiązany po wysłuchaniu obecnych stron wydać postanowienie co do dalszego stosowania aresztu.

Art. 218. Jeżeli szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, należy odstąpić od tymczasowego aresztowania, zwłaszcza gdy pozbawienie oskarżonego wolności:

1) spowodowałoby dla jego życia lub zdrowia poważne niebezpieczeństwo,
2) pociągałoby wyjątkowo ciężkie skutki dla oskarżonego lub jego najbliższej rodziny.

Art. 219. Jeżeli stan zdrowia oskarżonego tego wymaga, tymczasowe aresztowanie może być wykonywane tylko w postaci umieszczenia w odpowiednim zakładzie leczniczym.

Art. 220. § 1. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd lub prokurator jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić osobę najbliższą dla oskarżonego.

§ 2. Na wniosek oskarżonego można również zawiadomić inną osobę zamiast lub obok osoby wskazanej w § 1.

§ 3. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd lub prokurator jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić zakład pracy lub uczelnię, a w stosunku do żołnierza — jego dowódcę.

Art. 221. § 1. Sąd lub prokurator stosujący tymczasowe aresztowanie ma obowiązek:

1) zawiadomienia o tym sądu opiekuńczego, jeżeli zachodzi potrzeba ustanowienia opieki nad dziećmi aresztowanego,
2) zawiadomienia wydziału opieki społecznej, jeżeli zachodzi potrzeba roztoczenia opieki nad osobą niedołężną lub chorą, którą aresztowany się opiekował,
3) przedsięwzięcia niezbędnych czynności do ochrony mienia i mieszkania aresztowanego.

§ 2. O poczynionych wystąpieniach i wydanych zarządzeniach należy powiadomić tymczasowo aresztowanego.

Art. 222. § 1. Prokurator może oznaczyć termin tymczasowego aresztowania na czas nie dłuższy niż 3 miesiące.

§ 2. Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było ukończyć postępowania przygotowawczego w terminie określonym w § 1, tymczasowe aresztowanie w toku śledztwa mogą przedłużyć, jeżeli zachodzi tego potrzeba:

1) prokurator wojewódzki do 6 miesięcy,
2) sąd wojewódzki na wniosek prokuratora wojewódzkiego na dalszy okres oznaczony, niezbędny do ukończenia śledztwa.

§ 3. Na przewidziane w § 2 pkt 1 postanowienie prokuratora wojewódzkiego przysługuje zażalenie do właściwego miejscowo sądu wojewódzkiego jako odwoławczego, a na przewidziane w § 2 pkt 2 postanowienie sądu wojewódzkiego — do Sądu Najwyższego.

Art. 223. Jeżeli z powodu niepoczytalności podejrzanego następuje umorzenie postępowania, można niezależnie od terminów określonych w art. 222 orzec o utrzymaniu tymczasowego aresztowania do czasu zakończenia postępowania w sprawie lub w przedmiocie środka zabezpieczającego.

Art. 224. Okres tymczasowego aresztowania liczy się od dnia zatrzymania.

Art. 225. Poza wypadkiem, gdy tymczasowe aresztowanie jest obowiązkowe, środka tego nie stosuje się, jeżeli wystarczające jest poręczenie lub dozór albo oba te środki zapobiegawcze łącznie.

Art. 226. § 1. Poręczenie majątkowe w postaci pieniędzy, papierów wartościowych, zastawu lub hipoteki może złożyć oskarżony albo inna osoba.

§ 2. Wysokość, rodzaj i warunki poręczenia majątkowego, a w szczególności termin złożenia przedmiotu poręczenia należy określić w postanowieniu, mając na względzie sytuację materialną oskarżonego i składającego poręczenie majątkowe, wysokość wyrządzonej szkody oraz charakter popełnionego czynu.

Art. 227. Osobę składającą poręczenie majątkowe zawiadamia się o każdorazowym wezwaniu oskarżonego do stawiennictwa; do osoby składającej poręczenie majątkowe za oskarżonego stosuje się odpowiednio art. 124—125 § 1.

Art. 228. § 1. Stanowiące przedmiot poręczenia wartości majątkowe lub zobowiązania ulegają przepadkowi lub ściągnięciu w razie ucieczki albo ukrycia się oskarżonego. W wypadku utrudniania w inny sposób postępowania karnego można orzec przepadek lub ściągnięcie tych wartości.

§ 2. O treści § 1 oraz art. 229 należy uprzedzić osobę składającą poręczenie majątkowe.

Art. 229. § 1. Ulegające przepadkowi przedmioty poręczenia lub ściągnięte sumy poręczenia majątkowego przekazuje się lub przelewa na rzecz Skarbu Państwa; pokrzywdzony ma wówczas pierwszeństwo zaspokojenia na nich swoich roszczeń wynikających z przestępstwa, jeżeli w inny sposób nie można uzyskać naprawienia szkody.

§ 2. Z chwilą ustania poręczenia majątkowego przedmiot poręczenia zwraca się, a sumę poręczenia zwalnia się, pod tym jednak warunkiem, że w razie prawomocnego skazania oskarżonego na karę pozbawienia wolności następuje to z chwilą rozpoczęcia odbywania przez niego kary. W razie niezgłoszenia się na wezwanie do odbycia kary stosuje się art. 228 § 1.

§ 3. Cofnięcie poręczenia majątkowego staje się skuteczne dopiero z chwilą przyjęcia nowego poręczenia majątkowego, zastosowania innego środka zapobiegawczego lub odstąpienia od stosowania tego środka.

§ 4. Przepisy § 2 i 3 nie dotyczą cofnięcia poręczenia majątkowego i zwrotu jego przedmiotów, jeżeli już zapadło postanowienie o jego przepadku lub o ściągnięciu sumy poręczenia.

Art. 230. § 1. O przepadku przedmiotu poręczenia lub ściągnięciu sumy poręczenia orzeka z urzędu sąd, przed którym postępowanie się toczy, a w toku postępowania przygotowawczego na wniosek prokuratora — sąd właściwy do rozpoznania sprawy.

§ 2. Oskarżony i poręczyciel mają prawo wziąć udział w posiedzeniu sądowym lub złożyć wyjaśnienia na piśmie. Oskarżonego pozbawionego wolności sprowadza się na posiedzenie, jeżeli prezes sądu lub sąd uzna to za potrzebne.

§ 3. Na postanowienie określone w § 1 przysługuje zażalenie.

Art. 231. § 1. Od kierownictwa zakładu pracy, którego oskarżony jest pracownikiem, od kolektywu, w którym oskarżony pracuje lub się uczy, albo od organizacji społecznej, której oskarżony jest członkiem, można na ich wniosek przyjąć poręczenie, że oskarżony stawi się na każde wezwanie oraz że nie będzie utrudniał postępowania; jeżeli oskarżony jest żołnierzem, można przyjąć poręczenie od kolektywu żołnierskiego, zgłoszone za pośrednictwem właściwego dowódcy.

§ 2. Do wniosku o przyjęcie poręczenia kierownictwo zakładu pracy, kolektyw lub organizacja społeczna dołącza wyciąg protokołu, zawierający decyzję lub uchwałę o podjęciu się poręczenia oraz wskazanie osoby, która ma wykonywać obowiązki poręczającego. Osoba ta składa oświadczenie o przyjęciu tych obowiązków.

Art. 232. Poręczenie, że oskarżony stawi się na każde wezwanie oraz że nie będzie utrudniał postępowania, można także przyjąć od osoby godnej zaufania.

Art. 233. § 1. Przy odbieraniu poręczenia zawiadamia się udzielającego poręczenie o treści zarzutu stawianego oskarżonemu oraz o obowiązkach wynikających z poręczenia i skutkach ich niedotrzymania.

§ 2. Poręczający jest obowiązany niezwłocznie powiadomić sąd lub prokuratora o wiadomych mu poczynaniach oskarżonego, zmierzających do uchylania się od obowiązku stawienia się na wezwanie lub do utrudniania w inny sposób postępowania.

Art. 234. Jeżeli mimo poręczenia oskarżony nie stawi się na wezwanie lub w inny sposób będzie utrudniał postępowanie, organ stosujący środek zapobiegawczy zawiadomi o tym udzielającego poręczenia, a ponadto może zawiadomić bezpośredniego przełożonego osoby, która złożyła poręczenie, i organizację społeczną, do której należy, a także organ nadrzędny nad poręczającym zakładem pracy lub organizacją społeczną, jeżeli zostanie stwierdzone zaniedbanie obowiązków wynikających z poręczenia. Przed zawiadomieniem, o którym mowa, należy osobę, która złożyła poręczenie, wezwać w celu złożenia wyjaśnień.

Art. 235. § 1. Sąd lub prokurator może oddać oskarżonego pod dozór Milicji Obywatelskiej, a oskarżonego żołnierza — pod dozór przełożonego wojskowego.

§ 2. Oddany pod dozór ma obowiązek stosowania się do wymagań zawartych w postanowieniu sądu lub prokuratora. Obowiązek ten może polegać na zakazie wydalania się, zgłaszaniu się do organu dozorującego w określonych odstępach czasu i zawiadamianiu go o zamierzonym wyjeździe oraz o terminie powrotu.

Art. 236. Jeżeli miejsce pobytu oskarżonego nie jest znane, zarządza się jego poszukiwanie. Art. 208 stosuje się odpowiednio.

Art. 237. § 1. Jeżeli oskarżony, w stosunku do którego wydano postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, ukrywa się, sąd lub prokurator może wydać postanowienie o poszukiwaniu go listem gończym.

§ 2. Jeżeli postanowienie o tymczasowym aresztowaniu nie było wydane, można postanowienie takie wydać bez względu na to, czy nastąpiło przesłuchanie podejrzanego.

Art. 238. § 1. W liście gończym podaje się:

1) sąd lub prokuratora, który wydał postanowienie o poszukiwaniu listem gończym,
2) dane o osobie, które mogą ułatwić jej poszukiwanie, a przede wszystkim personalia, rysopis, znaki szczególne, miejsce zamieszkania i pracy, z dołączeniem w miarę możliwości fotografii poszukiwanego,
3) informację o treści zarzutu postawionego oskarżonemu oraz o postanowieniu o jego aresztowaniu albo o zapadłym wyroku,
4) wezwanie każdego, kto zna miejsce pobytu poszukiwanego, do zawiadomienia o tym najbliższej jednostki Milicji Obywatelskiej, prokuratora lub sądu,
5) ostrzeżenie o odpowiedzialności karnej za ukrywanie poszukiwanego lub dopomaganie mu w ucieczce.

§ 2. W liście gończym można wyznaczyć nagrodę za ujęcie lub przyczynienie się do ujęcia poszukiwanego, a także udzielić zapewnienia o utrzymaniu tajemnicy co do osoby informującej.

§ 3. List gończy rozpowszechnia się, zależnie od potrzeby, przez rozesłanie, rozplakatowanie i opublikowanie za pomocą prasy, radia i telewizji.

Rozdział 25.

List żelazny.

Art. 239. Jeżeli oskarżony przebywający za granicą złoży oświadczenie, że stawi się do sądu w oznaczonym terminie pod warunkiem odpowiadania z wolnej stopy, właściwy miejscowo sąd wojewódzki może wydać oskarżonemu list żelazny.

Art. 240. List żelazny zapewnia oskarżonemu pozostawanie na wolności aż do prawomocnego ukończenia postępowania, jeżeli oskarżony:

1) stawi się w oznaczonym przez sąd terminie,
2) nie będzie się wydalał bez pozwolenia sądu z obranego miejsca pobytu w kraju,
3) nie będzie nakłaniał świadków do fałszywych zeznań lub starał się w inny sposób usuwać dowodów przestępstwa.

Art. 241. § 1. Wydanie listu żelaznego można uzależnić od złożenia poręczenia majątkowego.

§ 2. W razie odwołania listu żelaznego z powodu naruszenia warunków wymienionych w art. 240 wartości majątkowe udzielone z tytułu poręczenia ulegają przepadkowi lub ściągnięciu.

Rozdział 26.

Kary porządkowe.

Art. 242. § 1. Na świadka, biegłego lub tłumacza, który bez usprawiedliwienia nie stawił się na wezwanie organu prowadzącego postępowanie albo bez zezwolenia tego organu wydalił się z miejsca czynności przed jej zakończeniem, można nałożyć karę pieniężną w wysokości do 2.000 zł.

§ 2. W wypadkach określonych w § 1 można ponadto zarządzić przymusowe doprowadzenie świadka. Przymusowe doprowadzenie biegłego i tłumacza należy stosować tylko w wypadku wyjątkowym. W stosunku do żołnierza stosuje się art. 208 § 2.

Art. 243. Karę pieniężną należy uchylić, jeżeli ukarany usprawiedliwi swe niestawiennictwo lub samowolne oddalenie się. Usprawiedliwienie może nastąpić w ciągu tygodnia od daty doręczenia postanowienia wymierzającego karę pieniężną lub przy pierwszej czynności, do której wezwano osobę ukaraną.

Art. 244. § 1. Art. 242 § 1 stosuje się odpowiednio do osoby, która bezpodstawnie uchyla się od złożenia zeznania, wykonania czynności biegłego lub tłumacza, złożenia przyrzeczenia, wydania przedmiotu, dopełnienia obowiązków poręczyciela albo spełnienia innego ciążącego na niej obowiązku w toku postępowania.

§ 2. W razie uporczywego uchylania się od złożenia zeznania, wykonania czynności biegłego i tłumacza oraz wydania przedmiotu można zastosować niezależnie od kary pieniężnej aresztowanie na czas nie przekraczający 30 dni.

§ 3. Aresztowanie należy uchylić, jeżeli osoba aresztowana spełni obowiązek albo postępowanie przygotowawcze lub postępowanie w danej instancji ukończono.

§ 4. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się do stron procesowych, ich obrońców i pełnomocników, a w zakresie kary za niedopełnienie obowiązku wydania rzeczy — także do osób, które mogą się uchylić od złożenia zeznań.

Art. 245. § 1. W razie uchybienia przez żołnierza w czynnej służbie obowiązkom określonym w art. 242 § 1 i art. 244 sąd lub prokurator występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz ten pełni służbę, o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się, choćby za uchybienie, którego dopuścił się żołnierz przed wstąpieniem do wojska, była mu poprzednio wymierzona kara porządkowa, lecz nie została do tego czasu wykonana.

§ 3. Orzeczenia i zarządzenia wydane na podstawie art. 242 i 244 § 1 i 2 w stosunku do funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej wykonuje ich przełożony.

Art. 246. § 1. Osobę, która przez niewykonanie obowiązków wymienionych w art. 242 § 1 i art. 244 § 1 spowodowała dodatkowe koszty postępowania, można obciążyć tymi kosztami; dopuszczalne jest obciążenie kosztami kilku osób solidarnie. Żołnierza odbywającego służbę zasadniczą nie obciąża się tymi kosztami.

§ 2. W razie uchylenia kary porządkowej odpada również obowiązek pokrycia kosztów postępowania.

Art. 247. § 1. Postanowienia przewidziane w rozdziale niniejszym wydaje sąd, a w toku postępowania przygotowawczego — prokurator.

§ 2. Na postanowienia i zarządzenia przewidziane w rozdziale niniejszym przysługuje zażalenie.

§ 3. Złożenie zażalenia wstrzymuje wykonanie postanowienia o aresztowaniu.

Rozdział 27.

Zabezpieczenie majątkowe.

Art. 248. § 1. W razie popełnienia przestępstwa, za które można orzec karę grzywny, konfiskaty mienia lub przepadku rzeczy, może z urzędu nastąpić zabezpieczenie tych kar na mieniu oskarżonego.

§ 2. W razie popełnienia przestępstwa przeciwko mieniu społecznemu lub wyrządzenia przestępstwem szkody w mieniu społecznym może z urzędu nastąpić ponadto zabezpieczenie roszczeń o naprawienie szkody.

Art. 249. § 1. Zabezpieczenie grożącej kary grzywny i roszczeń o naprawienie szkody następuje w sposób wskazany w art. 747 kodeksu postępowania cywilnego.

§ 2. Zabezpieczenie grożącej kary konfiskaty mienia lub przepadku rzeczy następuje przez zajęcie ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych oraz przez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania nieruchomości. Zakaz ten podlega ujawnieniu w księdze wieczystej, a w jej braku — w zbiorze złożonych dokumentów. W miarę potrzeby może być ustanowiony zarząd nieruchomości lub przedsiębiorstwa oskarżonego.

Art. 250. § 1. Postanowienie o zabezpieczeniu wydaje sąd, a w toku postępowania przygotowawczego — prokurator. W postanowieniu określa się zakres i sposób zabezpieczenia, uwzględniając domniemanie ustanowione w art. 134 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego.

§ 2. Na postanowienie o zabezpieczeniu przysługuje zażalenie.

Art. 251. W razie nieprawomocnego skazania na karę konfiskaty sąd z urzędu zabezpiecza tę karę, a jeżeli zabezpieczenie już nastąpiło — zawiadamia o skazaniu organ wykonujący postanowienie o zabezpieczeniu.

Art. 252. § 1. Zabezpieczenie upada, gdy nie zostaną prawomocnie orzeczone: konfiskata, przepadek, grzywna lub nie zostaną zasądzone roszczenia o naprawienie szkody, a powództwo o te roszczenia nie zostanie wytoczone przed upływem 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 2. W razie wytoczenia powództwa w terminie wskazanym w § 1 zabezpieczenie pozostaje w mocy, jeżeli w postępowaniu cywilnym sąd nie orzeknie inaczej.

Art. 253. § 1. W razie popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 248 § 2, Milicja Obywatelska może dokonać tymczasowego zajęcia mienia ruchomego osoby podejrzanej, jeżeli zachodzi obawa usunięcia tego mienia.

§ 2. Art. 189—204 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Tymczasowe zajęcie nie może dotyczyć przedmiotów, które nie podlegają egzekucji.

§ 4. Tymczasowe zajęcie upada, jeżeli w ciągu 14 dni od daty jego dokonania nie zostanie wydane postanowienie o zabezpieczeniu.

Art. 254. Art. 253 stosuje się odpowiednio do organów Ministra Finansów w zakresie kontroli i rewizji finansowej, jeżeli organy te ujawniły przestępstwo.

DZIAŁ VII.

Postępowanie przygotowawcze.

Rozdział 28.

Przepisy ogólne.

Art. 255. Postępowanie przygotowawcze wszczyna się, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że popełniono przestępstwo.

Art. 256. § 1. Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Milicję Obywatelską.

§ 2. Instytucje państwowe i społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Milicję Obywatelską oraz przedsięwziąć czynności nie cierpiące zwłoki do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

Art. 257. § 1. O wszczęciu postępowania wydaje się postanowienie, w którym określa się czyn będący przedmiotem postępowania oraz jego kwalifikację prawną. Postanowienie o wszczęciu śledztwa wydaje prokurator, a o wszczęciu dochodzenia — Milicja Obywatelska.

§ 2. O wszczęciu dochodzenia Milicja Obywatelska jest obowiązana niezwłocznie zawiadomić prokuratora przez przesłanie mu odpisu postanowienia.

Art. 258. § 1. Jeżeli okoliczności przytoczone w zawiadomieniu nie dają podstawy do wszczęcia postępowania przygotowawczego, odmawia się jego wszczęcia.

§ 2. W razie potrzeby można zażądać uzupełnienia w określonym terminie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie lub zarządzić sprawdzenie faktów w tym zakresie.

Art. 259. Najpóźniej w terminie do dni 30 od dnia otrzymania zawiadomienia należy wydać postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania lub o jego wszczęciu.

Art. 260. § 1. Postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego, jeżeli nie zostało wydane przez prokuratora, wymaga jego pisemnego zatwierdzenia.

§ 2. Pokrzywdzonemu przysługuje zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania oraz prawo przejrzenia akt, o czym należy pokrzywdzonego pouczyć.

Art. 261. Postępowanie przygotowawcze ma na celu:

1) ustalenie, czy rzeczywiście zostało popełnione przestępstwo,
2) wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy,
3) wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawcy,
4) zebranie niezbędnych danych o osobie podejrzanego stosownie do art. 8,
5) zebranie i utrwalenie dowodów dla sądu.

Art. 262. § 1. Śledztwo prowadzi się w sprawach:

1) w których rozpoznanie w pierwszej instancji należy do właściwości sądu wojewódzkiego,
2) o przestępstwa określone w art. 158 § 3, art. 202 § 1, art. 209, 210 § 1, art. 211, 212 § 2, art. 247 § 1, art. 270, 273 i 275 § 2 Kodeksu karnego.

§ 2. W innych wypadkach śledztwo może być prowadzone ze względu na wagę lub zawiłość sprawy.

Art. 263. § 1. Śledztwo powinno być ukończone w ciągu 3 miesięcy od jego wszczęcia.

§ 2. W uzasadnionych wypadkach okres śledztwa może przedłużyć prokurator wojewódzki na dalszy czas oznaczony.

Art. 264. § 1. Śledztwo prowadzi prokurator.

§ 2. Prokurator może powierzyć organom Milicji Obywatelskiej:

1) przeprowadzenie śledztwa w całości lub w określonym zakresie,
2) dokonanie poszczególnych czynności śledczych.

§ 3. W wypadkach określonych w § 2 powierzenie nie może dotyczyć czynności określonych w art. 269 § 1, art. 270 i 277 § 1 oraz wymagających postanowienia.

Art. 265. § 1. W sprawach, w których prowadzenie śledztwa nie jest obowiązkowe, Milicja Obywatelska z własnej inicjatywy lub na polecenie prokuratora przeprowadza dochodzenie.

§ 2. Dochodzenie w sprawach o przestępstwa popełnione na szkodę państwa lub jednostki gospodarki uspołecznionej, ujawnione przez organy Ministra Finansów w zakresie kontroli i rewizji finansowej, mogą prowadzić te organy.

§ 3. Organy kontroli i rewizji finansowej mają w zakresie dochodzenia uprawnienia procesowe Milicji Obywatelskiej, a w wypadku śledztwa stosuje się odpowiednio art. 264 § 2 pkt 2 i § 3.

§ 4. W sprawach o przestępstwa skierowane przeciwko nienaruszalności i bezpieczeństwu granicy państwowej dochodzenie mogą prowadzić organy Wojsk Ochrony Pogranicza, którym w tym zakresie przysługują uprawnienia procesowe Milicji Obywatelskiej.

Art. 266. § 1. Dochodzenie powinno być ukończone w ciągu miesiąca od jego wszczęcia.

§ 2. Prokurator może ten okres przedłużyć do 3 miesięcy.

§ 3. W razie niezakończenia dochodzenia w ciągu 3 miesięcy akta sprawy przekazuje się prokuratorowi nadzorującemu dochodzenie, który może je przedłużyć na czas oznaczony lub przejąć je do śledztwa, jeżeli nie zachodzą przesłanki do umorzenia postępowania.

Art. 267. W granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą lub zniekształceniem Milicja Obywatelska może w każdej sprawie w wypadkach nie cierpiących zwłoki, nawet choćby prowadzenie śledztwa było obowiązkowe, jeszcze przed wydaniem postanowienia o wszczęciu postępowania przeprowadzić dochodzenie w niezbędnym zakresie, a w szczególności dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłych, przeszukania i czynności wymienionych w art. 65 § 1 pkt 1 w stosunku do osoby podejrzanej, a także dokonać innych niezbędnych czynności, nie wyłączając pobrania próby krwi i wydzielin. Po dokonaniu tych czynności w sprawach, w których prowadzenie śledztwa jest obowiązkowe, prowadzący dochodzenie przekazuje sprawę niezwłocznie prokuratorowi.

Art. 268. Na postanowienia i zarządzenia w toku postępowania przygotowawczego przysługuje zażalenie osobom nie będącym stronami, których prawa zostały naruszone. Osobom tym oraz stronom przysługuje zażalenie także na inne czynności naruszające ich prawa.

Rozdział 29.

Przebieg postępowania przygotowawczego.

Art. 269. § 1. Jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia postępowania przygotowawczego lub zebrane w jego toku zawierają dostateczne podstawy do przedstawienia określonej osobie zarzutów, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów i ogłasza je niezwłocznie podejrzanemu oraz przesłuchuje się go.

§ 2. Postanowienie o przedstawieniu zarzutów zawiera wskazanie podejrzanego, dokładne określenie zarzucanego mu czynu i jego kwalifikacji prawnej.

§ 3. Uzasadnienie postanowienia sporządza się na żądanie podejrzanego i ogłasza lub mu je doręcza w terminie 14 dni. O prawie takiego żądania należy pouczyć podejrzanego.

Art. 270. Jeżeli w toku postępowania przygotowawczego okaże się, że podejrzanemu należy zarzucić ponadto czyn nie objęty wydanym uprzednio postanowieniem o przedstawieniu zarzutów albo czyn w zmienionej w istotny sposób postaci lub też że czyn zarzucany należy zakwalifikować z surowszego przepisu, wydaje się nowe stosowne postanowienie i niezwłocznie ogłasza je podejrzanemu oraz przesłuchuje się go.

Art. 271. Podejrzany i jego obrońca oraz pokrzywdzony i jego pełnomocnik mogą składać wnioski o dokonanie czynności w toku postępowania przygotowawczego.

Art. 272. § 1. Jeżeli czynności śledczej lub dochodźczej nie będzie można powtórzyć na rozprawie, należy podejrzanego, pokrzywdzonego i ich przedstawicieli ustawowych, a obrońcę i pełnomocnika, jeżeli są już w sprawie ustanowieni, dopuścić do udziału w czynności, chyba że zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniekształcenia dowodu w razie zwłoki.

§ 2. Podejrzanego pozbawionego wolności nie sprowadza się, gdy spowodowałoby to poważne trudności lub zwłokę w postępowaniu.

Art. 273. § 1. Podejrzanego, pokrzywdzonego oraz ich przedstawicieli ustawowych, a obrońcę lub pełnomocnika, gdy są już w sprawie ustanowieni, należy na żądanie dopuścić do udziału w innych czynnościach śledczych lub dochodźczych. Art. 272 § 2 stosuje się.

§ 2. Prokurator może odmówić żądaniu ze względu na interes śledztwa lub dochodzenia. W razie odmowy wydaje się postanowienie.

Art. 274. Gdy dopuszczono dowód z opinii zakładu naukowego, naukowo-badawczego, zakładu specjalistycznego, instytucji lub z biegłych, podejrzanemu i jego obrońcy doręcza się postanowienie o dopuszczeniu tego dowodu i zezwala się na wzięcie udziału w przesłuchaniu biegłych oraz na zapoznanie się z opinią, jeżeli została złożona na piśmie. Art. 272 § 2 stosuje się.

Art. 275. § 1. Jeżeli podejrzany był już prawomocnie karany, dołącza się do akt postępowania odpis lub wyciąg wyroku z uzasadnieniem, jeżeli było sporządzone, i dane dotyczące odbycia kary, a gdy to nie wystarcza, w szczególności do ustalenia, czy przestępstwo zostało popełnione w warunkach art. 60 Kodeksu karnego, akta poprzednich spraw oraz opinie zakładów poprawczych, wychowawczych i karnych, w których przebywał.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej określi w drodze rozporządzenia tryb rejestracji osób wymienionych w § 1 oraz sposób zbierania danych, o których mowa w tym przepisie, jak również organy obowiązane do wykonywania tych czynności.

Art. 276. § 1. W wypadkach nie cierpiących zwłoki, a w szczególności wtedy, gdy mogłoby to spowodować zatarcie śladów i dowodów przestępstwa, Milicja Obywatelska może w toku dochodzenia wymienionego w art. 267 oraz w toku śledztwa lub czynności, o których mowa w art. 264 § 2 pkt 2, przesłuchać osobę podejrzaną o popełnienie przestępstwa w charakterze podejrzanego przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów, jeżeli zachodzą warunki do sporządzenia takiego postanowienia. Przesłuchanie rozpoczyna się od informacji o treści zarzutu.

§ 2. W wypadkach przewidzianych w § 1 prokurator najdalej w ciągu 3 dni od dnia przesłuchania wydaje postanowienie o przedstawieniu zarzutów lub odmawia jego wydania.

Art. 277. § 1. Jeżeli istnieją podstawy do sporządzenia aktu oskarżenia, zaznajamia się podejrzanego ze wszystkimi materiałami postępowania, poucza o prawie osobistego przejrzenia akt i dopuszcza do udziału w czynności obrońcę. Obrońca ma prawo przeglądać akta w ciągu 7 dni przed datą końcowego zaznajomienia podejrzanego z materiałami postępowania.

§ 2. Podejrzany ma prawo w terminie 3 dni od daty zakończenia czynności wymienionej w § 1 złożyć wniosek o uzupełnienie postępowania; o prawie tym należy podejrzanego pouczyć.

§ 3. Jeżeli podejrzany lub jego obrońca wniósł o dopuszczenie do udziału w czynnościach, których się domagał składając wniosek o uzupełnienie postępowania, nie można odmówić żądaniu; można jednak odmówić sprowadzenia podejrzanego pozbawionego wolności, gdyby połączone to było z trudnościami.

Art. 278. Jeżeli nie zachodzi potrzeba uzupełnienia postępowania przygotowawczego, wydaje się postanowienie o jego zamknięciu i ogłasza się je lub o jego treści zawiadamia podejrzanego.

Art. 279. Prowadzący dochodzenie po wydaniu postanowienia o zamknięciu postępowania przygotowawczego niezwłocznie przekazuje akta wraz z dowodami rzeczowymi prokuratorowi.

Art. 280. § 1. Jeżeli postępowanie nie dostarczyło podstaw do sporządzenia aktu oskarżenia, wydaje się postanowienie o umorzeniu; uprzednie wydanie postanowienia o zamknięciu postępowania przygotowawczego nie jest w tym wypadku konieczne.

§ 2. Postanowienie o umorzeniu, jeżeli nie zostało wydane przez prokuratora, wymaga jego pisemnego zatwierdzenia.

§ 3. Podejrzanemu i pokrzywdzonemu przysługuje zażalenie oraz prawo przejrzenia akt, o czym należy ich pouczyć.

Art. 281. § 1. W razie umorzenia postępowania prokurator wydaje postanowienie co do dowodów rzeczowych w zakresie unormowanym w art. 199—202.

§ 2. Na postanowienie, o którym mowa w § 1, przysługuje zażalenie podejrzanemu, pokrzywdzonemu i osobie, od której przedmioty te odebrano lub która zgłosiła do nich roszczenie.

Art. 282. § 1. W razie umorzenia postępowania w wypadku wskazanym w art. 99 Kodeksu karnego prokurator występuje do sądu, a w wypadkach wskazanych w art. 103 § 1 lub art. 104 tegoż kodeksu prokurator może wystąpić do sądu z wnioskiem o zastosowanie środków zabezpieczających, określonych w tych przepisach.

§ 2. W posiedzeniu sądu udział obrońcy jest obowiązkowy; w miarę potrzeby sąd wysłuchuje również podejrzanego.

Art. 283. Osobie roszczącej sobie prawo do przedmiotów, których przepadek orzeczono tytułem środka zabezpieczającego, przysługuje prawo dochodzenia swych roszczeń tylko w drodze procesu cywilnego.

Art. 284. § 1. W ciągu 14 dni od daty zamknięcia śledztwa, otrzymania akt zamkniętego dochodzenia lub innego zakończenia postępowania przygotowawczego prokurator powinien wnieść do sądu akt oskarżenia albo wydać postanowienie o umorzeniu lub o warunkowym umorzeniu albo o zawieszeniu postępowania lub o uzupełnieniu postępowania przygotowawczego.

§ 2. Jeżeli podejrzany jest tymczasowo aresztowany, termin wymieniony w § 1 wynosi 7 dni.

Art. 285. Postanowienie o zawieszeniu postępowania, jeżeli nie zostało wydane przez prokuratora, wymaga jego pisemnego zatwierdzenia.

Art. 286. § 1. W postanowieniu o warunkowym umorzeniu należy dokładnie określić czyn podejrzanego, wskazać przepis ustawy karnej, pod który czyn ten podpada, oraz ustalić okres próby.

§ 2. W sprawie o przestępstwo przeciwko mieniu, jeżeli szkoda nie została naprawiona, należy w postanowieniu określić wysokość, sposób oraz termin naprawienia tej szkody.

§ 3. W postanowieniu prokurator określa ponadto, gdy uzna to za potrzebne, jakie nałożyć na podejrzanego inne obowiązki.

§ 4. Postanowienie powinno w razie potrzeby rozstrzygać, jak zabezpieczyć dowody rzeczowe na wypadek podjęcia postępowania. Na rozstrzygnięcie w tym przedmiocie przysługuje zażalenie osobom wymienionym w art. 281 § 2. W razie pomyślnego upływu okresu próby stosuje się odpowiednio art. 281.

§ 5. Art. 231 § 2, art. 233 i 234 stosuje się odpowiednio do udzielającego poręczenia.

Art. 287. Prokurator może wystąpić do sądu o zastosowanie przepadku rzeczy tytułem środka zabezpieczającego.

Art. 288. § 1. Podejrzany w terminie 7 dni od daty doręczenia mu postanowienia może wnieść sprzeciw przeciwko postanowieniu o warunkowym umorzeniu postępowania. W razie wniesienia sprzeciwu postanowienie traci moc, a postępowanie toczy się dalej.

§ 2. W razie złożenia sprzeciwu wniesione zażalenie pozostawia się bez rozpoznania.

Art. 289. Na postanowienie o warunkowym umorzeniu postępowania w zakresie ustalenia warunków umorzenia wymienionych w art. 28 oraz 29 § 1 Kodeksu karnego, podejrzanemu, który sprzeciwu nie zgłasza, oraz pokrzywdzonemu przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy. Na postanowienie tego sądu zażalenie nie przysługuje.

Art. 290. § 1. Postanowienie o podjęciu postępowania warunkowo umorzonego wydaje prokurator nadrzędny nad prokuratorem, który wydał postanowienie. Na postanowienie to zażalenie nie przysługuje.

§ 2. Art. 293 § 3 stosuje się odpowiednio. Przed podjęciem postępowania należy umożliwić podejrzanemu złożenie wyjaśnień.

Art. 291. O podjęciu postępowania warunkowo umorzonego należy powiadomić udzielającego poręczenia.

Rozdział 30.

Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym.

Art. 292. § 1. Prokurator sprawuje nadzór nad śledztwem w zakresie, w jakim go sam nie prowadzi, oraz nad dochodzeniem.

§ 2. Prokurator jest obowiązany czuwać nad prawidłowym i sprawnym przebiegiem całego postępowania przygotowawczego.

§ 3. Z tytułu sprawowanego nadzoru prokurator może przede wszystkim:

1) zaznajamiać się z zamierzeniami prowadzącego postępowanie przygotowawcze, wskazywać kierunki postępowania oraz wydawać co do tego zarządzenia,
2) żądać przedstawienia sobie materiałów zbieranych w toku postępowania przygotowawczego,
3) uczestniczyć w czynnościach dokonywanych przez prowadzącego śledztwo lub dochodzenie, osobiście je przeprowadzać lub przejąć sprawę do swego prowadzenia,
4) wydawać postanowienia i zarządzenia oraz zmieniać i uchylać postanowienia i zarządzenia wydane przez prowadzącego postępowanie przygotowawcze.

Art. 293. § 1. Umorzone postępowanie może być w każdym czasie na nowo podjęte na mocy postanowienia wydanego przez prokuratora, który wydał lub zatwierdził postanowienie o umorzeniu, jeżeli nie będzie się toczyć przeciw osobie, którą w poprzednim postępowaniu przesłuchano w charakterze podejrzanego.

§ 2. Wznowienie prawomocnie umorzonego postępowania przygotowawczego może nastąpić przeciwko osobie, którą przesłuchano w charakterze podejrzanego, na podstawie postanowienia prokuratora nadrzędnego nad prokuratorem, który wydał lub zatwierdził postanowienie o umorzeniu, tylko wtedy, gdy zostały ujawnione istotne okoliczności, nie znane w poprzednim postępowaniu; art. 222 stosuje się do łącznego czasu tymczasowego aresztowania.

§ 3. Przed wydaniem postanowienia o podjęciu lub wznowieniu postępowania przygotowawczego prokurator może osobiście przedsięwziąć lub zlecić Milicji Obywatelskiej dokonanie niezbędnych czynności dowodowych w celu sprawdzenia okoliczności, uzasadniających wydanie postanowienia.

Art. 294. § 1. Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej może uchylić prawomocne postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego w stosunku do osoby, którą przesłuchano w charakterze podejrzanego, albo o warunkowym umorzeniu postępowania, jeżeli stwierdzi, że umorzenie postępowania było niezasadne. Nie dotyczy to wypadku określonego w art. 484.

§ 2. Po upływie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej może uchylić lub zmienić postanowienie albo jego uzasadnienie jedynie w interesie podejrzanego.

Rozdział 31.

Akt oskarżenia.

Art. 295. § 1. Akt oskarżenia powinien zawierać:

1) imię i nazwisko oskarżonego oraz inne dane o jego osobie i dane o zastosowaniu środka zapobiegawczego,
2) dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia oraz skutków, a zwłaszcza wysokości powstałej szkody,
3) wskazanie, że czyn został popełniony w warunkach wymienionych w art. 60 Kodeksu karnego,
4) wskazanie przepisów ustawy karnej, pod które zarzucany czyn podpada,
5) wskazanie sądu właściwego do rozpoznania sprawy i trybu postępowania,
6) uzasadnienie oskarżenia.

§ 2. W uzasadnieniu należy przytoczyć fakty i dowody, na których oskarżenie się opiera, a w miarę potrzeby wyjaśnić podstawę prawną oskarżenia i omówić okoliczności, na które powołuje się oskarżony w swej obronie.

Art. 296. § 1. Akt oskarżenia powinien także zawierać:

1) listę osób, których wezwania oskarżyciel żąda, z podaniem ich adresów,
2) wykaz innych dowodów, których przeprowadzenia na rozprawie głównej domaga się oskarżyciel,
3) listę ujawnionych osób pokrzywdzonych, z podaniem ich adresów.

§ 2. W wykazie dowodów prokurator może wnosić o zaniechanie wezwania i odczytanie na rozprawie zeznań świadków przebywających za granicą albo mających stwierdzić okoliczności, którym oskarżony w wyjaśnieniach swych nie zaprzeczał, a okoliczności te nie są tak doniosłe, aby konieczne było bezpośrednie przesłuchanie świadków na rozprawie.

Art. 297. § 1. Wraz z aktem oskarżenia należy przesłać sądowi akta śledztwa lub dochodzenia oraz inne załączniki sprawy.

§ 2. O przesłaniu aktu oskarżenia do sądu oskarżyciel publiczny zawiadamia oskarżonego i ujawnionego pokrzywdzonego. Zawiadamiając o tym pokrzywdzoną instytucję państwową lub społeczną, prokurator poucza o prawie wytoczenia powództwa cywilnego i wzywa, aby w razie niewytoczenia nadesłała wyjaśnienie przyczyn.

DZIAŁ VIII.

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji.

Rozdział 32.

Przygotowanie do rozprawy głównej.

Art. 298. Jeżeli akt oskarżenia nie odpowiada warunkom formalnym, wymienionym w art. 295—297, lub gdy nie dołączono odpowiedniej liczby odpisów aktu oskarżenia, prezes sądu zwraca go oskarżycielowi w celu uzupełnienia braków w terminie dni 7.

Art. 299. § 1. Prezes sądu wnosi z urzędu lub na wniosek stron sprawę na posiedzenie, jeżeli uzna, że zachodzi potrzeba rozstrzygnięcia przekraczającego uprawnienia prezesa, a zwłaszcza:

1) umorzenia postępowania na podstawie art. 11 lub jego zawieszenia,
2) zwrotu sprawy w celu usunięcia istotnych braków postępowania przygotowawczego, których usunięcie przez sąd powodowałoby znaczne trudności,
3) wydania postanowienia o niewłaściwości sądu lub o zmianie wskazanego w akcie oskarżenia trybu postępowania,
4) umorzenia postępowania z powodu oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia,
5) warunkowego umorzenia postępowania,
6) wydania postanowienia co do środka zapobiegawczego.

§ 2. W posiedzeniu wyznaczonym z powodu wskazanego w § 1 pkt 5 ma prawo wziąć udział oskarżony i jego obrońca. Oskarżonego aresztowanego sprowadza się na posiedzenie tylko wtedy, gdy prezes sądu lub sąd uzna to za konieczne.

§ 3. W razie wydania postanowienia o warunkowym umorzeniu postępowania stosuje się odpowiednio art. 286, 288 i 289.

§ 4. Postanowienie o zwrocie sprawy do postępowania przygotowawczego powinno wskazywać, w jakim kierunku ma nastąpić uzupełnienie postępowania. Na postanowienie to stronom przysługuje zażalenie.

§ 5. Jeżeli sąd uzna, że nie zachodzą ku temu przeszkody, kieruje sprawę do rozpoznania na rozprawie.

Art. 300. Po uzupełnieniu postępowania przygotowawczego oskarżyciel publiczny składa nowy akt oskarżenia albo podtrzymuje poprzedni lub postępowanie umarza.

Art. 301. W dalszym postępowaniu, a w szczególności na rozprawie głównej, sąd nie jest związany ani oceną faktyczną, ani prawną przyjętą za podstawę postanowień i zarządzeń, wydanych w postępowaniu przewidzianym w rozdziale niniejszym.

Art. 302. § 1. Jeżeli akt oskarżenia odpowiada warunkom formalnym, a sprawę skierowano na rozprawę główną, doręcza się oskarżonemu odpis aktu oskarżenia, wzywając do składania wniosków dowodowych w terminie dni 7.

§ 2. Oskarżony i jego obrońca mają obowiązek zgłoszenia w terminie określonym w § 1 wszystkich znanych im dowodów niezbędnych do rozpoznania sprawy.

Art. 303. Prezes sądu po rozważeniu wniosków stron lub z urzędu zarządza wezwanie świadków oraz sprowadzenie na rozprawę główną innych dowodów wnioskowanych przez strony.

Art. 304. § 1. Wyznaczenie terminu rozprawy głównej, jak również jego zmiana wymagają pisemnego zarządzenia prezesa; w zarządzeniu tym wskazuje się także strony oraz inne osoby, które należy wezwać na rozprawę lub zawiadomić o jej terminie, a ponadto inne czynności konieczne do przygotowania rozprawy.

§ 2. W stosunku do oskarżonego pozbawionego wolności należy w każdym wypadku wydać zarządzenie doprowadzenia na rozprawę.

Art. 305. § 1. Pomiędzy doręczeniem zawiadomienia a terminem rozprawy głównej powinno upłynąć przynajmniej 7 dni.

§ 2. W razie niezachowania tego terminu w stosunku do oskarżonego lub jego obrońcy rozprawa na ich wniosek, zgłoszony przed rozpoczęciem przewodu sądowego, ulega odroczeniu.

Rozdział 33.

Jawność rozprawy głównej.

Art. 306. Rozprawa odbywa się ustnie i jawnie.

Art. 307. § 1. Na rozprawie oprócz osób biorących udział w sprawie mogą być obecne tylko osoby pełnoletnie, nie uzbrojone.

§ 2. Zakaz określony w § 1 co do osób uzbrojonych nie dotyczy osób obowiązanych do noszenia broni.

§ 3. Na jawnej rozprawie mogą być obecni za zezwoleniem przewodniczącego również małoletni.

§ 4. Nie mają wstępu na rozprawę osoby znajdujące się w stanie nie licującym z powagą sądu.

Art. 308. § 1. Sąd wyłącza jawność całości albo części rozprawy, jeżeli jawność mogłaby obrażać dobre obyczaje, wywołać zakłócenia spokoju publicznego lub ujawnić okoliczności, które ze względu na ważny interes państwa powinny być zachowane w tajemnicy.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się również wtedy, gdy ważny interes prywatny wymaga wyłączenia jawności; w sprawach o zniesławienie lub oszczerstwo jednak rozprawa jest jawna tylko wtedy, gdy oskarżyciel tego zażąda.

§ 3. Sąd może wyłączyć jawność całości albo części rozprawy, jeżeli choćby jeden z oskarżonych jest nieletni.

Art. 309. § 1. W razie wyłączenia jawności mogą być obecne na rozprawie oprócz osób biorących udział w postępowaniu po dwie osoby wskazane przez oskarżyciela publicznego, oskarżyciela prywatnego i oskarżonego. Jeżeli jest kilku oskarżycieli lub oskarżonych, każdy z nich może żądać pozostawienia na sali rozpraw po jednej osobie.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli zachodzi obawa ujawnienia tajemnicy państwowej.

§ 3. W razie wyłączenia jawności przewodniczący może zezwolić poszczególnym osobom na obecność na rozprawie.

Art. 310. Przewodniczący poucza obecnych o obowiązku zachowania w tajemnicy okoliczności ujawnionych na rozprawie toczącej się z wyłączeniem jawności i uprzedza o skutkach niedopełnienia tego obowiązku.

Art. 311. Z chwilą zgłoszenia wniosku o wyłączenie jawności rozprawa w zakresie tego wniosku odbywa się z wyłączeniem jawności, jeżeli o to wnosi strona lub sąd uzna to za potrzebne.

Art. 312. § 1. Ogłoszenie wyroku odbywa się jawnie.

§ 2. Jeżeli jawność rozprawy wyłączono w całości lub w części, przytoczenie powodów wyroku może nastąpić z wyłączeniem jawności.

Rozdział 34.

Ogólny porządek rozprawy głównej.

Art. 313. § 1. Przewodniczący kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym przebiegiem, bacząc, aby zostały wyjaśnione wszystkie istotne okoliczności sprawy.

§ 2. Przewodniczący powinien dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło na pierwszej rozprawie głównej.

Art. 314. § 1. Oskarżonemu, świadkom i biegłym zarówno sędziowie, jak i strony zadają pytania bezpośrednio, jeżeli przewodniczący nie zarządzi inaczej.

§ 2. Przewodniczący uchyla pytania, które uznaje za nieistotne.

Art. 315. § 1. Przewodniczący umożliwia stronom wypowiedzenie się co do każdej kwestii podlegającej rozstrzygnięciu.

§ 2. Jeżeli w jakiejkolwiek kwestii jedna ze stron zabiera głos, prawo głosu przysługuje również wszystkim innym stronom. Obrońcy oskarżonego i oskarżonemu przysługuje głos ostatni.

Art. 316. O przychylnym załatwieniu wniosku dowodowego strony, któremu inna strona nie sprzeciwiła się, rozstrzyga ostatecznie przewodniczący; w innych wypadkach sąd wydaje postanowienie.

Art. 317. Sąd może zezwolić przedstawicielom radia, telewizji, filmu i prasy na dokonywanie za pomocą aparatury utrwaleń obrazu i dźwięku z przebiegu rozprawy, gdy uzasadniony interes społeczny za tym przemawia, a dokonywanie tych czynności nie będzie utrudniać prowadzenia rozprawy.

Art. 318. Przewodniczący wydaje wszelkie zarządzenia niezbędne do utrzymania na sali sądowej spokoju i porządku.

Art. 319. Od zarządzeń przewodniczącego wydanych na rozprawie głównej przysługuje odwołanie do składu orzekającego.

Art. 320. § 1. Świadka przesłuchuje się podczas nieobecności świadków, którzy jeszcze nie złożyli zeznań.

§ 2. Przewodniczący powinien przedsiębrać środki zapobiegające porozumiewaniu się osób przesłuchanych z osobami, które jeszcze nie zostały przesłuchane.

Art. 321. § 1. Obecność oskarżonego na rozprawie głównej jest obowiązkowa, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

§ 2. Przewodniczący może wydać zarządzenie w celu uniemożliwienia oskarżonemu wydalenia się z sądu przed zakończeniem rozprawy.

Art. 322. § 1. Jeżeli oskarżony pomimo upomnienia go przez przewodniczącego zachowuje się w sposób zakłócający porządek rozprawy głównej lub godzący w powagę sądu, przewodniczący może wydalić oskarżonego na pewien czas z sali sądowej.

§ 2. Zezwalając oskarżonemu na powrót, przewodniczący niezwłocznie informuje go o przebiegu rozprawy w czasie jego nieobecności oraz umożliwia mu złożenie wyjaśnień co do przeprowadzonych w czasie jego nieobecności dowodów.

Art. 323. Jeżeli oskarżony, który złożył już wyjaśnienia, opuścił salę rozpraw bez zezwolenia przewodniczącego, sąd może dokończyć rozprawy w czasie nieobecności oskarżonego, a wydanego w tym wypadku wyroku nie uważa się za zaoczny; sąd zarządza przymusowe doprowadzenie oskarżonego, jeżeli uznaje jego obecność za niezbędną.

Art. 324. W wypadku odwołania przez oskarżonego po wyznaczeniu rozprawy upoważnienia do obrony w sprawie, w której udział obrońcy jest obowiązkowy, obrońca powinien pełnić obowiązki do czasu podjęcia czynności przez nowego obrońcę, chyba że sąd postanowi inaczej.

Art. 325. § 1. Jeżeli obrońca lub pełnomocnik strony, mimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub godzący w powagę sądu, przewodniczący odbiera głos temu obrońcy lub pełnomocnikowi, a sąd może usunąć go od udziału w sprawie.

§ 2. Jeżeli usunięto obrońcę, przewodniczący na żądanie oskarżonego, a gdy obrona jest z mocy ustawy niezbędna, to z urzędu wyznacza nowego obrońcę.

§ 3. Jeżeli wyznaczony obrońca nie może objąć niezwłocznie obrony, należy rozprawę przerwać lub odroczyć.

Art. 326. § 1. Jeżeli art. 322 i 325 nie stanowią inaczej, mają zastosowanie art. 28—33 Prawa o ustroju sądów powszechnych.

§ 2. Względem oskarżonego pozbawionego wolności w wypadku przewidzianym w art. 29 Prawa o ustroju sądów powszechnych sąd stosuje jedną z kar dyscyplinarnych, przewidzianych dla osób pozbawionych wolności.

Art. 327. § 1. Gdy sąd wchodzi na salę lub ją opuszcza, wszyscy obecni wstają.

§ 2. Wstaje również każda osoba, do której sąd się zwraca lub która do sądu przemawia, chyba że przewodniczący zwolni ją od tego obowiązku.

Rozdział 35.

Rozpoczęcie rozprawy głównej.

Art. 328. Rozprawę główną rozpoczyna wywołanie sprawy, następnie przewodniczący sprawdza, czy wszyscy wezwani stawili się oraz czy nie ma przeszkód do rozpoznania sprawy.

Art. 329. W razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego, którego obecność jest obowiązkowa, przewodniczący zarządza jego natychmiastowe doprowadzenie lub przerywa w tym celu rozprawę albo też sąd ją odracza.

Art. 330. W razie niestawiennictwa powoda cywilnego do chwili rozpoczęcia przewodu sądowego sąd pozostawia powództwo cywilne bez rozpoznania, chyba że powód wnosił o rozpoznanie w czasie jego nieobecności.

Art. 331. § 1. Po sprawdzeniu obecności przewodniczący zarządza opuszczenie sali rozpraw przez świadków. Biegli pozostają na sali, jeżeli przewodniczący nie zarządzi inaczej.

§ 2. Oskarżyciel prywatny, oskarżyciel posiłkowy, powód cywilny i przedstawiciel społeczny mogą pozostać na sali, choćby mieli składać zeznania jako świadkowie.

Rozdział 36.

Przewód sądowy.

Art. 332. § 1. Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania aktu oskarżenia, po czym przewodniczący zapytuje oskarżonego, czy zrozumiał treść oskarżenia, czy przyznaje się do zarzucanego mu czynu oraz czy chce złożyć wyjaśnienia i jakie.

§ 2. Akt oskarżenia odczytuje prokurator, jeżeli bierze udział w rozprawie, a w innym wypadku przewodniczący lub jeden z członków składu sądu; zamiast odczytania uzasadnienia wolno przytoczyć najważniejsze podstawy oskarżenia.

§ 3. Po wysłuchaniu oskarżonego przewodniczący poucza go o przysługującym mu prawie zadawania pytań osobom przesłuchiwanym oraz składania wyjaśnień co do każdego dowodu.

Art. 333. Za zgodą obecnych stron sąd może przeprowadzić postępowanie dowodowe tylko częściowo, jeżeli wyjaśnienia oskarżonego przyznającego się do winy nie budzą wątpliwości.

Art. 334. § 1. Jeżeli oskarżony odmawia złożenia wyjaśnień albo składa wyjaśnienia odmienne niż poprzednio lub oświadcza, że pewnych szczegółów nie pamięta, wolno odczytywać na rozprawie protokoły jego wyjaśnień, złożonych poprzednio w charakterze oskarżonego w tej albo w innej sprawie w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem.

§ 2. Po odczytaniu protokołu przewodniczący wzywa obecnego na rozprawie oskarżonego do wypowiedzenia się co do treści protokołu.

Art. 335. Dowody na poparcie oskarżenia powinny być w miarę możności przeprowadzone przed dowodami służącymi do obrony.

Art. 336. § 1. Oskarżony ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.

§ 2. W wyjątkowych wypadkach, gdy należy się obawiać, że obecność oskarżonego mogłaby oddziaływać krępująco na wyjaśnienia współoskarżonego albo na zeznania świadka lub biegłego, przewodniczący może zarządzić, aby na czas przesłuchania danej osoby oskarżony wydalił się z sali sądowej. Art. 322 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 337. § 1. Jeżeli świadek bezpodstawnie odmawia zeznań, zeznaje odmiennie niż poprzednio albo oświadczy, że pewnych szczegółów nie pamięta, albo przebywa za granicą, albo nie można mu było doręczyć wezwania, albo nie stawił się z powodu nie dających się usunąć przeszkód lub prezes sądu zaniechał wezwania świadka na podstawie art. 296 § 2, wolno odczytywać protokoły złożonych poprzednio przez niego zeznań w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem w tej samej lub innej sprawie albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę.

§ 2. W warunkach określonych w § 1 wolno również odczytywać na rozprawie protokoły złożonych poprzednio przez świadka wyjaśnień w charakterze oskarżonego.

§ 3. Art. 334 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 338. § 1. Sąd może odczytywać na rozprawie głównej wszelkie protokoły przesłuchania świadków i oskarżonych, sporządzone w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę, gdy bezpośrednie przeprowadzenie dowodu nie jest niezbędne, a żadna z obecnych stron temu się nie sprzeciwia.

§ 2. Zgoda strony, której zeznania lub wyjaśnienia nie dotyczą, jest zbędna.

Art. 339. § 1. Na rozprawie wolno odczytywać protokoły oględzin i przeszukania oraz opinie instytutów, zakładów, instytucji lub biegłych, złożone w toku postępowania przygotowawczego lub sądowego.

§ 2. Wolno również odczytywać inne dokumenty, a zwłaszcza zawiadomienia o przestępstwie, dane o karalności i dane z wywiadu środowiskowego.

Art. 340. Protokoły i dokumenty podlegające odczytaniu na rozprawie można uznać bez ich odczytywania za ujawnione w całości lub w części, należy jednak je odczytać, jeżeli którakolwiek ze stron o to wnosi.

Art. 341. Dowody rzeczowe sprowadza się na salę rozpraw, jeżeli nie stoją temu na przeszkodzie ich właściwości, i udostępnia stronom, a w razie potrzeby świadkom i biegłym.

Art. 342. § 1. Jeżeli zapoznanie się z dowodem rzeczowym lub przeprowadzenie oględzin przez pełny skład sądu napotyka znaczne trudności albo jeżeli strony wyrażają na to zgodę, sąd wyznacza do tej czynności sędziego ze swego składu lub sąd wezwany.

§ 2. Strony mają prawo brać udział w tych czynnościach. Oskarżonego aresztowanego sprowadza się tylko wtedy, gdy prezes sądu lub sąd uzna to za konieczne.

Art. 343. § 1. Sąd może zlecić przesłuchanie świadka sędziemu wyznaczonemu ze swego składu lub sądowi wezwanemu, w którego okręgu świadek przebywa, jeżeli świadek nie stawił się z powodu przeszkód zbyt trudnych do usunięcia.

§ 2. Strony mają prawo brać udział w tej czynności. Oskarżonego aresztowanego sprowadza się tylko wtedy, gdy prezes sądu lub sąd uzna to za konieczne.

§ 3. Sędzia wyznaczony lub sąd wezwany może przeprowadzić dowód, którego potrzeba wyłoniła się w toku przesłuchania świadka.

Art. 344. § 1. Jeżeli na rozprawie okaże się, że zachodzą istotne braki w przeprowadzeniu postępowania przygotowawczego, albo wyłoni się potrzeba poszukiwania dowodów, a dokonanie niezbędnych czynności powodowałoby w postępowaniu sądowym znaczne trudności, sąd przekazuje sprawę prokuratorowi w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego.

§ 2. Sąd może również zwrócić sprawę prokuratorowi w celu rozszerzenia postępowania na czyny osób nie pociągniętych do odpowiedzialności karnej, pozostające w ścisłym związku z czynami osób, przeciwko którym toczy się postępowanie, jeżeli ma to zapewnić prawidłowe wyrokowanie w sprawie.

§ 3. Art. 299 § 4 i art. 300 stosuje się.

Art. 345. § 1. Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły na jaw w toku rozprawy, oskarżyciel zarzucił oskarżonemu inny czyn oprócz objętego aktem oskarżenia, sąd może za zgodą oskarżonego rozpoznać nowe oskarżenie na tej samej rozprawie, chyba że zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania przygotowawczego co do nowego czynu.

§ 2. W razie odroczenia rozprawy oskarżyciel wnosi nowy lub dodatkowy akt oskarżenia.

Art. 346. Jeżeli w toku rozprawy okaże się, że nie wychodząc poza granice oskarżenia można czyn zakwalifikować według innego przepisu prawnego, sąd uprzedza o tym obecne na rozprawie strony, gdy to ma dla nich znaczenie, a zwłaszcza dla obrony oskarżonego.

Art. 347. § 1. Przewodniczący może przerwać rozprawę główną dla sprowadzenia dowodu albo dla wypoczynku lub z innej ważnej przyczyny.

§ 2. Każdorazowa przerwa w rozprawie może trwać najwyżej 21 dni.

Art. 348. § 1. Jeżeli przewodniczący, zarządzając przerwę, oznaczy jednocześnie czas i miejsce, w których odbędzie się dalszy ciąg rozprawy, osoby obecne na rozprawie przerwanej są obowiązane stawić się w nowym terminie bez osobnego wezwania. Art. 242 ma odpowiednie zastosowanie.

§ 2. Rozprawę przerwaną prowadzi się po przerwie w dalszym ciągu, należy jednak prowadzić ją od początku, jeżeli sąd uzna to za konieczne albo jeżeli skład sądu uległ zmianie, chyba że sąd za zgodą stron postanowi inaczej. W razie przekroczenia terminu przerwy rozprawę uważa się za odroczoną.

Art. 349. Orzeczenia zapadające w czasie przerwy w rozprawie wydaje się w składzie rozpoznającym sprawę, a w wypadku niemożności jego utworzenia — w takim samym składzie.

Art. 350. § 1. Sąd może odroczyć rozprawę tylko wtedy, gdy zarządzenie przerwy nie byłoby wystarczające.

§ 2. Rozprawę odroczoną prowadzi się w nowym terminie od początku, gdy sąd uzna to za konieczne, a także wówczas, gdy skład sądu uległ zmianie, chyba że sąd za zgodą stron postanowi inaczej.

Art. 351. Przed zamknięciem przewodu sądowego przewodniczący zapytuje strony, czy wnoszą o uzupełnienie postępowania dowodowego, a w razie odpowiedzi odmownej i uznania sprawy za wyjaśnioną ogłasza, że przewód sądowy jest zamknięty.

Rozdział 37.

Przemówienia stron.

Art. 352. Po zamknięciu przewodu sądowego przewodniczący udziela głosu stronom oraz w miarę potrzeby przedstawicielowi społecznemu, który przemawia przed obrońcą

i oskarżonym. Strony przemawiają w następującej kolejności: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy, oskarżyciel prywatny, powód cywilny, obrońca oskarżonego i oskarżony.

Art. 353. Jeżeli oskarżyciel lub powód cywilny albo przedstawiciel społeczny ponownie zabiera głos, należy również udzielić głosu obrońcy i oskarżonemu.

Art. 354. Oskarżonemu, z którym sąd porozumiewał się przez tłumacza, należy przed udzieleniem głosu przetłumaczyć przynajmniej końcowe wnioski przemówień.

Rozdział 38.

Wyrokowanie.

Art. 355. Po wysłuchaniu przemówień sąd niezwłocznie przystępuje do narady.

Art. 356. Sąd aż do ogłoszenia wyroku może wznowić przewód sądowy, zwłaszcza w wypadku przewidzianym w art. 346, lub udzielić dodatkowego głosu stronom.

Art. 357. Podstawę wyroku może stanowić tylko całokształt okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej.

Art. 358. § 1. W sprawie zawiłej albo z innych ważnych powodów sąd może odroczyć wydanie wyroku na czas nie przekraczający 3 dni.

§ 2. W razie przekroczenia tego terminu rozprawę prowadzi się od początku.

§ 3. W postanowieniu o odroczeniu wydania wyroku należy wskazać czas i miejsce jego ogłoszenia.

Art. 359. Niezwłocznie po ukończeniu głosowania sąd sporządza wyrok na piśmie.

Art. 360. § 1. Każdy wyrok powinien zawierać:

1) oznaczenie sądu, który go wydał, oraz sędziów, ławników, oskarżyciela i protokolanta,
2) datę oraz miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku,
3) imię, nazwisko oraz inne dane, określające tożsamość oskarżonego,
4) przytoczenie opisu i kwalifikacji prawnej czynu, którego popełnienie oskarżyciel zarzucił oskarżonemu,
5) rozstrzygnięcia sądu,
6) wskazanie zastosowanych przepisów ustawy karnej.

§ 2. Wyrok skazujący powinien ponadto zawierać:

1) dokładne ustalenie czynu przypisanego przez sąd oskarżonemu,
2) rozstrzygnięcia co do kary ze wskazaniem w razie potrzeby zaliczonego na jej poczet okresu tymczasowego aresztowania.

Art. 361. § 1. W razie ustalenia po rozpoczęciu przewodu sądowego okoliczności wyłączającej postępowanie lub uzasadniającej warunkowe umorzenie postępowania sąd orzeka o umorzeniu lub warunkowym umorzeniu wyrokiem. Przy warunkowym umorzeniu postępowania stosuje się odpowiednio przepisy art. 231 § 2, art. 233 i 234.

§ 2. Jednakże w razie stwierdzenia okoliczności wymienionych w art. 11 pkt 1 sąd wydaje wyrok uniewinniający.

Art. 362. § 1. Sąd zasądza lub oddala powództwo cywilne w całości albo w części w razie skazania oskarżonego, jak również w razie odstąpienia od wymierzenia kary lub warunkowego umorzenia postępowania.

§ 2. W razie innego rozstrzygnięcia sąd pozostawia powództwo cywilne bez rozpoznania.

§ 3. Sąd orzeka o pozostawieniu powództwa cywilnego bez rozpoznania również wyrokiem, jeżeli materiał dowodowy ujawniony w toku rozprawy nie wystarcza do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego, a uzupełnienie tego materiału spowodowałoby znaczną przewlekłość postępowania.

Art. 363. § 1. W razie skazania za przestępstwo zagarnięcia mienia społecznego, jeżeli powództwa cywilnego nie wytoczono, sąd zasądza z urzędu na rzecz pokrzywdzonej instytucji państwowej lub społecznej odszkodowanie pieniężne, odpowiadające wartości zagarniętego mienia. Jeżeli zakład ubezpieczeń pokrył szkodę wyrządzoną przez przestępstwo, sąd zasądzi na rzecz zakładu ubezpieczeń odszkodowanie pieniężne w zakresie, w jakim pokrył szkodę.

§ 2. W razie skazania za inne przestępstwo, w którego wyniku została wyrządzona szkoda w mieniu społecznym, sąd może zgodnie z § 1 zasądzić z urzędu odpowiednie odszkodowanie pieniężne.

§ 3. W warunkach, o których mowa w § 1 lub 2, sąd może zasądzić odszkodowanie pieniężne odpowiednie do przyczynienia się sprawcy do szkody lub do odniesionej korzyści także od skazanego, który nakłonił inną osobę do wyrządzenia szkody w mieniu społecznym albo udzielił osobie tej pomocy, lub też od skazanego, który świadomie korzystał z wyrządzonej w mieniu społecznym szkody.

§ 4. Przepisów § 1—3 nie stosuje się w tych wypadkach, gdy dochodzenie roszczeń w drodze powództwa cywilnego w postępowaniu karnym jest niedopuszczalne, gdy o te same roszczenia toczy się postępowanie cywilne albo inne przewidziane przez ustawę lub gdy o tych roszczeniach rozstrzygnięto już w odrębnym postępowaniu albo gdy sąd skazując nałożył obowiązek naprawienia szkody.

§ 5. Jeżeli wartość zagarniętego mienia społecznego lub wyrządzona w mieniu społecznym szkoda jest wyższa od zasądzonego odszkodowania, pokrzywdzona instytucja państwowa lub społeczna może dochodzić różnicy w drodze procesu cywilnego.

Art. 364. § 1. W razie uniewinnienia oskarżonego, umorzenia lub warunkowego umorzenia postępowania, warunkowego zawieszenia wykonania kary, skazania na karę łagodniejszą niż pozbawienie wolności lub na karę odpowiadającą co najwyżej okresowi tymczasowego aresztowania albo w razie odstąpienia od wymierzenia kary przewodniczący zarządza niezwłocznie zwolnienie oskarżonego aresztowanego, jeżeli nie jest on pozbawiony wolności w innej sprawie. Art. 223 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli sąd warunkowo zawieszając wykonanie kary przyjmuje poręczenie zgodnie z art. 76 Kodeksu karnego, przepisy art. 231 § 2, art. 233 i 234 stosuje się odpowiednio.

Art. 365. Zaliczeniu na poczet kary pozbawienia wolności podlega również okres tymczasowego aresztowania, odbytego przez oskarżonego w innej sprawie, w której postępowanie toczyło się równocześnie, a zapadł w niej prawomocny wyrok uniewinniający lub umorzono postępowanie.

Art. 366. § 1. Po podpisaniu wyroku przewodniczący składu sądu ogłasza go publicznie; w czasie ogłaszania wyroku wszyscy obecni z wyjątkiem sądu stoją.

§ 2. Po ogłoszeniu przewodniczący lub jeden z członków składu sądu podaje ustnie najważniejsze powody wyroku.

Art. 367. § 1. Niestawiennictwo stron, ich obrońców i pełnomocników nie stoi na przeszkodzie ogłoszeniu wyroku.

§ 2. Jeżeli z powodu przeszkody nie dającej się usunąć oskarżonego pozbawionego wolności nie doprowadzono w celu wysłuchania wyroku, wyrok po jego ogłoszeniu doręcza się temu oskarżonemu.

Art. 368. § 1. Jeżeli wyrok nie zawiera rozstrzygnięcia co do zaliczenia tymczasowego aresztu, dowodów rzeczowych lub kosztów, sąd orzeka o tym postanowieniem na posiedzeniu; strony mają prawo wziąć udział w tym posiedzeniu. Oskarżonego aresztowanego sprowadza się na posiedzenie tylko wtedy, gdy prezes sądu lub sąd uzna to za konieczne.

§ 2. Na postanowienie to przysługuje zażalenie.

Art. 369. Osobie nie będącej stroną, która rości sobie prawo do mienia objętego orzeczoną konfiskatą lub do rzeczy objętych orzeczonym przepadkiem, przysługuje prawo dochodzenia swych roszczeń tylko w drodze procesu cywilnego.

Art. 370. § 1. W terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku strona może złożyć wniosek o sporządzenie na piśmie uzasadnienia wyroku. Sporządzenie uzasadnienia z urzędu nie zwalnia strony od składania wniosku o sporządzenie uzasadnienia. Wniosek składa się na piśmie.

§ 2. Dla oskarżonego pozbawionego wolności, który nie ma obrońcy i nie był obecny podczas ogłoszenia wyroku, termin wymieniony w § 1 biegnie od daty doręczenia mu wyroku.

Art. 371. § 1. Uzasadnienie wyroku powinno być sporządzone w ciągu 7 dni od daty złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia, a w wypadku sporządzenia uzasadnienia z urzędu, od daty ogłoszenia wyroku; w sprawie zawiłej, w razie niemożności sporządzenia uzasadnienia w terminie, prezes sądu może przedłużyć ten termin na czas określony.

§ 2. Wyrok z uzasadnieniem doręcza się temu, kto złożył wniosek na podstawie art. 370. Art. 91 § 5 stosuje się.

Art. 372. § 1. Uzasadnienie powinno zawierać:

1) wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nie udowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych,
2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku.

§ 2. W uzasadnieniu wyroku należy ponadto przytoczyć okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary, a zwłaszcza przy zastosowaniu nadzwyczajnego złagodzenia kary, środków zabezpieczających, zasądzeniu powództwa cywilnego oraz przy innych rozstrzygnięciach zawartych w wyroku.

Art. 373. § 1. Uzasadnienie wyroku podpisują sędziowie, którzy wyrok wydali, nie wyłączając sędziego przegłosowanego.

§ 2. W sprawach rozpoznawanych z udziałem dwóch ławników uzasadnienie podpisuje tylko przewodniczący, a w sprawach rozpoznawanych w składzie dwóch sędziów i trzech ławników przewodniczący i drugi sędzia. W razie złożenia zdania odrębnego uzasadnienie podpisuje zawsze cały skład sądu.

§ 3. W razie niemożności uzyskania podpisu członka składu sądu przewodniczący lub jeden z członków tego składu czyni o tym wzmiankę na uzasadnieniu.

§ 4. Art. 135 § 3 stosuje się odpowiednio.

DZIAŁ IX.

Postępowanie odwoławcze.

Rozdział 39.

Przepisy ogólne.

Art. 374. § 1. Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przysługuje stronom środek odwoławczy.

§ 2. Orzeczenie można zaskarżyć w całości lub w części.

§ 3. Odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom. Ograniczenie to nie dotyczy oskarżyciela publicznego.

§ 4. Oskarżyciel publiczny ma prawo wnieść środek odwoławczy także na korzyść oskarżonego.

Art. 375. Od orzeczeń wydanych przez sąd odwoławczy na skutek odwołania lub w toku postępowania odwoławczego nie przysługuje środek odwoławczy.

Art. 376. § 1. W środku odwoławczym należy podać, czego domaga się skarżący.

§ 2. Jeżeli środek odwoławczy pochodzi od oskarżyciela publicznego, obrońcy lub pełnomocnika, powinien ponadto zawierać wskazanie zarzutów stawianych rozstrzygnięciu.

Art. 377. § 1. Środek odwoławczy wnosi się na piśmie do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie.

§ 2. Prezes sądu pierwszej instancji odmawia przyjęcia środka odwoławczego, jeżeli wniesiony został po terminie lub przez osobę nieuprawnioną albo jest niedopuszczalny z mocy ustawy.

Art. 378. Na zarządzenie odmawiające przyjęcia środka odwoławczego na podstawie art. 105 § 2 i art. 377 § 2 przysługuje zażalenie.

Art. 379. Sąd odwoławczy pozostawia bez rozpoznania przyjęty środek odwoławczy, jeżeli zachodzą okoliczności określone w art. 377 § 2 albo jeżeli uzna, że przyjęcie tego środka nastąpiło na skutek niezasadnego przywrócenia terminu.

Art. 380. § 1. Środek odwoławczy można cofnąć.

§ 2. Oskarżony może cofnąć wniesiony na jego korzyść środek odwoławczy, chyba że wniósł go oskarżyciel publiczny lub zachodzi wypadek przewidziany w art. 70.

§ 3. Środka odwoławczego wniesionego na korzyść oskarżonego nie można bez jego zgody cofnąć.

Art. 381. Cofnięty środek odwoławczy sąd pozostawia bez rozpoznania, chyba że zachodzi jedna z przyczyn wymienionych w art. 388.

Art. 382. Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach środka odwoławczego, a w zakresie szerszym o tyle, o ile ustawa to przewiduje.

Art. 383. § 1. Sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy, i tylko w granicach środka odwoławczego; Sąd Najwyższy jednak nie może skazać oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji lub co do którego w pierwszej instancji umorzono postępowanie.

§ 2. Środek odwoławczy wniesiony na niekorzyść oskarżonego może spowodować orzeczenie także na korzyść oskarżonego.

Art. 384. Sąd odwoławczy uchyla lub zmienia orzeczenie na korzyść współoskarżonych, choćby nie wnieśli środka odwoławczego, jeżeli je uchylił lub zmienił na rzecz współoskarżonego, którego środek odwoławczy dotyczył, gdy istnieją względy, które przemawiają za uchyleniem lub zmianą na rzecz tamtych.

Art. 385. Sąd może ograniczyć rozpoznanie środka odwoławczego tylko do poszczególnych uchybień, podniesionych przez stronę lub podlegających uwzględnieniu z urzędu, jeżeli rozpoznanie w tym zakresie jest wystarczające do wydania orzeczenia, a rozpoznanie pozostałych uchybień byłoby przedwczesne lub bezprzedmiotowe dla dalszego toku postępowania.

Art. 386. § 1. Po rozpoznaniu środka odwoławczego sąd orzeka o utrzymaniu w mocy, zmianie albo uchyleniu zaskarżonego orzeczenia w całości lub części.

§ 2. Jeżeli pozwalają na to zebrane dowody, sąd odwoławczy zmienia zaskarżone orzeczenie, orzekając odmiennie co do istoty, lub uchyla je i umarza postępowanie; w innych wypadkach uchyla orzeczenie i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania; art. 344 stosuje się odpowiednio.

Art. 387. Orzeczenie ulega uchyleniu lub zmianie w razie stwierdzenia:

1) obrazy przepisów prawa materialnego,
2) obrazy przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia,
3) błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia,

4) rażącej niewspółmierności kary albo niesłusznego zastosowania lub niezastosowania środka zabezpieczającego lub innego środka.

Art. 388. Niezależnie od granic środka odwoławczego i wpływu uchybienia na treść orzeczenia sąd odwoławczy na posiedzeniu uchyla zaskarżone orzeczenie, jeżeli:

1) w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona do orzekania lub podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 30,
2) sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie,
3) orzeczono o karze lub środku zabezpieczającym nie znanym ustawie,
4) zachodziła jedna z okoliczności wyłączających postępowanie, wymienionych w art. 11 pkt 3—7,
5) orzeczenie nie zostało podpisane przez wszystkich członków składu,
6) oskarżony nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 70 § 1 i art. 71 lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy,
7) sąd powszechny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu szczególnego lub sąd szczególny orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu powszechnego,
8) sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu,
9) sprawę rozpoznano podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa, przez co został on pozbawiony możliwości obrony.

Art. 389. Orzeczenie podlega zmianie na korzyść oskarżonego lub uchyleniu niezależnie od granic środka odwoławczego, jeżeli jest ono oczywiście niesprawiedliwe.

Art. 390. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu środka odwoławczego wyłoni się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, sąd wojewódzki może odroczyć wydanie orzeczenia i przekazać zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

§ 2. Sąd Najwyższy może przekazać rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego powiększonemu składowi tego sądu.

§ 3. Uchwała Sądu Najwyższego jest w danej sprawie wiążąca.

§ 4. Obrońcy i pełnomocnicy mają prawo wziąć udział w posiedzeniu.

§ 5. Sąd Najwyższy może przejąć sprawę do swego rozpoznania.

Art. 391. § 1. Sąd, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania, orzeka w granicach, w jakich nastąpiło przekazanie.

§ 2. W wypadku przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sąd orzekający w pierwszej instancji przeprowadzając postępowanie w zakresie dowodów, które nie miały wpływu na uchylenie wyroku, może poprzestać na ich ujawnieniu.

§ 3. Zapatrywania prawne i wskazania sądu odwoławczego co do dalszego postępowania są wiążące dla sądu, któremu sprawę przekazano do ponownego rozpoznania.

Rozdział 40.

Rewizja.

Art. 392. Od wyroku sądu pierwszej instancji stronom przysługuje rewizja.

Art. 393. § 1. Termin do wniesienia rewizji wynosi 14 dni i biegnie dla każdego uprawnionego od daty doręczenia mu wyroku z uzasadnieniem.

§ 2. Rewizja wniesiona przed upływem terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wywołuje skutki określone w art. 370 i podlega rozpoznaniu; rewizję taką można uzupełnić w terminie określonym w § 1.

Art. 394. § 1. Rewizja od wyroku sądu wojewódzkiego, która nie pochodzi od prokuratora lub osoby wymienionej w art. 79 § 2, powinna być sporządzona i podpisana przez adwokata.

§ 2. Do rewizji sporządzonej przez prokuratora lub adwokata dołącza się odpowiednią liczbę odpisów dla stron przeciwnych; do rewizji wnoszonej do Sądu Najwyższego dołącza się dodatkowo jeden odpis.

Art. 395. Oskarżyciel posiłkowy może zaskarżyć wyrok tylko w części dotyczącej orzeczenia o winie.

Art. 396. § 1. Powód cywilny może zaskarżyć wyrok tylko wtedy, gdy wyrok zaskarżył oskarżony lub oskarżyciel.

§ 2. Termin do wniesienia rewizji wynosi dla powoda cywilnego 7 dni od daty zawiadomienia go o przyjęciu rewizji oskarżonego lub oskarżyciela.

§ 3. W razie pozostawienia bez rozpoznania rewizji oskarżonego lub oskarżyciela sąd pozostawia bez rozpoznania rewizję powoda cywilnego.

§ 4. Powód cywilny, któremu nie przysługuje rewizja z przyczyn wskazanych w § 1 lub 3, może wystąpić do sądu cywilnego o tę część powództwa, którą sąd karny oddalił.

Art. 397. § 1. Rewizję co do winy uważa się za zwróconą przeciwko całości wyroku.

§ 2. Rewizję co do kary zasadniczej uważa się za zwróconą przeciwko całości rozstrzygnięcia o karze.

§ 3. W rewizji można podnosić zarzuty, które nie stanowiły lub nie mogły stanowić przedmiotu zażalenia.

Art. 398. § 1. O przyjęciu rewizji zawiadamia się prokuratora oraz obrońców i pełnomocników, a w ich braku same strony, po czym niezwłocznie akta przedstawia się sądowi rewizyjnemu.

§ 2. Strona może złożyć pisemną odpowiedź na rewizję.

§ 3. W wypadku wniesienia rewizji przez prokuratora lub adwokata dołącza się do zawiadomienia odpis rewizji strony przeciwnej, chyba że w sprawie była wyłączona jawność rozprawy ze względu na tajemnicę państwową.

Art. 399. Sąd rewizyjny rozpoznaje sprawę na rozprawie, a w wypadkach przewidzianych przez ustawę — na posiedzeniu.

Art. 400. § 1. Niestawiennictwo stron, poza prokuratorem, nie tamuje rozpoznania sprawy na rozprawie. Art. 70 § 2 i art. 71 stosuje się.

§ 2. Brak potwierdzenia zawiadomienia strony o rozprawie rewizyjnej nie tamuje rozpoznania sprawy, jeżeli stawił się obrońca lub pełnomocnik.

Art. 401. Jeżeli wyznaczono rozprawę, sąd może zarządzić sprowadzenie na nią oskarżonego pozbawionego wolności.

Art. 402. § 1. Sąd rewizyjny nie może przeprowadzać postępowania dowodowego co do istoty sprawy.

§ 2. Sąd rewizyjny może jednak w wyjątkowych wypadkach, uznając potrzebę uzupełnienia przewodu sądowego, przeprowadzić dowód bezpośrednio na rozprawie, jeżeli przyczyni się to do przyspieszenia postępowania, a nie jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości lub w znacznej części. Sąd może przed rozprawą powziąć postanowienie o dopuszczeniu dowodu.

§ 3. W postępowaniu rewizyjnym Sąd Najwyższy może sam przeprowadzić dowód z dokumentu oraz z opinii instytutu, zakładu, instytucji lub biegłego. Przeprowadzenie innych dowodów następuje według art. 342 i 343, które stosuje się odpowiednio.

Art. 403. § 1. Przewód sądowy w sądzie rewizyjnym rozpoczyna ustne sprawozdanie, w którym sędzia sprawozdawca przedstawia przebieg i wyniki dotychczasowego postępowania, a w szczególności treść zaskarżonego wyroku oraz zarzuty i wnioski rewizyjne, jak również kwestie wymagające rozstrzygnięcia z urzędu. W miarę potrzeby odczytuje się z akt poszczególne ich części.

§ 2. Strony mogą składać wyjaśnienia, oświadczenia i wnioski ustnie lub na piśmie; złożone na piśmie podlegają odczytaniu, przy czym art. 340 stosuje się.

§ 3. Przewodniczący udziela głosu stronom w kolejności przez siebie ustalonej. Oskarżonemu lub jego obrońcy nie można odmówić zabrania głosu po przemówieniach innych stron.

Art. 404. Sąd rewizyjny poprawia błędną kwalifikację prawną czynu niezależnie od granic środka odwoławczego, jeżeli nawet nie może poza tym wyroku zmienić.

Art. 405. O utrzymaniu w mocy, uchyleniu lub zmianie wyroku sądu pierwszej instancji sąd rewizyjny orzeka wyrokiem.

Art. 406. § 1. Uzasadnienie wyroku sporządza się w każdym wypadku i w terminie 14 dni.

§ 2. W uzasadnieniu należy podać, czym kierował się sąd wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski rewizji sąd uznał za zasadne albo niezasadne.

Art. 407. Przepisy dotyczące postępowania przed sądem pierwszej instancji stosuje się odpowiednio w postępowaniu przed sądem rewizyjnym, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.

Art. 408. W razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wolno w dalszym postępowaniu orzec karę surowszą niż orzeczona w uchylonym wyroku tylko wtedy, gdy wyrok ten był zaskarżony na niekorzyść oskarżonego.

Rozdział 41.

Zażalenie.

Art. 409. Zażalenie przysługuje na postanowienia sądu zamykające drogę do wydania wyroku oraz na postanowienia co do środka zabezpieczającego, a na inne postanowienia — w wypadkach przewidzianych w ustawie.

Art. 410. Zażalenie wnosi się w terminie 7 dni od daty ogłoszenia postanowienia, a jeżeli ustawa nakazuje doręczenie postanowienia — od daty doręczenia.

Art. 411. § 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, zażalenie nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego postanowienia; sąd jednak, który je wydał, lub sąd powołany do rozpoznania zażalenia może wstrzymać wykonanie postanowienia.

§ 2. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

Art. 412. § 1. Sąd, na którego postanowienie złożono zażalenie, może je uwzględnić, jeżeli orzeka w tym samym składzie, w którym wydał zaskarżone postanowienie; w innych wypadkach przekazuje zażalenie niezwłocznie wraz z aktami lub niezbędnymi odpisami z akt sprawy sądowi powołanemu do rozpoznania zażalenia.

§ 2. Przepis § 1 o możności uwzględnienia zażalenia przez ten sam sąd nie dotyczy zażaleń na postanowienia kończące postępowanie.

§ 3. Zażalenie na postanowienie w przedmiocie tymczasowego aresztowania powinno być przekazane do rozpoznania w ciągu 48 godzin.

Art. 413. § 1. Przepisy dotyczące zażaleń na postanowienia sądu stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia prokuratora i prowadzącego dochodzenie.

§ 2. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje prokurator nadrzędny, a w wypadkach przewidzianych przez ustawę — sąd.

§ 3. Zażalenie na postanowienie prowadzącego postępowanie przygotowawcze, jeżeli nie jest nim prokurator, rozpoznaje prokurator sprawujący nadzór nad tym postępowaniem.

Art. 414. § 1. Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio do zażaleń na zarządzenia, jak również na czynności prowadzącego postępowanie przygotowawcze.

§ 2. Zażalenia na zarządzenia prezesa rozpoznaje sąd odwoławczy.

DZIAŁ X.

Postępowania szczególne.

Rozdział 42.

Postępowanie w stosunku do nieobecnych.

Art. 415. Przeciwko przebywającemu za granicą oskarżonemu o popełnienie przestępstwa określonego w art. 122—124 i 130 Kodeksu karnego postępowanie może się toczyć podczas jego nieobecności.

Art. 416. Postępowanie toczy się według zasad ogólnych, przy czym nie stosuje się przepisów, których nie można wykonać z powodu nieobecności oskarżonego. Sporządzenie uzasadnienia wyroku następuje z urzędu. Udział obrońcy także w rozprawie rewizyjnej jest obowiązkowy.

Art. 417. W razie ujęcia skazanego lub jego osobistego zgłoszenia się do rozporządzenia sądu doręcza mu się odpis prawomocnego wyroku. Na wniosek oskarżonego złożony na piśmie w zawitym terminie 14 dni od daty doręczenia sąd, którego wyrok się uprawomocnił, wyznacza rozprawę, a wydany w tej instancji wyrok traci moc z chwilą stawienia się oskarżonego na rozprawę.

Rozdział 43.

Postępowanie uproszczone.

Art. 418. W postępowaniu uproszczonym stosuje się przepisy o postępowaniu zwyczajnym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

Art. 419. § 1. Sąd powiatowy rozpoznaje w trybie uproszczonym sprawy o przestępstwa:

1) zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 2, karą ograniczenia wolności lub samoistną grzywną albo karą pozbawienia wolności do lat 2 i grzywną,
2) przewidziane w art. 214, 231 i 235 Kodeksu karnego,
3) przewidziane w art. 199 § 1, art. 203 § 1, art. 204 § 1 i 2, art. 205 § 1, art. 212 § 1, art. 213, 215 § 1 oraz art. 225 Kodeksu karnego, jeżeli wartość przedmiotu przestępstwa lub szkoda wyrządzona lub zamierzona nie przekracza 5.000 złotych.

§ 2. Spośród spraw o przestępstwa wymienione w § 1 nie podlegają rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym sprawy o przestępstwa określone w Kodeksie karnym w art. 156 § 3, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała trwało dłużej niż 7 dni, art. 160 § 3, art. 163 § 2, art. 173, 189 § 2, art. 228, 241 § 2, art. 246 § 3, art. 255, 256 § 1, art. 257 § 2, art. 266 § 3, art. 282 i art. 285.

Art. 420. Postępowania uproszczonego nie stosuje się:

1) w stosunku do oskarżonego pozbawionego wolności w tej lub w innej sprawie,
2) jeżeli sprawa dotyczy czynu popełnionego w warunkach określonych w art. 60 Kodeksu karnego.

Art. 421. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i właściwymi ministrami określi w drodze rozporządzenia organy uprawnione obok Milicji Obywatelskiej do prowadzenia dochodzeń oraz organy uprawnione do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem pierwszej instancji w sprawach podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, jak również zakres spraw zleconych tym organom.

Art. 422. § 1. W postępowaniu uproszczonym nie jest wymagane zawiadomienie prokuratora o wszczęciu dochodzenia, sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzu-

tów oraz wydanie postanowienia o zamknięciu dochodzenia, natomiast konieczne jest przesłuchanie osoby podejrzanej co do treści zarzutów oraz zaznajomienie na żądanie z materiałami ukończonego dochodzenia, o czym należy osobę tę pouczyć. Osobę tę od chwili rozpoczęcia przesłuchania uważa się za podejrzanego, choćby nie wydano postanowienia o przedstawieniu zarzutów.

§ 2. Prowadzący dochodzenie sporządza akt oskarżenia, chyba że prokurator sam to uczyni; akt oskarżenia może nie zawierać uzasadnienia.

§ 3. Akt oskarżenia sporządzony przez Milicję Obywatelską zatwierdza i wnosi do sądu prokurator. Nie dotyczy to innych organów ścigania.

Art. 423. Jeżeli akt oskarżenia odpowiada warunkom formalnym, a sprawę skierowano na rozprawę główną, doręcza się oskarżonemu odpis aktu oskarżenia łącznie z wezwaniem na rozprawę, wzywając do składania wniosków dowodowych w terminie dni 7.

Art. 424. Niestawiennictwo oskarżyciela nie tamuje toku rozprawy ani posiedzenia.

Art. 425. Jeżeli oskarżony, któremu doręczono wezwanie, nie stawi się na rozprawę główną, a nie stawi się również jego obrońca, sąd może rozpoznać sprawę w czasie nieobecności oskarżonego i wydać wyrok zaoczny.

Art. 426. § 1. Jeżeli oskarżony nie stawił się na rozprawę, odczytuje się uprzednio złożone jego wyjaśnienia. Art. 343 stosuje się odpowiednio do przesłuchania oskarżonego.

§ 2. Rozprawy głównej nie można przeprowadzić w czasie nieobecności oskarżonego, jeżeli dostatecznie usprawiedliwiwszy swe niestawiennictwo wnosił o odroczenie rozprawy.

Art. 427. Wyrokiem zaocznym można orzec tytułem środka zabezpieczającego jedynie przepadek, przewidziany w art. 48 Kodeksu karnego.

Art. 428. Wyrok zaoczny doręcza się oskarżonemu; od daty doręczenia wyroku biegnie dla oskarżonego termin na złożenie wniosku o sporządzenie uzasadnienia.

Art. 429. § 1. Prezes sądu powiatowego może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego, jeżeli jest to uzasadnione okolicznościami sprawy. Prezes sądu wojewódzkiego może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego, jeżeli była rozpoznana w pierwszej instancji w takim składzie.

§ 2. W razie zarządzenia prezesa sądu, o którym mowa w § 1, sędzia wydaje jednoosobowo wszystkie orzeczenia na rozprawie i na posiedzeniu.

§ 3. W jednoosobowym składzie sądu sędzia ma prawa i obowiązki przewodniczącego.

Art. 430. Jeżeli w toku rozprawy głównej okaże się, że sprawa rozpoznawana przez sąd w składzie jednego sędziego nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym lub że sprawa jest zawiła, odracza się rozprawę i w dalszym toku sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu zwyczajnym.

Art. 431. Jeżeli w postępowaniu sądowym przed upływem 3 miesięcy od popełnienia czynu ujawni się, że czyn oskarżonego stanowi wykroczenie, sąd przekazuje sprawę właściwemu kolegium. W razie ujawnienia tego dopiero na rozprawie głównej albo po upływie wskazanego wyżej terminu sąd rozpoznaje sprawę na zasadach ogólnych.

Rozdział 44.

Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego.

Art. 432. W sprawach z oskarżenia prywatnego stosuje się przepisy o postępowaniu uproszczonym, z zachowaniem przepisów niniejszego rozdziału. Art. 420 i 430 nie stosuje się.

Art. 433. § 1. Sprawy z oskarżenia prywatnego sąd powiatowy rozpoznaje w składzie jednego sędziego. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, jeżeli ze względu na jej okoliczności uzna to za stosowne.

§ 2. Sprawy o przestępstwa określone w art. 178 Kodeksu karnego sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Art. 434. Akt oskarżenia może ograniczyć się do oznaczenia osoby oskarżonego, zarzucanego mu czynu oraz wskazania dowodów, na których opiera się oskarżenie.

Art. 435. § 1. Milicja Obywatelska na żądanie pokrzywdzonego przyjmuje ustną lub pisemną skargę i w razie potrzeby zabezpiecza dowody, po czym przesyła skargę do właściwego sądu.

§ 2. Na polecenie sądu Milicja Obywatelska przeprowadza w sprawach tych dochodzenie lub dokonuje określonych przez sąd czynności, po czym akta z wynikami swego postępowania zwraca sądowi.

Art. 436. § 1. Rozprawę główną poprzedza posiedzenie pojednawcze.

§ 2. Prezes sądu zamiast wyznaczenia poprzedzającego rozprawę główną posiedzenia pojednawczego może, uznając to za celowe, przekazać sprawę sądowi społecznemu w celu przeprowadzenia postępowania pojednawczego.

Art. 437. § 1. Posiedzenie pojednawcze prowadzi sędzia lub ławnik wyznaczony przez prezesa.

§ 2. Przepisy dotyczące sędziów w zakresie przewodniczenia stosuje się odpowiednio do ławników prowadzących posiedzenia pojednawcze.

Art. 438. § 1. Posiedzenie pojednawcze rozpoczyna ustne sprawozdanie prowadzącego to posiedzenie, dotyczące oskarżenia, oraz wezwanie stron do pojednania się.

§ 2. W protokole posiedzenia pojednawczego należy w szczególności zaznaczyć stanowisko stron wobec wezwania do pojednania oraz wyniki przeprowadzonego posiedzenia pojednawczego; jeżeli doszło do pojednania, protokół podpisują także strony.

Art. 439. § 1. Niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego na posiedzenie pojednawcze bez usprawiedliwionej przyczyny uważa się za odstąpienie od oskarżenia, a prowadzący posiedzenie postępowanie umarza.

§ 2. W razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego prowadzący posiedzenie pojednawcze kieruje sprawę na rozprawę główną, a w miarę możności wyznacza od razu jej termin.

Art. 440. W razie pojednania stron prowadzący posiedzenie umarza postępowanie.

Art. 441. W toku posiedzenia pojednawczego dopuszczalne jest pojednanie się obejmujące również inne sprawy z oskarżenia prywatnego, toczące się jednocześnie pomiędzy tymi samymi stronami.

Art. 442. § 1. Równocześnie z pojednaniem strony mogą zawrzeć ugodę, której przedmiotem mogą być również roszczenia pozostające w związku z oskarżeniem.

§ 2. Ugoda zawarta na posiedzeniu pojednawczym jest tytułem egzekucji sądowej po nadaniu przez sąd klauzuli wykonalności.

Art. 443. § 1. W razie niedojścia do pojednania prowadzący posiedzenie pojednawcze kieruje sprawę na rozprawę główną, a w miarę możności wyznacza od razu jej termin, chyba że zachodzi potrzeba skierowania sprawy na posiedzenie w celu innego rozstrzygnięcia.

§ 2. Strony obecne powinny zgłosić wnioski dowodowe na posiedzeniu.

Art. 444. § 1. Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego umarza się za zgodą oskarżonego, jeżeli oskarżyciel prywatny odstąpi od oskarżenia przed prawomocnym zakończeniem postępowania.

§ 2. Zgoda oskarżonego nie jest wymagana, jeżeli oskarżyciel prywatny odstąpi od oskarżenia przed rozpoczęciem przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej.

§ 3. Niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego na rozprawę główną bez usprawiedliwionych powodów uważa się za odstąpienie od oskarżenia.

Art. 445. Art. 440—442 stosuje się odpowiednio również na rozprawie.

Rozdział 45.

Postępowanie przyspieszone.

Art. 446. W postępowaniu przyspieszonym stosuje się przepisy o postępowaniu uproszczonym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

Art. 447. § 1. Jeżeli przestępstwo określone w art. 156 § 2, art. 166, 167 § 1, art. 171 § 1, art. 181 § 1, art. 182 § 1, art. 212 § 1, art. 236 oraz 237 Kodeksu karnego ma charakter chuligański, można zaniechać prowadzenia dochodzenia przeciwko sprawcy ujętemu na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem i doprowadzonemu przez Milicję Obywatelską do sądu w ciągu 48 godzin. Postępowanie przyspieszone toczy się w trybie publicznoskargowym także o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego.

§ 2. Funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej składa na piśmie lub ustnie do protokołu zawiadomienie o przestępstwie oraz wnioski dowodowe; zawiadomienie zastępuje akt oskarżenia.

§ 3. Sąd przystępuje niezwłocznie do rozpoznania sprawy, a art. 299, 305 i 423 nie stosuje się. Sąd rozpoznaje sprawę w składzie jednego sędziego.

Art. 448. Każda osoba wezwana przez Milicję Obywatelską w charakterze świadka do sądu jest obowiązana stawić się we wskazanych dniu i godzinie.

Art. 449. Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej określi w drodze rozporządzenia sposób zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy na rozprawie głównej.

Art. 450. § 1. Postępowanie przyspieszone toczy się również w razie jednorazowego przerwania rozprawy na czas nie dłuższy niż 7 dni, jeżeli sąd zastosował tymczasowe aresztowanie w stosunku do zatrzymanego.

§ 2. Jeżeli sprawy nie można rozpoznać w terminie wskazanym w § 1, sąd rozstrzyga w kwestii środka zapobiegawczego i przekazuje sprawę prokuratorowi, zawiadamiając o tym pokrzywdzonego.

§ 3. Jeżeli sąd w toku rozprawy stwierdzi, że sprawa nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu przyspieszonym, rozpoznaje ją w tym samym składzie w trybie uproszczonym, chyba że ten jest niedopuszczalny. W tym wypadku przekazuje ją do właściwego postępowania.

Art. 451. Jeżeli sąd przewiduje możliwość wymierzenia kary pozbawienia wolności powyżej roku lub orzeczonej obok kary pozbawienia wolności grzywny powyżej 25.000 złotych, przekazuje sprawę prokuratorowi, stosując do zatrzymanego tymczasowe aresztowanie; art. 218 stosuje się odpowiednio.

Art. 452. Powództwo cywilne nie jest dopuszczalne.

Art. 453. § 1. Sąd wydając wyrok jest obowiązany jednocześnie sporządzić i ogłosić uzasadnienie.

§ 2. W ciągu 3 dni od daty zakończenia rozprawy odpis wyroku z uzasadnieniem doręcza się stronom, a prokuratorowi także wtedy, gdy nie brał w sprawie udziału.

§ 3. Termin do wniesienia rewizji wynosi 7 dni od daty doręczenia.

§ 4. Akta sprawy wraz z rewizją przedstawia się niezwłocznie sądowi drugiej instancji.

§ 5. Sąd rewizyjny rozpoznaje sprawę najpóźniej w ciągu miesiąca od dnia otrzymania akt.

Art. 454. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Ministrem Spraw Wewnętrznych po zasięgnięciu opinii prezydium odpowiedniej wojewódzkiej rady narodowej ustali w drodze rozporządzenia miejscowości, w których stosuje się postępowanie przyspieszone.

Rozdział 46.

Postępowanie sądowe co do orzeczeń w sprawach o wykroczenia.

Art. 455. W postępowaniu w sprawach o wykroczenia przekazanych sądowi na podstawie odrębnych przepisów stosuje się przepisy o postępowaniu uproszczonym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

Art. 456. § 1. Jeżeli sąd uzna, że przekazanie sprawy nie było zasadne, zwraca sprawę kolegium, od którego ją otrzymał. Orzeczenie sądu jest wiążące.

§ 2. W razie odmowy przez przewodniczącego kolegium pierwszej instancji skierowania sprawy do sądu organ lub osoby, które żądanie takie zgłosiły, mogą w terminie 7 dni od daty doręczenia zawiadomienia o odmowie złożyć żądanie rozpoznania przez sąd zasadności odmowy skierowania sprawy lub odmowy przywrócenia terminu.

Art. 457. § 1. Orzeczenie o ukaraniu wydane w sprawie o wykroczenie, a jeżeli takie nie zapadło, to wniosek o ukaranie zastępuje w postępowaniu sądowym akt oskarżenia.

§ 2. Organ działający w charakterze oskarżyciela publicznego w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, jeżeli złożył wniosek o ukaranie lub żądanie skierowania sprawy do sądu, może brać nadal udział w postępowaniu sądowym w tym samym charakterze zamiast lub obok prokuratora.

§ 3. Pokrzywdzony, który złożył wniosek o ukaranie lub żądanie skierowania sprawy do sądu, może do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego przyłączyć się do postępowania w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Art. 44—48 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Powództwo cywilne nie jest dopuszczalne.

§ 5. Jeżeli sprawa została rozpoznana przez kolegium w trybie przyspieszonym, sąd jest obowiązany ją rozpoznać w ciągu miesiąca od wpłynięcia sprawy do sądu.

Art. 458. § 1. W razie cofnięcia do chwili rozpoczęcia przewodu sądowego przez osobę nie będącą oskarżycielem publicznym żądania skierowania sprawy do sądu postępowanie sądowe ulega umorzeniu, a orzeczenie wydane w postępowaniu w sprawach o wykroczenia staje się prawomocne.

§ 2. W razie cofnięcia przez oskarżyciela publicznego żądania skierowania sprawy do sądu stosuje się art. 36.

Art. 459. Prezes sądu zarządza, których świadków lub biegłych wezwać na rozprawę, a których można nie wzywać, uznając że ich bezpośrednie przesłuchanie na rozprawie nie będzie potrzebne, zwłaszcza gdy mają oni stwierdzić okoliczności, którym oskarżony nie zaprzeczał. Na wniosek jednak oskarżonego, zgłoszony w ciągu 7 dni od daty otrzymania przez niego wezwania na rozprawę, należy osoby te wezwać.

Art. 460. § 1. Sąd nie jest związany treścią orzeczenia wydanego w postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

§ 2. Na rozprawie wolno odczytywać akta sprawy przekazanej sądowi.

Art. 461. § 1. Wyrok wydany w sprawie przekazanej sądowi na żądanie uprawnionego organu lub uprawnionej osoby nie podlega zaskarżeniu.

§ 2. Jeżeli sprawa o wykroczenie została przekazana do rozpoznania sądowi z urzędu przez kolegium orzekające przy wojewódzkiej komisji związków zawodowych ze względu na to, że okoliczności wymagają wymierzenia kary aresztu, od wydanego wyroku przysługuje rewizja na zasadach ogólnych.

DZIAŁ XI.

Postępowanie sądowe po uprawomocnieniu się orzeczenia.

Rozdział 47.

Rewizja nadzwyczajna.

Art. 462. Jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej, do postępowania w trybie rewizji nadzwyczajnej stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu rewizyjnym przed Sądem Najwyższym.

Art. 463. § 1. Od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie sądowe może być wniesiona rewizja nadzwyczajna.

§ 2. Niedopuszczalne jest uwzględnienie rewizji nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego, wniesionej po upływie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia.

Art. 464. Do wniesienia rewizji nadzwyczajnej uprawnieni są: Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Art. 465. § 1. Podanie o wniesienie rewizji nadzwyczajnej może złożyć do Ministra Sprawiedliwości lub Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej pokrzywdzony, skazany oraz osoba uprawniona do składania na jego korzyść środków odwoławczych, a w razie jego śmierci, nieobecności w kraju, nieletności lub choroby psychicznej także jego krewny w linii prostej, przysposabiający lub przysposobiony, brat, siostra oraz małżonek.

§ 2. Do podania dołącza się dowód wpłacenia opłaty do kasy sądowej. Wysokość opłaty określi Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia. Organ, do którego złożono podanie, stosuje art. 545.

§ 3. Żołnierz odbywający zasadniczą służbę wojskową lub pełniący służbę wojskową w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego nie uiszcza opłaty.

§ 4. W razie uwzględnienia rewizji nadzwyczajnej opłata ulega zwrotowi.

Art. 466. § 1. W razie złożenia podań do różnych organów o wniesieniu rewizji nadzwyczajnej rozstrzyga ten organ, do którego wcześniej wpłynęło podanie.

§ 2. Jeżeli podanie o wniesienie rewizji nadzwyczajnej załatwione zostało odmownie przez którykolwiek z uprawnionych organów, ponowne podanie można pozostawić bez rozpoznania.

Art. 467. § 1. Rewizję nadzwyczajną wnosi się bezpośrednio do Sądu Najwyższego. Odpis rewizji nadzwyczajnej Sąd Najwyższy doręcza osobie, której ona dotyczy, a ponadto Prokuratorowi Generalnemu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, z wyjątkiem rewizji wniesionej przez niego.

§ 2. Rewizję nadzwyczajną w stosunku do tego samego oskarżonego i od tego samego orzeczenia oraz na podstawie tych samych zarzutów można wnieść tylko raz.

§ 3. Niedopuszczalna jest rewizja nadzwyczajna od wyroku Sądu Najwyższego zapadłego w następstwie rozpoznania rewizji nadzwyczajnej.

Art. 468. Wniesieniu rewizji nadzwyczajnej na korzyść nie stoi na przeszkodzie wykonanie kary, zatarcie skazania, akt łaski, przedawnienie, śmierć oskarżonego lub przyczyna zawieszająca postępowanie.

Art. 469. § 1. W razie wniesienia rewizji nadzwyczajnej Sąd Najwyższy może wstrzymać wykonanie orzeczenia.

§ 2. Wstrzymanie wykonania orzeczenia można połączyć z zastosowaniem poręczenia lub dozoru albo obu tych środków zapobiegawczych razem.

Art. 470. Jeżeli rewizję nadzwyczajną wniesiono na niekorzyść oskarżonego, Sąd Najwyższy może zastosować środek zapobiegawczy, chyba że oskarżony był uniewinniony.

Art. 471. Jeżeli rewizja nadzwyczajna dotyczy orzeczenia Sądu Najwyższego, sprawę rozpoznaje się w składzie siedmiu sędziów.

Art. 472. § 1. Uwzględnić w całości rewizję nadzwyczajną wniesioną na korzyść oskarżonego Sąd Najwyższy może na posiedzeniu; we wszystkich innych wypadkach rozpoznanie sprawy następuje na rozprawie.

§ 2. W posiedzeniu sądu ma prawo wziąć udział obrońca oskarżonego.

Art. 473. Uznając rewizję nadzwyczajną za niezasadną, Sąd Najwyższy orzeka o jej oddaleniu. O oddaleniu rewizji nadzwyczajnej od wyroku orzeka się wyrokiem.

Rozdział 48.

Wznowienie postępowania.

Art. 474. § 1. Postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem wznawia się, jeżeli:

1) w związku z postępowaniem dopuszczono się przestępstwa, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia,
2) po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody nie znane przedtem sądowi, wskazujące na to, że:
   a) skazany jest niewinny lub że skazano go za inne przestępstwo, zagrożone karą surowszą niż to, które popełnił,
   b) sąd umorzył postępowanie, powołując się bezpodstawnie na jedną z przyczyn wskazanych w art. 11 pkt 3—7.

§ 2. Ponadto wznawia się postępowanie w razie ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 388.

§ 3. Wznowienie nie może nastąpić z przyczyn wymienionych w § 2, jeżeli były one przedmiotem rozpoznania w trybie rewizji nadzwyczajnej.

Art. 475. § 1. Czyn, o którym mowa w art. 474 § 1 pkt 1, musi być ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że orzeczenie takie nie może zapaść z powodu przyczyn wymienionych w art. 11 lub art. 15.

§ 2. W tym wypadku wniosek o wznowienie postępowania powinien wskazywać wyrok skazujący lub orzeczenie zapadłe w postępowaniu karnym, stwierdzające niemożność wydania wyroku skazującego.

Art. 476. § 1. Wznowienie postępowania może nastąpić na wniosek stron, a w wypadku określonym w art. 474 § 2 także z urzędu.

§ 2. Wniosek o wznowienie na korzyść złożyć może w razie śmierci skazanego jego krewny w linii prostej, przysposabiający lub przysposobiony, rodzeństwo oraz małżonek.

Art. 477. § 1. Wznowienie postępowania ograniczone wyłącznie do orzeczenia o roszczeniach majątkowych wynikających z przestępstwa może nastąpić tylko przez sąd właściwy do orzekania w sprawach cywilnych.

§ 2. Do wznowienia oraz dalszego postępowania po wznowieniu sąd właściwy do orzekania w sprawach cywilnych stosuje odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 478. § 1. W kwestii wznowienia postępowania orzeka sąd wojewódzki w składzie trzech sędziów.

§ 2. W kwestii wznowienia postępowania zakończonego

orzeczeniem Sądu Najwyższego orzeka Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów.

§ 3. Obrońca oskarżonego ma prawo wziąć udział w posiedzeniu.

Art. 479. § 1. W postępowaniu o wznowienie stosuje się odpowiednio art. 374 § 2—4, art. 380, 381, 384, 391, 405, 468 i 469, a w razie wznowienia postępowania na podstawie wskazanej we wniosku stosuje się odpowiednio art. 383 i 408.

§ 2. Wniosek o wznowienie postępowania, jeżeli nie pochodzi od prokuratora, powinien być sporządzony i podpisany parzez adwokata. Art. 394 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 480. Jeżeli sąd zarządził sprawdzenie okoliczności w trybie art. 89, strony mają prawo wziąć udział w czynnościach sprawdzających.

Art. 481. § 1. Na postanowienie oddalające wniosek lub pozostawiające go bez rozpoznania przysługuje zażalenie, chyba że orzekł o tym Sąd Najwyższy.

§ 2. Orzekając o wznowieniu postępowania, sąd uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania. Od tego orzeczenia środek odwoławczy nie przysługuje.

§ 3. Uchylając zaskarżone orzeczenie, sąd może wyrokiem uniewinnić oskarżonego, jeżeli nowe fakty i dowody wskazują na to, że skazanie jest oczywiście niesłuszne, lub postępowanie umorzyć. Od wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie przysługuje środek odwoławczy, chyba że orzekł o tym Sąd Najwyższy.

Art. 482. § 1. Z chwilą uchylenia wyroku wykonanie kary ustaje; karę już wykonaną — w wypadku późniejszego ponownego skazania — zalicza się na poczet nowo orzeczonej kary.

§ 2. Sąd może zastosować środek zapobiegawczy.

Art. 483. Jeżeli postępowanie wznowiono na skutek wniosku na korzyść oskarżonego i toczy się ono po jego śmierci lub jeżeli zachodzi przyczyna zawieszenia postępowania, prezes sądu wyznacza do obrony praw oskarżonego obrońcę z urzędu, chyba że wnioskodawca sam ustanowił już obrońcę.

Rozdział 49.

Podjęcie postępowania warunkowo umorzonego przez sąd.

Art. 484. § 1. O podjęciu postępowania warunkowo umorzonego przez sąd orzeka sąd z urzędu lub na wniosek oskarżyciela.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się również, jeżeli zażalenie na postanowienie prokuratora o warunkowym umorzeniu rozpoznawał sąd.

Art. 485. § 1. W kwestii podjęcia postępowania warunkowo umorzonego orzeka sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy.

§ 2. W posiedzeniu ma prawo wziąć udział oskarżony i jego obrońca.

§ 3. Na postanowienie oddalające wniosek lub pozostawiające go bez rozpoznania przysługuje zażalenie.

§ 4. O podjęciu postępowania warunkowo umorzonego należy powiadomić poręczającego.

Art. 486. W razie podjęcia postępowania warunkowo umorzonego sprawa toczy się przed sądem od nowa na zasadach ogólnych.

Rozdział 50.

Odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub aresztowanie.

Art. 487. § 1. Oskarżonemu, który w wyniku wznowienia postępowania lub rewizji nadzwyczajnej został uniewinniony lub skazany na podstawie łagodniejszego przepisu, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania względem tego skazanego w całości lub w części kary, której nie powinien był ponieść.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się także, jeżeli prowadzone dalej w wyniku wznowienia lub rewizji nadzwyczajnej postępowanie umorzono wskutek okoliczności, których nie uwzględniono we wcześniejszym postępowaniu.

§ 3. Prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia powstaje również w związku z zastosowaniem środka zabezpieczającego w warunkach określonych w § 1 i 2.

§ 4. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio w razie oczywiście niesłusznego tymczasowego aresztowania.

Art. 488. § 1. Żądanie odszkodowania należy zgłosić w sądzie wojewódzkim, w którego okręgu wydano orzeczenie w pierwszej instancji, a w wypadku określonym w art. 487 § 4 w sądzie wojewódzkim właściwym ze względu na miejsce, w którym nastąpiło zwolnienie z tymczasowego aresztu.

§ 2. Sąd wojewódzki orzeka na rozprawie w składzie trzech sędziów; sprawy o odszkodowanie powinny być rozpoznawane w pierwszej kolejności; postępowanie wolne jest od kosztów.

§ 3. Na postanowienie wydane w myśl § 2 przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego.

Art. 489. Nie można żądać odszkodowania z powodu niesłusznego skazania po upływie roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia, dającego podstawę do odszkodowania i zadośćuczynienia, a w wypadku dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za oczywiście niesłuszne aresztowanie — od daty uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.

Art. 490. § 1. W razie śmierci oskarżonego prawo do odszkodowania przysługuje temu, kto wskutek wykonania kary lub oczywiście niesłusznego tymczasowego aresztowania utracił:

1) należne mu od uprawnionego z mocy ustawy utrzymanie,
2) stale dostarczane mu przez zmarłego utrzymanie, jeżeli względy słuszności przemawiają za przyznaniem odszkodowania.

Żądanie odszkodowania należy zgłosić w terminie przewidzianym w art. 489 lub w ciągu roku od śmierci oskarżonego.

§ 2. W razie śmierci oskarżonego, który żądanie odszkodowania zgłosił za życia, prawo do żądania odszkodowania przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców.

Art. 491. Przepisy rozdziału niniejszego mają zastosowanie do cudzoziemców na zasadzie wzajemności.

Rozdział 51.

Ułaskawienie.

Art. 492. Prośbę o ułaskawienie skazanego może złożyć on sam, osoba uprawniona do składania na jego korzyść środków odwoławczych, krewni w linii prostej, przysposabiający lub przysposobiony, rodzeństwo i małżonek skazanego oraz kolektyw pracowniczy i organizacja społeczna, o których mowa w art. 81 § 2.

Art. 493. Prośbę o ułaskawienie przesyła się do sądu, który wydał wyrok w pierwszej instancji.

Art. 494. Postanowienie co do dalszego toku postępowania zapada w takim samym składzie, w jakim sąd orzekał, a gdy sąd orzekał w składzie jednoosobowym, postanowienie wydaje sąd w składzie sędziego i dwóch ławników. W skład sądu powinni w miarę możności wchodzić sędziowie i ławnicy, którzy brali udział w wydaniu wyroku.

Art. 495. Przy rozpoznaniu prośby o ułaskawienie sąd w szczególności ma na względzie zachowanie się skazanego w okresie odbywania kary, rozmiary odbytej już kary, stan zdrowia skazanego i jego warunki rodzinne powstałe po wydaniu wyroku, naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem oraz szczególne zdarzenia, jakie nastąpiły po wydaniu wyroku.

Art. 496. § 1. Uznając, że nie zachodzą okoliczności uzasadniające zastosowanie prawa łaski, sąd pozostawia prośbę bez dalszego biegu.

§ 2. Ponowna prośba o ułaskawienie zgłoszona przed upływem 6 miesięcy od pozostawienia poprzedniej prośby bez biegu może być pozostawiona bez rozpoznania.

Art. 497. § 1. Przychylając się do prośby o ułaskawienie, sąd pierwszej instancji przesyła akta lub niezbędne ich części wraz ze swą opinią Prokuratorowi Generalnemu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 2. Jeżeli sprawę rozpoznawał sąd wyższej instancji, akta przesyła się za jego pośrednictwem; sąd ten dołącza do akt swoją opinię.

Art. 498. § 1. Jeżeli za ułaskawieniem wypowiedział się Sąd Najwyższy lub sądy obu instancji, Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przedstawia Radzie Państwa prośbę o ułaskawienie wraz z aktami sprawy i swoim wnioskiem.

§ 2. W innych wypadkach Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przedstawia Radzie Państwa prośbę o ułaskawienie, jeżeli uznaje, że zachodzą okoliczności uzasadniające zastosowanie prawa łaski; w przeciwnym razie pozostawia prośbę bez dalszego biegu. Przepis art. 495 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Prośba o ułaskawienie skierowana bezpośrednio do Rady Państwa zostaje przekazana Prokuratorowi Generalnemu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w celu nadania biegu zgodnie z art. 493 lub 499.

Art. 499. § 1. Postępowanie o ułaskawienie może wszcząć z urzędu Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, który może żądać przedstawienia sobie akt sprawy z opiniami sądów albo przedstawić akta Radzie Państwa bez zwracania się o opinię.

§ 2. Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przedstawia Radzie Państwa akta sprawy lub wszczyna z urzędu postępowanie o ułaskawienie w każdym wypadku, w którym Rada Państwa tak postanowi.

Art. 500. § 1. W wypadku wydania wyroku skazującego na karę śmierci, a także w razie utrzymania takiego wyroku w mocy sąd wydaje niezwłocznie opinię w kwestii ułaskawienia. Po uprawomocnieniu się wyroku sąd przedstawia akta Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

§ 2. Jeżeli Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i Minister Sprawiedliwości wypowiedzą się o braku podstaw do wniesienia rewizji nadzwyczajnej, Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jeżeli również nie znajduje do niej podstaw, przedstawia niezwłocznie akta sprawy Radzie Państwa wraz ze swym wnioskiem w kwestii ułaskawienia. Do czasu rozstrzygnięcia tego wniosku wyrok nie ulega wykonaniu.

Art. 501. Uznając, że szczególnie ważne powody przemawiają za ułaskawieniem, zwłaszcza gdy uzasadnia to krótki okres pozostałej do odbycia kary, sąd wydający opinię oraz Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej mogą wstrzymać wykonanie kary lub zarządzić przerwę w jej wykonaniu do czasu ukończenia postępowania o ułaskawienie.

Art. 502. § 1. Postanowienia przewidziane w rozdziale niniejszym nie wymagają sporządzenia uzasadnienia.

§ 2. Opinie sądów nie są dostępne dla uczestników postępowania, a w wypadku określonym w art. 500 § 1 nie są dostępne także dla sądu rewizyjnego do czasu ogłoszenia wyroku przez ten sąd.

Rozdział 52.

Wyrok łączny.

Art. 503. § 1. Jeżeli zachodzą warunki do orzeczenia kary łącznej w stosunku do osoby prawomocnie skazanej wyrokami różnych sądów, właściwy do wydania wyroku łącznego jest sąd, który wydał ostatni wyrok skazujący w pierwszej instancji.

§ 2. Jeżeli w pierwszej instancji orzekały sądy różnego rzędu, wyrok łączny wydaje sąd wyższego rzędu.

§ 3. W razie zbiegu wyroków sądu powszechnego i szczególnego o karze łącznej orzeka ten z sądów, który wymierzył karę surowszą.

Art. 504. Wyrok łączny sąd wydaje z urzędu lub na wniosek skazanego albo prokuratora.

Art. 505. Jeżeli brak warunków do wydania wyroku łącznego, sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania w tej kwestii.

Art. 506. § 1. Sąd w razie potrzeby zwraca się do zakładów karnych, w których skazany przebywał, o nadesłanie opinii o zachowaniu się skazanego w okresie odbywania kary, jak również informacji o warunkach rodzinnych, majątkowych i co do stanu zdrowia skazanego oraz danych o odbyciu kary z poszczególnych wyroków.

§ 2. Wniosek o wydanie wyroku łącznego pochodzący od prokuratora powinien zawierać dane, o których mowa w § 1.

Art. 507. § 1. Wyrok łączny zapaść może jedynie po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 2. Stawiennictwo osobiste skazanego nie jest obowiązkowe, chyba że prezes sądu je zarządzi lub sąd postanowi inaczej. Art. 304 § 2 nie stosuje się.

§ 3. W rozprawie może wziąć udział obrońca skazanego, który brał udział w sprawie zakończonej najpóźniej wydanym wyrokiem, chyba że skazany ustanowi nowego obrońcę w sprawie o wydanie wyroku łącznego.

Ar. 508. W kwestiach nie uregulowanych przepisami rozdziału niniejszego do postępowania o wydanie wyroku łącznego stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu zwyczajnym przed sądem pierwszej instancji.

Art. 509. § 1. Jeżeli po wydaniu wyroku łącznego zachodzi potrzeba wydania nowego wyroku łącznego, z chwilą jego wydania poprzedni wyrok łączny traci moc.

§ 2. Jeżeli jeden z wyroków stanowiących podstawę wyroku łącznego ulega uchyleniu lub zmianie, wyrok łączny traci moc, a sąd w miarę potrzeby wydaje nowy wyrok łączny.

Art. 510. § 1. Z chwilą uprawomocnienia się wyroku łącznego wyroki podlegające połączeniu nie ulegają wykonaniu w zakresie objętym wyrokiem łącznym.

§ 2. W wypadku wymierzenia w wyroku łącznym kary niższej od okresu odbytych i połączonych już kar pozbawienia wolności lub równej temu okresowi przewodniczący niezwłocznie zarządza zwolnienie skazanego, jeżeli nie jest on pozbawiony wolności w innej sprawie. Przesyłając zarządzenie do wykonania, załącza się wydany wyrok łączny.

Art. 511. W wyroku łącznym należy oznaczyć w miarę potrzeby datę, od której należy liczyć początek odbywania kary orzeczonej wyrokiem łącznym, oraz wymienić okresy zaliczone na poczet kary łącznej.

DZIAŁ XII.

Postępowanie w sprawach karnych w stosunkach międzynarodowych.

Rozdział 53.

Immunitety przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych.

Art. 512. Nie podlegają orzecznictwu polskich sądów karnych:

1) uwierzytelnieni w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej szefowie przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych,
2) osoby należące do personelu dyplomatycznego tych przedstawicielstw,
3) osoby należące do personelu administracyjnego i technicznego tych przedstawicielstw,
4) członkowie rodzin osób wymienionych w pkt 1—3, jeżeli pozostają z nimi we wspólnocie domowej,
5) inne osoby korzystające z immunitetów dyplomatycznych na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych.

Art. 513. § 1. Nie podlegają orzecznictwu polskich sądów karnych w zakresie czynności pełnionych w toku i w wykonaniu ich funkcji urzędowych:

1) kierownicy urzędów konsularnych i inni urzędnicy konsularni państw obcych,
2) inne osoby zrównane z nimi na podstawie umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych.

§ 2. Kierownik urzędu konsularnego oraz inni urzędnicy konsularni państw obcych podlegają zatrzymaniu lub tymczasowemu aresztowaniu jedynie w razie zarzutu popełnienia zbrodni. O ich zatrzymaniu lub tymczasowym aresztowaniu zawiadamia się niezwłocznie Ministra Spraw Zagranicznych.

§ 3. Poza wypadkiem określonym w § 2 osoby te mogą być pozbawione wolności tylko w wykonaniu prawomocnego wyroku sądu polskiego.

Art. 514. § 1. Art. 512 i 513 nie stosuje się w tym szczególnym wypadku, gdy państwo wysyłające zrzeknie się w sposób wyraźny immunitetu w stosunku do osoby wymienionej w tych przepisach.

§ 2. W stosunku do funkcjonariuszy organizacji międzynarodowych korzystających z immunitetu zrzeczenie, o którym mowa w § 1, musi być dokonane przez właściwą organizację międzynarodową.

Art. 515. § 1. Osoby wymienione w art. 512 nie są obowiązane do składania zeznań w charakterze świadka lub do występowania w charakterze biegłych; można jednak zwrócić się o wyrażenie przez te osoby zgody na złożenie zeznań lub na wystąpienie w charakterze biegłych.

§ 2. W razie wyrażenia zgody, o której mowa w § 1, wezwania doręczone tym osobom nie mogą zawierać zagrożenia stosowaniem środków przymusu, a w razie niestawiennictwa na wezwanie lub odmowy złożenia zeznań nie można wobec nich stosować tych środków.

Art. 516. § 1. Do osób wymienionych w art. 513 stosuje się odpowiednio art. 515, jeżeli okoliczności, których zeznania lub opinie mają dotyczyć, związane są z wykonywaniem przez te osoby funkcji urzędowych lub służbowych.

§ 2. Osoby wymienione w art. 512 i 513 nie są obowiązane do przedstawienia korespondencji i dokumentów odnoszących się do tych funkcji.

Art. 517. Art. 512—516 nie stosuje się do osób w nich wymienionych, jeżeli są obywatelami polskimi lub mają w Polsce stałe miejsce zamieszkania.

Art. 518. W razie wątpliwości co do stosowania art. 512—517 sądy powinny zwracać się do Ministra Sprawiedliwości, a prokuratorzy do Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Rozdział 54.

Pomoc prawna i doręczenia w sprawach karnych.

Art. 519. W drodze pomocy prawnej mogą być dokonywane niezbędne czynności postępowania karnego, a w szczególności:

1) doręczanie pism osobom przebywającym za granicą lub instytucjom mającym siedzibę za granicą,
2) przesłuchiwanie osób w charakterze oskarżonych, świadków lub biegłych,
3) dokonywanie oględzin oraz przeszukiwanie pomieszczeń i osób, zajęcie przedmiotów i wydawanie przedmiotów tych za granicę,
4) wzywanie osób przebywających za granicą do osobistego dobrowolnego stawiennictwa przed sądem lub prokuratorem w celu przesłuchania w charakterze świadka lub konfrontacji, jak również doprowadzenie w tym celu osób pozbawionych w tym czasie wolności,
5) udzielanie akt i dokumentów oraz informacji o karalności oskarżonych.

Art. 520. § 1. O doręczenie pisma przebywającej za granicą osobie, która ma obywatelstwo polskie, lub o przesłuchanie takiej osoby w charakerze oskarżonego, świadka lub biegłego sąd lub prokurator zwraca się do polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego.

§ 2. W razie niemożności dokonania czynności w sposób określony w § 1 można zwracać się o dokonanie tych czynności do sądu lub innego organu państwa obcego. W wypadku gdy chodzi o dokonanie przeszukania, zajęcia i wydania przedmiotu, należy do wniosku dołączyć duplikat postanowienia sądu lub prokuratora nakazującego przeprowadzenie tej czynności w danej sprawie.

Art. 521. § 1. Sądy i prokuratury udzielają pomocy prawnej na wniosek sądów i prokuratur państw obcych.

§ 2. Sąd i prokurator odmawiają udzielenia pomocy prawnej i przekazują odmowę właściwym organom obcego państwa, jeżeli żądana czynność byłaby sprzeczna z zasadami porządku prawnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej albo naruszałaby jej suwerenność.

§ 3. Sąd i prokurator mogą odmówić udzielenia pomocy prawnej, jeżeli:

1) wykonanie żądanej czynności nie należy do zakresu działania sądu lub prokuratora według prawa polskiego,
2) państwo, od którego wniosek o udzielenie pomocy prawnej pochodzi, nie zapewnia w tym zakresie wzajemności,
3) wniosek dotyczy czynu, który nie jest przestępstwem według prawa polskiego.

§ 4. Do czynności procesowych dokonywanych na wniosek sądu lub prokuratora państwa obcego stosuje się ustawy polskie. Należy jednak uczynić zadość życzeniu tych organów, aby przy dokonaniu czynności zastosowano szczególny tryb postępowania lub szczególną formę, jeżeli nie jest to sprzeczne z zasadami porządku prawnego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 5. Koszty udzielenia pomocy prawnej ustala się zgodnie z art. 554 i 555.

Art. 522. § 1. Wezwany z zagranicy świadek lub biegły nie będący obywatelem polskim, który stawi się dobrowolnie przed sądem, nie może być ani ścigany, ani zatrzymany, ani też tymczasowo aresztowany zarówno z powodu przestępstwa będącego przedmiotem danego postępowania karnego, jak i jakiegokolwiek innego przestępstwo popełnio-

nego przed przekroczeniem polskiej granicy państwowej. Nie może być także w stosunku do niego wykonana kara orzeczona za takie przestępstwo.

§ 2. Świadek lub biegły traci ochronę przewidzianą w § 1, jeżeli nie opuści terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, chociaż mógł to uczynić w ciągu 7 dni od czasu, gdy sąd oznajmi mu, że obecność jego stała się zbędna.

§ 3. Wezwanemu świadkowi lub biegłemu przysługuje zwrot kosztów podróży i pobytu oraz zwrot utraconego zarobku, a biegłemu ponadto wynagrodzenie za sporządzenie opinii.

§ 4. W wezwaniu doręczonym świadkowi lub biegłemu stale przebywającemu za granicą należy zamieścić pouczenie o treści § 1—3. Nie należy natomiast zamieszczać zagrożenia stosowaniem środków przymusu z powodu niestawiennictwa.

Rozdział 55.

Wystąpienie o wydanie lub przewóz osób ściganych lub skazanych przebywających za granicą oraz o wydanie przedmiotów.

Art. 523. § 1. Wniosek o wydanie przez państwo obce osoby, przeciwko której wszczęto postępowanie karne, zgłasza Prokuratorowi Generalnemu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej prokurator prowadzący lub nadzorujący postępowanie przygotowawcze.

§ 2. Wniosek o wydanie w celu przeprowadzenia postępowania sądowego lub wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności zgłasza Ministrowi Sprawiedliwości właściwy sąd.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio w razie wystąpienia o przewóz przestępcy przez terytorium państwa obcego oraz o wydanie z terytorium państwa obcego dowodów rzeczowych lub przedmiotów uzyskanych przez sprawcę przez przestępstwo.

Art. 524. § 1. Do wniosku dołącza się duplikat postanowienia o tymczasowym aresztowaniu wraz z uzasadnieniem, wyjaśniającym okoliczności faktyczne i podstawę prawną ścigania.

§ 2. W wypadku prawomocnego wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności dołącza się zamiast postanowienia wymienionego w § 1 odpis tego wyroku.

§ 3. Art. 238 § 1 pkt 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 525. W wypadkach nie cierpiących zwłoki sąd lub prokurator może zwrócić się bezpośrednio do właściwego organu państwa obcego o tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie osoby, co do której ma być złożony wniosek o wydanie, po czym niezwłocznie składa wniosek zgodnie z art. 523 i 524.

Art. 526. § 1. Jeżeli państwo obce wydało osobę ściganą z zastrzeżeniem, że nie będzie co do niej orzeczona kara śmierci, kary tej w razie skazania nie orzeka się.

§ 2. Jeżeli państwo obce dokona zastrzeżenia, że postępowanie karne może dotyczyć tylko tych przestępstw, co do których nastąpiło wydanie, postępowanie przeciwko osobie wydanej nie może toczyć się co do innych przestępstw popełnionych przed dniem wydania.

Art. 527. W razie zastrzeżenia przy wydaniu, że w stosunku do osoby wydanej:

1) orzeczona już kara śmierci nie zostanie wykonana,
2) orzeczone już kary będą wykonane tylko za te przestępstwa, co do których nastąpiło wydanie,

sąd, który prawomocnie orzekł w sprawie, wydaje na posiedzeniu wyrok zamieniający karę śmierci na karę 25 lat pozbawienia wolności lub — w razie potrzeby — zmieniający orzeczenie w taki sposób, aby kary były wykonywane tylko za te przestępstwa, co do których nastąpiło wydanie sprawcy.

Art. 528. § 1. Terminy przewidziane w art. 222 biegną w stosunku do osoby wydanej od chwili przejęcia tej osoby przez właściwe organy na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 2. Art. 224 stosuje się także, gdy zatrzymanie nastąpiło za granicą.

Art. 529. Jeżeli osoba wydana przez państwo obce nie opuści bez usprawiedliwionej przyczyny terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w ciągu miesiąca od daty prawomocnego ukończenia postępowania, a w razie skazania — w ciągu 2 miesięcy od daty odbycia lub darowania kary, albo jeżeli po opuszczeniu terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej powróci, ograniczeń wynikających z art. 526 § 2 i art. 527 pkt 2 nie stosuje się.

Art. 530. Po wydaniu prawomocnego orzeczenia w sprawie przeciwko osobie wydanej przez państwo obce sąd przesyła odpis wyroku Ministrowi Sprawiedliwości, który odpis ten przekazuje właściwemu organowi obcego państwa. Art. 143 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 531. Przekazane przez państwo obce przedmioty uzyskane przez przestępstwo zwraca się, jeżeli przy ich wydaniu zastrzeżono zwrot; podobnie należy postąpić z dowodami rzeczowymi.

Rozdział 56.

Wnioski państw obcych o wydanie lub przewóz osób ściganych lub skazanych albo o wydanie przedmiotów.

Art. 532. W razie złożenia przez organ państwa obcego wniosku o wydanie osoby ściganej w celu przeprowadzenia przeciw niej postępowania karnego lub wykonania orzeczonej co do niej kary prokurator przesłuchuje tę osobę i w miarę potrzeby zabezpiecza dowody znajdujące się w kraju, po czym wnosi sprawę do właściwego miejscowo sądu wojewódzkiego.

Art. 533. § 1. Sąd wojewódzki wydaje na posiedzeniu opinię co do wniosku państwa obcego. Przed wydaniem opinii należy umożliwić osobie ściganej złożenie wyjaśnień ustnie lub na piśmie, a w razie wniosku o wydanie w celu przeprowadzenia postępowania karnego należy na uzasadniony wniosek tej osoby przeprowadzić dowody znajdujące się w kraju.

§ 2. Opinię wraz z aktami sąd przekazuje Prokuratorowi Generalnemu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, który o rozstrzygnięciu wniosku zawiadamia organ obcego państwa.

Art. 534. § 1. Wydania należy odmówić, jeżeli osoba, której dotyczy wniosek o wydanie, jest obywatelem polskim albo korzysta w Polsce z prawa azylu.

§ 2. Wydania można odmówić w szczególności, jeżeli:

1) przestępstwo zostało popełnione na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej albo na polskim statku wodnym lub powietrznym,
2) co do tego samego czynu tej samej osoby toczy się postępowanie karne lub toczyło się ono i zostało prawomocnie ukończone albo gdy zachodzi inna okoliczność, o której mowa w art. 11,
3) według prawa państwa, które złożyło wniosek o wydanie, przestępstwo jest zagrożone karą pozbawienia wolności do roku lub karą niższą albo orzeczono karę nie przewyższającą tego wymiaru,
4) według prawa polskiego przestępstwo podlega ściganiu z oskarżenia prywatnego,
5) państwo, które złożyło wniosek o wydanie, nie zapewnia w tym zakresie wzajemności.

§ 3. W wypadku wskazanym w § 1 pkt 2 rozpoznanie wniosku o wydanie może być odroczone do czasu ukończe-

nia w Polsce postępowania karnego przeciwko tej samej osobie lub odbycia przez nią orzeczonej kary albo jej darowania.

Art. 535. § 1. Jeżeli wniosek o wydanie dotyczy przestępstwa, którego sprawca podlega wydaniu, sąd, a przed wniesieniem sprawy do sądu prokurator może wydać postanowienie o tymczasowym aresztowaniu osoby ściganej; art. 222 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Sąd lub prokurator może także i przed złożeniem wniosku o wydanie zastosować tymczasowe aresztowanie ściganego na czas nie dłuższy niż miesiąc, jeżeli organy państwa obcego zwracają się o to zapewniając, że co do osoby ściganej za przestępstwo, co do której będzie złożony wniosek o wydanie przez Polską Rzeczpospolitą Ludową, zapadł prawomocny wyrok skazujący lub wydano nakaz aresztowania.

§ 3. O dniu tymczasowego aresztowania należy niezwłocznie i bezpośrednio zawiadomić organ ścigający państwa obcego oraz Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 4. Jeżeli dane zawarte we wniosku o wydanie są niewystarczające i sąd lub prokurator zażądał ich uzupełnienia, a państwo obce nie nadeśle w terminie miesiąca od dnia doręczenia żądania uzupełnienia wniosku o wydanie organowi, który je zgłosił, potrzebnych dokumentów lub informacji, tymczasowe aresztowanie uchyla się.

§ 5. Jeżeli organ państwa obcego zawiadomiony o czasie i miejscu wydania żądanej osoby nie przejmie jej w terminie 7 dni od ustalonego dnia wydania, osobę, którą postanowiono wydać, należy niezwłocznie zwolnić.

Art. 536. § 1. W kwestii wydania osoby ściganej na wniosek państwa obcego postanawia Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 2. W razie odmowy wydania albo cofnięcia wniosku o wydanie lub o tymczasowe pozbawienie wolności, tymczasowe aresztowanie uchyla się.

Art. 537. § 1. Zezwolenia na przewóz osoby ściganej przez terytorium Polskiej Rzeczyposplitej Ludowej udziela Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Art. 532—536 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Koszty przewiezienia osoby ściganej przez terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej pokrywa państwo obce, które złożyło wniosek.

Art. 538. § 1. Do rozstrzygania wniosków państwa obcego dotyczących wydania przedmiotów stanowiących dowody rzeczowe lub uzyskanych przez przestępstwo właściwy jest prokurator lub sąd w zależności od tego, do czyjego rozporządzenia przedmioty te zostały zdeponowane.

§ 2. Postanowienie o wydaniu przedmiotów powinno wymieniać rzeczy, które ulegają wydaniu państwu obcemu, oraz wskazywać rzeczy podlegające zwrotowi po ukończeniu postępowania karnego przewidzianego przez organy państwa obcego. Postanowienie należy uzasadnić.

Rozdział 57.

Przepisy końcowe.

Art. 539. O każdym wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania wobec obywatela państwa obcego zawiadamia się niezwłocznie właściwy miejscowo urząd konsularny tego państwa lub w braku takiego urzędu — przedstawicielstwo dyplomatyczne tego państwa.

Art. 540. § 1. Z wyjątkiem wypadku określonego w art. 525, z mającymi swą siedzibę za granicą organami obcego państwa oraz z osobami wymienionymi w art. 512 i 513 sądy porozumiewają się we wszystkich wypadkach, w tym również przy doręczaniu pism procesowych, za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości, a prokuratorzy za pośrednictwem Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a ci z kolei przez Ministra Spraw Zagranicznych.

§ 2. Z urzędami konsularnymi obcego państwa w Polsce sądy w wypadkach określonych przez Ministra Sprawiedliwości, a prokuratorzy w wypadkach określonych przez Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej mogą porozumiewać się bezpośrednio.

Art. 541. § 1. Przepisów niniejszego działu nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, której Polska Rzeczpospolita Ludowa jest stroną, stanowi inaczej.

§ 2. Przepisów niniejszego działu można nie stosować wobec państwa obcego, z którym nie ma w tym przedmiocie umowy, a państwo to nie zapewnia wzajemności.

DZIAŁ XIII.

Koszty sądowe.

Rozdział 58.

Koszty postępowania karnego.

Art. 542. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, wszelkie wydatki w toku postępowania karnego wykłada tymczasowo Skarb Państwa.

Art. 543. Koszty obrońcy i pełnomocnika wykłada w toku postępowania strona, która go ustanowiła.

Art. 544. § 1. Oskarżyciel prywatny składa przy akcie oskarżenia albo wraz z oświadczeniem o przyłączeniu się do oskarżenia lub wraz z oświadczeniem o podtrzymaniu oskarżenia, od którego prokurator odstąpił, dowód wpłacenia do kasy sądowej zryczałtowanej równowartości kosztów postępowania.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi w drodze rozporządzenia wysokość zryczałtowanej równowartości kosztów postępowania.

Art. 545. Sąd zwalnia od kosztów osobę, która należycie wykazała, że ze względu na swą sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów nie jest w stanie wyłożyć kosztów.

Art. 546. W orzeczeniu kończącym postępowanie sąd zawsze określa, kto ponosi koszty postępowania.

Art. 547. § 1. Od skazanego sąd zasądza na rzecz Skarbu Państwa koszty postępowania włącznie z wydatkami poniesionymi w toku postępowania przygotowawczego.

§ 2. W sprawie z oskarżenia prywatnego sąd zasądza od skazanego na rzecz oskarżyciela prywatnego wyłożone przezeń koszty postępowania.

§ 3. W wypadku skazania żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową lub pełniącego służbę wojskową w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego koszty postępowania ponosi Skarb Państwa.

§ 4. Przepisy § 1 i 3 stosuje się odpowiednio w razie warunkowego umorzenia postępowania.

Art. 548. Jeżeli oskarżonego nie skazano za wszystkie zarzucane mu przestępstwa, koszty związane z oskarżeniem w części uniewinniającej ponosi Skarb Państwa albo oskarżyciel prywatny.

Art. 549. § 1. Jeżeli oskarżonego uniewinniono lub umorzono postępowanie, koszty postępowania ponosi:

1) w sprawach toczących się z oskarżenia prywatnego — oskarżyciel prywatny, a w razie pojednania się stron —

oskarżony i oskarżyciel albo jedna z tych stron według zasad słuszności, jeżeli strony w zawartej ugodzie nie uregulowały tego inaczej,

2) w innych sprawach — Skarb Państwa, z wyjątkiem opłat na rzecz zespołów adwokackich, jeżeli w sprawie występowali obrońcy lub pełnomocnicy ustanowieni z wyboru.

§ 2. Prezes sądu zarządza z urzędu zwrot połowy opłaty wniesionej na podstawie art. 544 w razie pojednania się stron przed rozprawą, natomiast całej opłaty w razie pojednania się stron przed sądem społecznym.

§ 3. W sprawach z oskarżenia prywatnego w razie umorzenia postępowania na podstawie art. 11 pkt 2 oraz w razie warunkowego umorzenia postępowania prezes sądu z urzędu zarządza zwrot opłaty wniesionej przez oskarżyciela prywatnego, a sąd orzekający kosztami postępowania obciąża oskarżonego.

Art. 550. § 1. W razie wydania wyroku skazującego sąd zasądza od skazanego, któremu wyznaczono obrońcę z urzędu, na rzecz zespołu adwokackiego opłaty przewidziane w przepisach o opłatach za czynności zespołów adwokackich. Nie dotyczy to wypadku określonego w art. 69.

§ 2. W sprawach z oskarżenia prywatnego, w których występował obrońca z urzędu, sąd wydając wyrok uniewinniający zasądza od oskarżyciela prywatnego na rzecz właściwego zespołu adwokackiego opłaty, o których mowa w § 1.

§ 3. Ściągnięcie opłat zasądzonych na rzecz zespołu adwokackiego następuje w drodze egzekucji sądowej.

Art. 551. § 1. Jeżeli środek odwoławczy wniesiony na niekorzyść oskarżonego nie został uwzględniony nawet w części, koszty postępowania odwoławczego ponosi ten, kto wniósł środek odwoławczy, a jeżeli środek odwoławczy pochodzi od oskarżyciela publicznego — Skarb Państwa.

§ 2. W wypadku pozostawienia środka odwoławczego bez rozpoznania wobec cofnięcia go przez stronę, kosztami postępowania odwoławczego obciąża się stronę, która środek odwoławczy cofnęła. Nie dotyczy to kosztów spowodowanych przez oskarżyciela publicznego lub posiłkowego.

Art. 552. Jeżeli w stosunku do oskarżonego sąd odstąpił od wymierzenia kary z powodu wzajemności krzywd lub wyzywającego zachowania się pokrzywdzonego, koszty postępowania dzieli się między stronami według zasad słuszności.

Art. 553. Koszty postępowania przypadające od kilku oskarżonych lub kilku oskarżycieli prywatnych sąd dzieli między nimi według zasad słuszności, mając w szczególności na względzie wydatki spowodowane ich sprawami.

Art. 554. § 1. Do kosztów postępowania karnego należą w szczególności wydatki poniesione od chwili jego wszczęcia na:

1) doręczenie wezwań i innych pism,
2) przejazdy sędziów i innych osób z powodu czynności postępowania,
3) sprowadzenie i przewóz oskarżonego, świadków i biegłych,
4) oględziny i badania przedsięwzięte w toku postępowania oraz przesyłki i przechowanie zajętych przedmiotów, jak również ich sprzedaż,
5) ogłoszenie w czasopismach,
6) wykonanie orzeczenia z wyłączeniem kosztów utrzymania skazanych w zakładach karnych.

§ 2. Do kosztów postępowania wlicza się ponadto należności świadków, biegłych i tłumaczy oraz opłaty na rzecz zespołu adwokackiego z tytułu udziału w sprawie jednego obrońcy lub pełnomocnika strony.

Art. 555. § 1. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Finansów określi w drodze rozporządzenia wysokość i sposób obliczania wydatków, o których mowa w art. 554.

§ 2. W wypadkach nie przewidzianych w rozporządzeniu wysokość wydatków, o których mowa w § 1, określa sąd lub prokurator.

Art. 556. Sąd może zwolnić oskarżonego lub oskarżyciela w całości lub częściowo od zwrotu Skarbowi Państwa kosztów postępowania oraz od zapłaty opłat na rzecz zespołu adwokackiego z tytułu udziału w sprawie obrońcy z urzędu, jeżeli istnieją podstawy do uznania, że uiszczenie ich byłoby zbyt uciążliwe ze względu na stan rodzinny, majątkowy i wysokość dochodów zobowiązanego.

Art. 557. Prawo do ściągnięcia zasądzonych kosztów postępowania przedawnia się z upływem 3 lat od dnia, kiedy należało je uiścić.

Art. 558. Na orzeczenie w przedmiocie kosztów postępowania przysługuje zażalenie, jeżeli nie wniesiono rewizji.

Rozdział 59.

Koszty związane z powództwem cywilnym i zasądzeniem odszkodowania.

Art. 559. W kwestii kosztów sądowych wynikłych z powództwa cywilnego oraz kosztów rewizji dotyczącej tego powództwa stosuje się odpowiednio przepisy obowiązujące w postępowaniu cywilnym. Powód cywilny powinien uiścić opłaty należne od powództwa najpóźniej przy rozpoczęciu rozprawy głównej. Oskarżony uiszcza opłatę tylko wtedy, gdy jego rewizja dotyczy wyłącznie powództwa cywilnego.

Art. 560. W razie uwzględnienia powództwa cywilnego sąd zasądza od skazanego na rzecz powoda należne mu koszty procesu, a jeżeli powód był zwolniony od uiszczenia kosztów, sąd zasądza od skazanego odpowiednią sumę na rzecz Skarbu Państwa.

Art. 561. Koszty sądowe wynikłe z powództwa oddalonego ponosi powód cywilny, jednakże w wypadku przewidzianym w art. 396 § 4 uiszczony wpis zalicza się w postępowaniu cywilnym, jeżeli pokrzywdzony wniósł o to w terminie 30 dni od daty ogłoszenia lub doręczenia orzeczenia. Zaliczenie następuje również w wypadkach przewidzianych w art. 57 § 2 i w art. 58.

Art. 562. W razie zasądzenia odszkodowania pieniężnego sąd zasądza od skazanego na rzecz Skarbu Państwa stosowne koszty sądowe według przepisów obowiązujących w postępowaniu cywilnym w wypadku zasądzenia powództwa cywilnego.

DZIAŁ XIV.

Postępowanie karne w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.

Rozdział 60.

Przepisy ogólne.

Art. 563. W sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych nie stosuje się przepisów o postępowaniu uproszczonym, prywatnoskargowym i przyspieszonym; poza tym stosuje się przepisy działów poprzednich, chyba że przepisy działu niniejszego stanowią inaczej.

Art. 564. § 1. Orzecznictwu sądów wojskowych podlegają sprawy o przestępstwa popełnione przez:

1) żołnierzy w czynnej służbie wojskowej,
2) pracowników cywilnych zatrudnionych w jednostkach wojskowych, jeżeli czyn pozostaje w związku z zatrudnieniem,
3) jeńców wojennych.

§ 2. Orzecznictwu sądów wojskowych nie podlegają sprawy o przestępstwa popełnione przez żołnierzy, jeżeli zostali oni zwolnieni z czynnej służby wojskowej przed wniesieniem aktu oskarżenia. Nie dotyczy to przestępstw określonych w rozdziałach XXXVIII—XLIII Kodeksu karnego oraz innych przestępstw, którymi naruszono wojskowy obowiązek służbowy.

Art. 565. Orzecznictwu sądów wojskowych podlegają także sprawy o:

1) podżeganie i pomocnictwo do przestępstw określonych w rozdziałach XXXVIII—XLIII Kodeksu karnego,
2) przestępstwa określone w art. 124 oraz art. 122, 128 i 129 Kodeksu karnego, jeżeli sprawca działał na rzecz obcego wywiadu lub czynił do tego przygotowania,
3) inne przestępstwa na podstawie przepisów szczególnych.

Art. 566. § 1. Jeżeli sprawca przestępstwa podlegającego orzecznictwu sądów wojskowych popełnił także przestępstwo podlegające orzecznictwu sądów powszechnych, a przestępstwa pozostają ze sobą w takim związku, że dobro wymiaru sprawiedliwości wymaga ich łącznego rozpoznania, rozpoznaje je łącznie sąd wojskowy.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w postępowaniu przygotowawczym.

Art. 567. § 1. Jeżeli w sprawie przeciwko dwom lub więcej oskarżonym sąd wojskowy nie byłby właściwy do jej rozpoznania w całości bądź ze względu na rodzaj jednego z czynów, bądź ze względu na osobę jednego z oskarżonych, a dobro wymiaru sprawiedliwości tego wymaga, sąd wojskowy może rozpoznać sprawę łącznie lub przekazać ją w tym celu sądowi powszechnemu.

§ 2. W toku postępowania przygotowawczego odpowiednie uprawnienia przysługują prokuratorowi wojskowemu.

§ 3. Przekazanie nie może nastąpić, jeżeli sprawa dotyczy przestępstwa określonego w rozdziałach XXXVIII—XLIII Kodeksu karnego lub wymienionego w art. 565 niniejszego kodeksu.

Art. 568. § 1. Sąd wojskowy może przekazać sądowi powszechnemu sprawę o przestępstwo popełnione przez pracownika cywilnego zatrudnionego w jednostce wojskowej, jeżeli interes Sił Zbrojnych nie wymaga rozpoznania sprawy przez sąd wojskowy.

§ 2. Art. 567 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 569. Na przekazanie sprawy w myśl art. 567 i 568 zażalenie nie przysługuje.

Art. 570. § 1. W sprawach o przestępstwa wymienione w art. 564 § 1 pkt 1 i 2 orzeka sąd wojskowy, obejmujący swoją właściwością jednostkę wojskową, w której żołnierz pełnił służbę wojskową lub pracownik cywilny był zatrudniony.

§ 2. Właściwość sądu wojskowego ze względu na przynależność oskarżonego do jednostki wojskowej albo ze względu na zajmowane stanowisko określa się według chwili wszczęcia przeciwko oskarżonemu postępowania karnego.

Art. 571. Uprawnienia sądu wojewódzkiego, przewidziane w art. 222, 239, 488, 532 i 533, przysługują odpowiednio wojskowemu sądowi okręgowemu lub sądowi równorzędnemu.

Art. 572. § 1. W sprawach podlegających właściwości sądów wojskowych orzekają w pierwszej instancji wojskowe sądy okręgowe lub garnizonowe albo sądy im równorzędne, stosownie do zakresu właściwości określonego w przepisach o sądach wojskowych.

§ 2. Wojskowe sądy okręgowe i sądy równorzędne jednak są wyłącznie właściwe w sprawach o przestępstwa:

1) popełnione przez oficerów zajmujących stanowiska dowódcy pułku i wyższe,
2) zagrożone karą śmierci lub karą 25 lat pozbawienia wolności,
3) rozpoznawane w trybie przewidzianym w rozdziale 42.

§ 3. W sprawach rozpoznawanych przez sądy wojskowe Izba Wojskowa Sądu Najwyższego rozpoznaje środki odwoławcze oraz inne sprawy przewidziane dla Sądu Najwyższego lub dla sądu wyższego rzędu.

Art. 573. § 1. Jeżeli rozpoznaniu podlega sprawa dwu lub więcej oskarżonych żołnierzy, orzeka ten sąd wojskowy, do którego właściwości należy sprawa o przestępstwo popełnione przez żołnierza zajmującego wyższe stanowisko służbowe, a w razie równości stanowisk — starszego stopniem służbowym. Jeżeli jednak w stosunku do jednego z oskarżonych właściwy jest wojskowy sąd okręgowy lub sąd równorzędny, orzeka on w stosunku do wszystkich sprawców.

§ 2. Jeżeli na podstawie § 1 nie można określić właściwości sądu wojskowego, sprawę rozpoznaje sąd właściwy dla sprawcy przestępstwa zagrożonego karą najsurowszą.

Art. 574. Uprawnienia procesowe Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przysługują również Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu, a uprawnienia prokuratora wojewódzkiego przysługują odpowiednio prokuratorowi okręgu wojskowego lub równorzędnemu.

Art. 575. § 1. Jeżeli kodeks niniejszy mówi o prezesie sądu, należy przez to w postępowaniu przed sądami wojskowymi rozumieć szefa sądu.

§ 2. Jeżeli kodeks niniejszy mówi o oskarżycielu publicznym lub prokuratorze, należy rozumieć przez to prokuratora wojskowego.

Art. 576. § 1. Prokurator wojskowy może wszcząć postępowanie karne o przestępstwa wymienione w art. 303 § 1 i 2, art. 309, 315, 327 i 328 Kodeksu karnego także bez wniosku dowódcy jednostki, jeżeli według jego oceny wymagają tego względy dyscypliny wojskowej.

§ 2. Postępowanie w trybie przewidzianym w rozdziale 42 może się toczyć również przeciwko żołnierzowi oskarżonemu o przestępstwo określone w art. 304 § 3 Kodeksu karnego.

Art. 577. § 1. Przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego staje się z chwilą złożenia skargi przez pokrzywdzonego przestępstwem ściganym z urzędu.

§ 2. Prokurator wojskowy może także wszcząć z urzędu postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego, jeżeli według jego oceny wymaga tego interes społeczny.

§ 3. Na wniosek pokrzywdzonego, złożony przed prawomocnym ukończeniem postępowania wszczętego na podstawie § 1, postępowanie w sprawie umarza się, chyba że interes społeczny stoi temu na przeszkodzie; w razie złożenia wniosku po rozpoczęciu przewodu sądowego w pierwszej instancji konieczna jest ponadto zgoda oskarżonego.

Art. 578. § 1. W rozprawie lub posiedzeniu może na podstawie upoważnienia prokuratora wojskowego brać udział oficer śledczy prokuratury. Nie dotyczy to postępowania przed Izbą Wojskową Sądu Najwyższego.

§ 2. Art. 35 § 2 nie stosuje się w postępowaniu przed sądami wojskowymi.

Art. 579. Ławnikiem i delegatem kolektywu żołnierskiego nie może być żołnierz mający niższy stopień wojskowy niż oskarżony.

Art. 580. Udział obrońcy w rozprawie głównej jest obowiązkowy przed wszystkimi sądami wojskowymi, chyba że przedmiotem rozpoznania jest przestępstwo zagrożone karą najwyżej 2 lat pozbawienia wolności, jednakże i wówczas na wniosek żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową albo wtedy, gdy szef sądu lub sąd uznają to za potrzebne, należy wyznaczyć obrońcę.

Art. 581. Przepisów o obowiązkowym sporządzaniu i podpisywaniu przez adwokata środków zaskarżenia nie stosuje się.

Rozdział 61.

Środki przymusu i postępowanie przygotowawcze.

Art. 582. W sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych uprawnienia i obowiązki procesowe Milicji Obywatelskiej dotyczą także Wojskowej Służby Wewnętrznej.

Art. 583. Prawo zatrzymania osoby podejrzanej podlegającej właściwości sądów wojskowych przysługuje w warunkach określonych w art. 206 także przełożonemu wojskowemu i organom dowódcy garnizonu.

Art. 584. Tymczasowe aresztowanie oskarżonego żołnierza, poza wypadkami, o których mowa w art. 217, może nastąpić również wtedy, gdy wzgląd na dyscyplinę wojskową za tym przemawia.

Art. 585. Tytułem środka zapobiegawczego można zawiesić w czynnościach służbowych oskarżonego żołnierza lub pracownika cywilnego zatrudnionego w jednostce wojskowej.

Art. 586. Śledztwo prowadzi się w sprawach o zbrodnie, a w innych sprawach, gdy wymaga tego waga lub zawiłość sprawy.

Art. 587. § 1. Prokurator wojskowy może powierzyć prowadzenie śledztwa oficerowi śledczemu prokuratury wojskowej.

§ 2. Powierzenie nie może obejmować czynności wymagających postanowień, z wyjątkiem postanowień przewidzianych w art. 155, 269 i 270.

Art. 588. § 1. Akt oskarżenia może sporządzić także prowadzący dochodzenie lub śledztwo.

§ 2. Akt oskarżenia sporządzony przez prowadzącego dochodzenie lub śledztwo zatwierdza i wnosi do sądu prokurator wojskowy.

Rozdział 62.

Postępowanie przed sądem.

Art. 589. § 1. Nie mogą być obecni na rozprawie przeciw oficerowi żołnierze nie mający stopnia oficerskiego, a na rozprawie przeciw chorążemu — żołnierze nie mający co najmniej stopnia chorążego lub podoficerskiego, jeżeli nie biorą udziału w sprawie, chyba że przewodniczący zezwoli na ich obecność.

§ 2. Nie mają wstępu na rozprawę osoby cywilne, jeżeli nie biorą udziału w sprawie, w wypadku gdy spowodowałoby to ujawnienie wiadomości, które ze względu na ważny interes państwa lub służby wojskowej nie powinny im być udostępnione.

Art. 590. § 1. Sąd wojskowy pierwszej instancji sporządza na piśmie wyrok wraz z uzasadnieniem.

§ 2. W razie wyłączenia jawności rozprawy sąd może nie ogłaszać publicznie uzasadnienia wyroku.

§ 3. Termin na wniesienie rewizji biegnie dla każdego uprawnionego od daty ogłoszenia wyroku, a dla oskarżonego pozbawionego wolności, który nie był obecny przy ogłoszeniu wyroku, od daty doręczenia, i wynosi 7 dni.

Art. 591. § 1. Rewizję nadzwyczajną do Izby Wojskowej Sądu Najwyższego wnieść mogą Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Izby Wojskowej Sądu Najwyższego, Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub Naczelny Prokurator Wojskowy.

§ 2. Jeżeli Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Izby Wojskowej Sądu Najwyższego i Naczelny Prokurator Wojskowy wypowiedzą się o braku podstaw do wniesienia rewizji nadzwyczajnej od wyroku skazującego na karę śmierci lub utrzymującego taki wyrok w mocy, Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jeżeli również nie znajduje do niej podstaw, przedstawia niezwłocznie akta sprawy Radzie Państwa wraz ze swym wnioskiem w przedmiocie ułaskawienia. Do czasu rozstrzygnięcia tego wniosku wyrok nie ulega wykonaniu.

Art. 592. W kwestii wznowienia postępowania orzeka Izba Wojskowa Sądu Najwyższego w składzie trzech sędziów.

Przewodniczący Rady Państwa: *M. Spychalski*
Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

97

USTAWA

z dnia 19 kwietnia 1969 r.

Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego.

Art. I. Kodeks postępowania karnego wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1970 r.

Art. II. Z dniem wejścia w życie Kodeksu postępowania karnego tracą moc dotychczasowe przepisy dotyczące kwestii unormowanych w tym kodeksie, chyba że przepisy poniższe stanowią inaczej.

Art. III. Uchyla się w szczególności wraz ze wszystkimi zmianami późniejszymi:

1) Kodeks postępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r. (Dz. U. z 1950 r. Nr 40, poz. 364), z wyjątkiem art. 402—424 i 474—495, oraz przepisy wprowadzające ten kodeks z dnia 19 marca 1928 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 314),
2) Kodeks wojskowego postępowania karnego z dnia 23 kwietnia 1945 r. (Dz. U. z 1956 r. Nr 22, poz. 103), z wyjątkiem art. 32—35, 50—52 i 311—325, oraz przepisy wprowadzające ten kodeks z dnia 23 kwietnia 1945 r. (Dz. U. z 1956 r. Nr 22, poz. 104),
3) dekret z dnia 16 listopada 1945 r. o postępowaniu doraźnym (Dz. U. z 1949 r. Nr 33, poz. 244) i rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 marca 1928 r. o postępowaniu doraźnym (Dz. U. Nr 33, poz. 315),
4) dekret z dnia 25 kwietnia 1946 r. o przystosowaniu przepisów o postępowaniu doraźnym do postępowania przed sądami wojskowymi (Dz. U. Nr 30, poz. 194),
5) ustawę z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. Nr 38, poz. 348), z wyjątkiem art. 7, który zachowuje moc do czasu wejścia w życie rozporządzenia, o którym mowa w art. 421 Kodeksu postępowania karnego,
6) ustawę z dnia 28 kwietnia 1952 r. o zmianie niektórych przepisów postępowania karnego (Dz. U. Nr 25, poz. 170),
7) dekret z dnia 29 października 1952 r. o zmianie niektórych przepisów postępowania karnego (Dz. U. Nr 44, poz. 302),
8) dekret z dnia 21 grudnia 1955 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. Nr 46, poz. 309),
9) ustawę z dnia 28 marca 1958 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. Nr 18, poz. 76),
10) ustawę z dnia 18 czerwca 1959 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. Nr 36, poz. 229),
11) ustawę z dnia 16 listopada 1960 r. o zmianie przepisów dotyczących kary grzywny, kosztów i opłat sądowych w sprawach karnych (Dz. U. Nr 51, poz. 299),